

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Implementace koncepce ochrany obyvatelstva
v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Barbora Brožková**
Osobní číslo: **E17402**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Téma práce: **Implementace koncepce ochrany obyvatelstva v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je zhodnotit, jakým způsobem (formy, intenzita) začleňují základní a střední školy do své činnosti vládní dokument z roku 2013 „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030“, a to na příkladech dvou určených krajů.

Osnova:

- Rešerše odborné literatury a dalších pramenů.
- Stanovení cílů práce, volba metod.
- Analýza implementace koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti základních škol vybraných krajů.
- Analýza implementace koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti středních škol vybraných krajů.
- Formulace závěru a doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: **35 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ANTUŠÁK, E. Krizový management: hrozby – krize – příležitosti. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-488-8.
KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.
MARÁDOVÁ, E. Ochrana člověka za mimořádných událostí. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. ISBN 978-80-86991-24-5.
PACINDA, Š. Kolektivní ochrana obyvatelstva. Praha: Ministerstvo vnitra, Hasičský záchranný sbor ČR, 2010. ISBN 978-80-86640-67-9.
ZORMANOVÁ, L. Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Ivana Křaftová, CSc.**
Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání bakalářské práce: **2. září 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

L.S.

---

doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.
děkanka

Ing. Zdeněk Matěja, Ph.D.
vedoucí ústavu

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 31. 5. 2020

Barbora Brožková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto děkuji své vedoucí práce, paní doc. Ing. Ivaně Kraftové, CSc., za odbornou pomoc, cenné rady, vstřícnost a připomínky, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. Rovněž děkuji mému partnerovi za podporu a jeho neochvějný klid. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině, která za mnou stála po celou dobu mého studia.

ANOTACE

Práce se soustředí na problematiku ochrany obyvatelstva. Představuje systém výchovy a vzdělávání v této oblasti na základních, středních i vysokých školách, ale i na poli vzdělávání pedagogů a odborníků. Věnuje se také ukotvení tohoto systému v konkrétních vládních dokumentech a jeho funkčnosti v školské praxi. Na základě odborné literatury a dat získaných výzkumem přináší návrhy a opatření, které mohou vést ke zdokonalení systému výchovy a vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva.

KLÍČOVÁ SLOVA

výchova, vzdělávání, základní školy, střední školy, ochrana obyvatelstva, koncepce

TITLE

Implementation of conception of protection of the population in primary and secondary schools of Pardubický and Středočeský Regions

ANNOTATION

The document is focused on protection of the population theme. It introduces the system of upbringing and education in this topic in primary, secondary schools, universities and education of educators and experts. It deals with inclusion of this system in specific government documents and it's functionality in school practice. Based on professional literature and data gathered by the research it brings proposals and measures which can lead to improvement of the system of upbringing and education in topic of protection of the population.

KEYWORDS

upbringing, education, primary schools, secondary schools, protection of the population, conceptions

OBSAH

SEZNAM TABULEK	9
SEZNAM GRAFŮ	9
SEZNAM ZKRATEK	11
ÚVOD.....	13
1 PROBLEMATIKA OCHRANY OBYVATELSTVA	15
1.1 Pojem ochrana obyvatelstva.....	15
1.2 Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva ve vládních dokumentech České republiky	18
1.3 Slabá místa systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a opatření k jejich eliminaci.....	22
2 SYSTÉM VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA	29
2.1 Systém výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva v České republice.....	29
2.2 Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na základních školách	32
2.3 Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na středních školách	34
2.4 Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na vysokých školách	35
2.5 Vzdělávání odborníků v oblasti ochrany obyvatelstva	37
2.6 Didaktické pomůcky pro vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva.....	39
3 ANALÝZA IMPLEMENTACE KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA DO ČINNOSTI ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL VYBRANÝCH KRAJŮ.....	42
3.1 Metodika analýzy implementace Koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti základních a středních škol	42
3.2 Výsledky analýzy implementace Koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti základních škol	47
3.3 Výsledky analýzy implementace Koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti středních škol	57

3.4	Výsledky testů a určení „ideálního typu“ škol.....	67
ZÁVĚR	.....	75
POUŽITÁ LITERATURA	.....	77
PŘÍLOHY	.....	81

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Slabá místa systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a opatření k jejich eliminaci.....	27
Tabulka 2: Dokumenty a projekty na podporu výchovy a vzdělávání v oblasti bezpečnosti...	40
Tabulka 3: Učebnice a pomůcky na podporu výchovy a vzdělávání v oblasti bezpečnosti	40
Tabulka 4: Počet respondentů.....	43
Tabulka 5: Relativní četnosti odpovědí k otázce č. 2	67
Tabulka 6: Relativní četnosti odpovědí k otázce č. 4	68
Tabulka 7: Relativní četnosti odpovědí k otázce č. 7	68
Tabulka 8: Relativní četnosti odpovědí k otázce č. 11	69
Tabulka 9: Teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 2 z pohledu kraje	70
Tabulka 10: Teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 2 z pohledu stupně vzdělávání	70
Tabulka 11: Teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 8 z pohledu stupně vzdělávání	71
Tabulka 12: Teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 11 z pohledu stupně vzdělávání	71

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Jak ZŠ Pardubického kraje vzdělávají žáky v tématech OČBRMU	47
Graf 2: Jak ZŠ Středočeského kraje vzdělávají žáky v tématech OČBRMU	47
Graf 3: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU na ZŠ v Pardubickém kraji.....	48
Graf 4: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU na ZŠ ve Středočeském kraji.....	48
Graf 5: Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU na ZŠ Pardubického a Středočeského kraje	49
Graf 6: Kurzy/školení absolvované učiteli ZŠ Pardubického a Středočeského kraje k tématu OČBRMU v posledních 2 letech	50
Graf 7: Přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU pedagogickými fakultami podle ZŠ Pardubického kraje	51
Graf 8: Přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU pedagogickými fakultami podle ZŠ Středočeského kraje.....	51
Graf 9: Učebnice, pomůcky a materiály externích dodavatelů, které ZŠ využívají ke vzdělávání žáků v OČBRMU.....	52
Graf 10: Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU respondentů ze ZŠ Pardubického kraje	53

Graf 11: Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU respondentů ze ZŠ Středočeského kraje	53
Graf 12: Materiály a podklady pro výuku OČBRMU vytvářené/zajišťované samotnými učiteli na ZŠ Pardubického kraje	54
Graf 13: Materiály a podklady pro výuku OČBRMU vytvářené/zajišťované samotnými učiteli na ZŠ Středočeského kraje.....	54
Graf 14: Metody a formy vzdělávání žáků ZŠ v oblasti OČBRMU	55
Graf 15: Partneri spolupracující se ZŠ při tématech OČBRMU	56
Graf 16: Jak SŠ Pardubického kraje vzdělávají žáky v tématech OČBRMU	57
Graf 17: Jak SŠ Středočeského kraje vzdělávají žáky v tématech OČBRMU	57
Graf 18: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU na SŠ v Pardubickém kraji.....	58
Graf 19: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU na SŠ ve Středočeském kraji.....	58
Graf 20: Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU na SŠ Pardubického a Středočeského kraje	59
Graf 21: Kurzy/školení absolvované učiteli SŠ Pardubického a Středočeského kraje k tématu OČBRMU v posledních 2 letech	60
Graf 22: Přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU pedagogickými fakultami podle SŠ Pardubického kraje	61
Graf 23: Přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU pedagogickými fakultami podle SŠ Středočeského kraje.....	61
Graf 24: Učebnice, pomůcky a materiály externích dodavatelů, které SŠ využívají ke vzdělávání žáků v OČBRMU.....	62
Graf 25: Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU respondentů ze SŠ Pardubického kraje	63
Graf 26: Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU respondentů ze SŠ Středočeského kraje	63
Graf 27: Materiály a podklady pro výuku OČBRMU vytvářené/zajišťované samotnými učiteli na SŠ Pardubického kraje	64
Graf 28: Materiály a podklady pro výuku OČBRMU vytvářené/zajišťované samotnými učiteli na SŠ Středočeského kraje.....	64
Graf 29: Metody a formy vzdělávání žáků SŠ v oblasti OČBRMU.....	65
Graf 30: Partneri spolupracující se SŠ při tématech OČBRMU.....	66

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská unie
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
Koncepce ochrany obyvatelstva	Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (MV – GŘ HZS ČR, 2013)
Koncepce přípravy k obraně	Koncepce přípravy občanů k obraně státu (MO ČR, 2019)
Koncepce vzdělávání	Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení (MV – GŘ HZS ČR, 2017)
MF	Ministerstvo financí
MO	Ministerstvo obrany
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
NATO	Severoatlantická aliance
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
OČBRMU	Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí
OČMU	Ochrana člověka za mimořádných událostí
RVP	Rámcový vzdělávací program
SSHR	Správa státních hmotných rezerv
SŠ	Střední škola
ŠVP	Školní vzdělávací program

VŠ   Vysoká škola

Zpráva o analýze současného stavu

Zpráva o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu (MV – GŘ HZS ČR, 2016)

ZŠ   Základní škola

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou ochrany obyvatelstva a jejím začleněním do výchovy a vzdělávání. Bezpečnostní prostředí je dynamické a vyskytují se v něm vnitřní i vnější hrozby přírodního i antropogenního původu, na které systém přípravy obyvatelstva musí být schopen adekvátně reagovat. To by se mělo odrážet v osnovách všech stupňů vzdělávání, protože pro zajištění bezpečnosti státu je kromě funkčnosti zainteresovaných orgánů státní správy a samosprávy, právnických a podnikajících fyzických osob nezbytné rovněž zajistit i součinnost jednotlivců a komunit. Ochrana obyvatelstva je široké a zároveň velmi aktuální téma, protože vzhledem ke globalizaci se lidé čím dál tím častěji setkávají s nejrůznějšími negativními fenomény, které jsou současně bezpečnostním rizikem. Je tedy třeba je vzdělávat, jak těmto situacím čelit.

Vzhledem k důležitosti této problematiky je cílem práce posoudit současnou úroveň výchovy a vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva v základních a středních školách a případně navrhnout doporučení, která by vedla ke zkvalitnění tohoto systému. V návaznosti na tento cíl se nabízí hned několik výzkumných otázek. Jaká je organizační forma výuky žáků v tématech ochrany obyvatelstva? Účastní se učitelé kurzů na téma ochrany obyvatelstva? Jsou materiály k výuce ochrany obyvatelstva dostupné a vyhovující? Odpovědi na tyto otázky mohou posloužit k vyvození závěrů, na jejichž základě je možné formulovat návrhy ke zdokonalení systému vzdělávání.

Bakalářská práce se skládá ze tří kapitol, z nichž první seznamuje čtenáře s pojmem vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva. První podkapitola se zabývá odbornými termíny, které se týkají tohoto tématu. Další pak řeší ukotvení této problematiky v odborné literatuře a ve vládních dokumentech České republiky, ze kterých tato práce rovněž čerpá. Stěžejními prameny jsou: Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (MV – GŘ HZS ČR, 2013), Koncepce přípravy občanů k obraně státu (MO ČR, 2019), Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení (MV – GŘ HZS ČR, 2017) a Zpráva o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu (MV – GŘ HZS ČR, 2016). Třetí podkapitola rozebírá slabá místa systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva i s opatřeními k jejich eliminaci.

Druhá kapitola práce pak podrobněji popisuje tento systém v prostředí základních, středních a vysokých škol, ale zmiňuje také vzdělávání pedagogů a odborníků. V závěru se věnuje konkrétním didaktickým pomůckám, které slouží k výuce na poli bezpečnosti.

Třetí a poslední kapitola dokumentuje provedení kvalitativního a kvantitativního výzkumu v základních i středních školách Pardubického a Středočeského kraje. Ten má za úkol odhalit, zda a jak školy vzdělávají své žáky v tématech ochrany obyvatelstva. Jaké pomůcky k tomu využívají, s kým za tím účelem spolupracují, kteří zaměstnanci školy se tomu věnují a zda se dále vzdělávají za využití státních nebo soukromých kurzů a školení, aby tak zkvalitnili a inovovali výchovu a vzdělávání a seznámili se s aktuálními hrozbami. Stanovené hypotézy práce přijímá nebo vyvrací za využití statistických testů a ideálního typu, metody sociologa a ekonoma Maxe Webera, což jí umožní multiparadigmatický náhled na možná zlepšení, která lze na poli výchovy a vzdělávání podněcovat.

1 PROBLEMATIKA OCHRANY OBYVATELSTVA

Cílem této kapitoly je vymezení problematiky ochrany obyvatelstva se zaměřením na výchovu a vzdělávání, a to především z pohledu strategických dokumentů „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030“ (MV – GŘ HZS ČR, 2013) a „Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení“ z roku 2017 (MV – GŘ HZS ČR, 2017).

1.1 Pojem ochrana obyvatelstva

Pojem ochrana obyvatelstva lze zjednodušeně definovat jako soubor organizačních, technických a provozních opatření, jejichž cílem je eliminovat nebo minimalizovat působení mimořádných událostí, aby nebyl ohrožen život nebo zdraví osob a zvířat, nedošlo k poškození majetku nebo životního prostředí a byla zajištěna plynulost života, výroby a chodu celé společnosti (Pacinda, Pivovarník, 2010).

Tento pojem je mimo odborné literatury ukotven i v legislativě, kde je definován jako „...*plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku*“ (ČR, 2000a, § 2). Dílčím pojmem jako je varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití se věnují i další autoři, např. Marádová (2007), Pacinda a Pivovarník (2010) a Antušák (2009).

Varováním se rozumí tzv. “všeobecná výstraha”. Marádová (2007) o ní hovoří jako o kolísavém tónu sirény trvajícím 140 sekund, který může být vyhlášován v přibližně třímínutových intervalech třikrát za sebou. Tento signál následuje tísňová informace z hromadných informačních prostředků o hrozbě¹ nebo vzniku mimořádné události². V České republice se varovný signál všeobecná výstraha používá od 1. listopadu 2001.

Dalším z úkolů civilní obrany je evakuace. Podle Pacindy a Pivovarníka (2010) jde o soubor opatření zajišťujících přemístění osob, hospodářských zvířat a věcí v pořadí podle jejich priority, z prostoru ohrožení na jiné území. Marádová (2007) dodává, že občané jsou o evakuaci

---

¹ „Hrozba je libovolný subjekt, jenž svým působením (činností) může poškodit nebo zničit konkrétní chráněnou hodnotu nebo zájem jiného subjektu nebo jev či událost jako bezprostřední příčina poškození nebo zničení konkrétní chráněné hodnoty nebo zájmu“ (Antušák, 2009, s. 48).

² „Události a havárie ohrožující život, zdraví, majetek nebo životní prostředí, které vznikají škodlivým působením sil a jevů vyvolaných činností člověka nebo přírodními vlivy, označujeme jako mimořádné. Mimořádné události vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“ (ČR, 2000a, § 2).

zpravidla informování obecním rozhlasem. Je jim tak sděleno místo, kam se mají dostavit, aby byli přesunuti do bezpečí.

Mohou nastat situace, ve kterých je nutné se bez prodlení chránit ukrytím. Jde například o únik nebezpečných látek do ovzduší, bouři nebo vichřici. Improvizovaně lze použít obytné domy, školy, obchody, kina, úřady atd. Tyto úkryty ale potřebují určité úpravy jako například utěsnění oken a dveří. Vždy je samozřejmě prvním krokem zachovat klid (Marádová, 2007).

V některých situacích je nutné přijmout nadstandardní opatření, která navazují na provedenou evakuaci nebo se provádí na území, kde mimořádná událost nastala. „*Nouzové přežití je souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a občanů, prováděných s cílem minimalizovat negativní dopady mimořádných událostí na zdraví a životy postiženého obyvatelstva.*“ (Pacinda, Pivovarník, 2010, s. 7) Jak dále Pacinda a Pivovarník (2010) uvádějí, jde o nouzové ubytování, zdroje vody, zásobování pitnou vodou a potravinami, dodávky energií, služby, humanitární pomoc a další nezbytnosti pro přežití obyvatel.

O těchto opatřeních přísluší rozhodovat orgánům krizového řízení³. Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky⁴ (dále rovněž „MV“, „GŘ“, „HZS“, „ČR“) (2013) to v Koncepti ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (dále rovněž „Koncepte ochrany obyvatelstva“) vysvětluje tak, že se systém ochrany obyvatelstva opírá o orgány krizového řízení, které představují základní i ostatní složky integrovaného záchranného systému⁵ (dále rovněž „IZS“), orgány veřejné správy, právnické a podnikající fyzické osoby a v neposlední řadě také občané. Aby bylo možné efektivně využít všechny dostupné síly, je třeba klást velký důraz na jejich odbornou připravenost, která u nestátních neziskových organizací a u dobrovolníků není v současnosti dostatečná. Je tedy

---

³ Orgány krizového řízení (vláda ČR, ministerstva a ostatní správní úřady, Česká národní banka, orgány krajů, obcí a určené orgány s územní působností) zabezpečují analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením, nebo ochranou kritické infrastruktury (ČR, 2000b).

⁴ „*Hasičský záchranný sbor České republiky je jednotný bezpečnostní sbor, jehož základním úkolem je chránit životy a zdraví obyvatel, životní prostředí, zvířata a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi*“ (ČR, 2015, § 1).

⁵ „*Integrovaným záchranným systémem se rozumí koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací*“ (ČR, 2000a, § 2).

nutné vytvořit podmínky pro jejich začlenění do přípravy na mimořádné události a krizové situace⁶ a jejich řešení.

Kromě legislativy o mimořádné události mluví i Marádová (2007). Popisuje ji jako neočekávaný, částečně nebo zcela neovladatelný, časově a prostorově vymezený proces, který vznikl ve spojení s působením živelních pohrom, provozem technických zařízení, havárií, nakládání s nebezpečnými látkami, epidemií nebo jiným nebezpečím, a zároveň tedy ohrožuje životy, zdraví a majetek nebo životní prostředí. Tyto události mohou být přírodního nebo antropogenního původu. Antušák (2009) tento pojem dále rozvádí. Antropogenní hrozby přímo souvisejí s činností člověka. Dělí se na technogenní (technické, technologické, průmyslové), ekologické, agrogenní a sociogenní.

Antušák (2009, s. 149) technogenní hrozby dále konkretizuje tak, že „...*hrozby zpravidla představují provozní mimořádné události, havárie a katastrofy spojené s infrastrukturou.*“ Za příklad Antušák (2009) uvádí radiační nehody a havárie, chemické a ropné havárie, techno terorismus⁷, havárie ropovodů, plynovodů, velké dopravní katastrofy, narušení a rozpad energetických a telekomunikačních sítí, destrukce staveb, požáry a exploze.

Ekologickými hrozbami rozumí Antušák (2009, s. 149) „...*mimořádné události, havárie a katastrofy, které způsobují poškození životního prostředí.*“ Tyto hrozby se projevují ve formě masového úhynu nebo hromadného poškození živých organismů, ekoterorismu⁸, nadměrných emisí škodlivých látek do ovzduší, velkých havárií v odpadovém hospodářství, kontaminace půdy nebo vod (Antušák, 2009).

Agrogenní hrozby podle Antušáka (2009, s. 150) představují „...*mimořádné události, havárie, katastrofy, které mohou být způsobené v souvislosti záborů půdy, monokulturního zemědělství, použití chemických prostředků, v důsledku poruch látkové výměny apod.*“ Mezi

---

⁶ „Krizovou situací je mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu“ (ČR, 2000b, § 2).

⁷ Kyberterorismus je možné vymezit jako neletální formu teroristické činnosti realizovanou skrze služby, které podporuje a sdílí daná informační či komunikační síť. Neletální forma je však pouze vnější skořápka, protože sekundárním důsledkem kyberútoku může být právě fyzická likvidace konkrétního objektu nebo systému, což může vést i k ztrátám na lidských životech, ovšem většinou se nejedná o primární cíl takového útoku“ (Janoušek, 2006, s. 60).

⁸ „Pojem ekoterorismus je zpravidla vázán k motivaci pro teroristickou činnost, tj. k myšlence boje za ekologii, resp. za životní prostředí a přírodu či alespoň za jejich součásti. Objevuje se však i jeho užití ve smyslu metody teroristů zaměřené na poškození životního prostředí jako terče, čímž má být zasažen a zstrašen určitý objekt (zpravidla stát a jeho společnost). Někteří environmentalisté za ekoterorismus označují i celkové poškozování životního prostředí anebo útoky proti příslušníkům „zeleného hnutí“ (Mareš, 2004, s. 1).

příklady takových hrozeb řadí (Antušák, 2009) erozi nebo degradaci kvality půdy, její zhutňování, nevhodné používání hnojiv a agrochemikálií, monokulturní zemědělskou výrobu, zhoršení kvality zemědělské produkce, splavování půd do vodních toků, znehodnocení kvality vodních zdrojů a jejich vysychání.

Poslední typ, sociogenní hrozby, Antušák (2009, s. 151) definuje jako „...specifické společenské, sociální a ekonomické jevy (mimořádné události, havárie a katastrofy), které ve svém důsledku mohou vyústit do vnitrostátních krizí ekonomického či bezpečnostního charakteru, a pokud jsou spojeny s ohrožením „životních zájmů ČR“ – i vojenského charakteru.“ Jde například o narušení dodávek elektrické energie, plynu, tepla, potravin, léků, pitné vody, ropy a ropných produktů, narušení finančního a devizového hospodářství státu a socio terorismus, to vše jsou formy sociogenních hrozeb (Antušák, 2009).

Dalším používaným pojmem, v legislativě i odborné literatuře, je krizová situace. Antušák (2009, s. 46) ji na rozdíl od krizového zákona (ČR, 2000b) definuje následovně: „Krizová situace je nepředvídatelný nebo obtížně předvídatelný průběh skutečností po narušení rovnovážných stavů přírodních, technických, technologických, ekologických, ekonomických, sociálních a společenských systémů, v důsledku kterého dochází k ohrožení životů, zdraví nebo majetku občanů, životního prostředí, veřejného pořádku, vnitřní nebo vnější bezpečnosti státu a na zvládnutí těchto problémů nestačí běžné kompetence a běžné disponibilní zdroje.“ Jeho definice přímo nezmiňuje vyústění ve vyhlášení krizových stavů (stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu) na rozdíl od definice legislativní.

Koncepce ochrany obyvatelstva (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 3) zdůrazňuje, že „...bezpečnost státu je založena na principu zajištění bezpečnosti jednotlivce, komunity a zabezpečení funkce společnosti.“ Aby toho mohlo být dosaženo, je nutné zabezpečit fungování orgánů státní správy a samosprávy, právnických a podnikajících fyzických osob. Důležité je i rozvíjet procesy a nástroje, které bezpečnosti a ochraně obyvatelstva slouží (MV – GŘ HZS ČR, 2013).

1.2 Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva ve vládních dokumentech České republiky

O vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva pojednává dokument Ministerstva vnitra – generálního ředitelství HZS ČR Zpráva o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu (2016) (dále rovněž „Zpráva

o analýze současného stavu“), která se vyslovila, že Česká republika má k bezpečnostním tématům odpovědný přístup a deklaruje význam této problematiky v konkrétních dokumentech.

Důležitost problematiky bezpečnosti stejně jako její místo ve výchově a vzdělávání jsou podporovány existencí strategických koncepčních dokumentů, mezi které patří Bezpečnostní strategie ČR (Vláda ČR, 2015), Koncepce ochrany obyvatelstva, Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení ČR (MV – GŘ HZS ČR, 2017) (dále rovněž „Koncepce vzdělávání“) a Koncepce přípravy občanů k obraně státu (MO ČR, 2019) (dále rovněž „Koncepce přípravy k obraně“).

Za základní koncepční dokument označuje Ministerstvo vnitra ČR (2019) na svých webových stránkách Bezpečnostní strategii ČR, která *“...specifikuje na základě bezpečnostních hrozeb a z nich plynoucích rizik bezpečnostní zájmy ČR a stanovuje místo a úlohu správních úřadů, orgánů územní samosprávy, ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních, záchranných aj. služeb ČR při naplňování její bezpečnostní politiky. Bezpečnostní strategie ČR stanovuje rovněž vojenskopolitické ambice ČR.”*

V Bezpečnostní strategii ČR (Vláda ČR, 2015) jsou rozlišeny zájmy podle důležitosti do třech kategorií. Jedná se o zájmy “životní”, “strategické” a “další významné”.

Životním zájmem se rozumí *“...zajištění suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti ČR, zachování všech náležitostí demokratického právního státu včetně záruky a ochrany základních lidských práv a svobod obyvatel”* (Vláda ČR, 2015, s. 7).

Přičemž k ochraně životních zájmů napomáhá naplňování zájmů strategických, mezi které patří mimo jiné udržování bezpečnosti a stability v euroatlantickém prostoru, prevence a zvládání místních a regionálních konfliktů, podpora demokracie, základních práv a svobod a principů právního státu (Vláda ČR, 2015).

Další významné zájmy podle vlády ČR (2015) přispívají k zajišťování životních a strategických zájmů a mají za úkol zvyšovat odolnost obyvatelstva proti bezpečnostním hrozbám. Konkrétně jde o upevňování spolupráce občanů, podnikajících fyzických a právnických osob s veřejnou správou a podporu rozvoje občanských sdružení a nevládních organizací, které se angažují na poli bezpečnosti. Dále podpora informovanosti občanů a jejich podílu na zajišťování bezpečnosti. Za účelem vzdělávání občanů v tématu bezpečnosti ČR pracuje na rozšíření spolupráce mezi resorty, složkami IZS a s občanskými sdruženími zabývajícími se touto problematikou.

Zpráva o analýze současného stavu říká, že širší začlenění občanů do systému ochrany obyvatelstva a růstu úrovně jejich bezpečnosti je předmětem dokumentu Koncepce ochrany obyvatelstva schválené usnesením vlády ze dne 23. října 2013 č. 805.

Koncepce ochrany obyvatelstva má za cíl identifikovat slabá místa systému ochrany obyvatelstva a navrhnout úkoly a opatření, kterými je lze odstranit. Realizace těchto úkolů je zpravidla rozložena do sedmi let, přičemž obsahuje i výhled do let následujících. Nejaktuálnější se věnuje období mezi roky 2013 až 2020 a zároveň vymezuje strategickou linii vývoje do roku 2030.

Problematika ochrany obyvatelstva je široká multiresortní disciplína, a proto byla pro účely vypracování Koncepce ochrany obyvatelstva sestavena skupina, která v sobě zahrnovala odborníky ze všech dotčených oborů (MV – GŘ HZS ČR, 2013). Tato práce se zaměřuje především na oblast školství, výchovu a vzdělávání.

Podle Koncepce ochrany obyvatelstva (s. 43) „...je naprosto nezbytné vytvořit funkční systém výchovy a vzdělávání, který bude prostupovat nejen všemi úrovněmi veřejné správy se zapojením soukromého sektoru ale i samotného obyvatelstva“.

Účelem vzdělávání v oboru bezpečnosti podle Zprávy o analýze současného stavu je vytvářet a udržovat soubor vědomostí, který je nutný pro snížení dopadů každodenních rizik, mimořádných událostí i krizových situací nevojenských a vojenských. Obecně vzdělávání v bezpečnostních tématech zahrnuje „...ochranu člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchovu, přípravu občanů k obraně státu, zdravotní přípravu, prevenci kriminality, boj proti terorismu a extrémismus“ (MV – GŘ HZS ČR, 2016, s. 1).

Koncepce ochrany obyvatelstva směřuje v oblasti výchovy a vzdělávání obyvatelstva k vytvoření legislativních, administrativní, materiální a společenských podmínek pro zajištění kontinuity systému. Stěžejní proto je zefektivnění a zkvalitnění vzdělávání odborníků na poli ochrany obyvatelstva, a navíc musí být zajištěno začlenění prvků veřejné správy a soukromých subjektů. Vzhledem k aktuálním potřebám společnosti je nutné podpořit projekty, které na tyto změny reagují a zároveň stanovit podíl médií na výchově a vzdělávání ve vztahu k ochraně obyvatelstva (MV – GŘ HZS ČR, 2013).

Vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva je ohroženo množstvím vnějších vlivů. Kromě krácení objemu veřejných výdajů určených pro oblast školství jde i o některé negativní faktory, které se týkají systému vzdělávání a vzdělávací soustavy ČR. Mezi tyto problémy můžeme

mimo jiné zařadit snižování kvality vzdělávání a úrovně vzdělanosti absolventů vysokých škol (dále rovněž „VŠ“) (MV – GŘ HSZ ČR, 2013).

V Konceptci přípravy k obraně (s. 15) je psáno, že *“...občany k obraně státu připravují zejména školy a školská zařízení tvořící vzdělávací soustavu.”* Dalším, již dříve zmíněným, dokumentem, který se k tématu výchovy a vzdělávání váže, je Konceptce vzdělávání.

První podrobná „Konceptce vzdělávání v oblasti krizového řízení“ schválená usnesením Bezpečnostní rady státu č. 211 ze dne 25. září 2001 navazovala na „Strategii vzdělávání v oblasti krizového řízení“ z roku 1999, kterou byl stanoven systém vzdělávání odborníků na poli krizového řízení v ČR. Aktualizovaná verze „Konceptce vzdělávání v oblasti krizového řízení“ byla schválena usnesením Bezpečnostní rady státu č. 14 ze dne 16. listopadu 2004 a původní konceptci z roku 2001 nahradila. Zatím nejaktuálnější verzí je Konceptce vzdělávání z roku 2017, která se zabývá úkoly v návaznosti na Konceptci ochrany obyvatelstva (MV – GŘ HZS ČR, 2017).

K tématu vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení Konceptce vzdělávání říká, že je řízeno Ministerstvem vnitra ČR a na těchto činnostech se podílejí i ostatní ústřední správní úřady podle svých kompetencí a působnosti.

Konceptce přípravy k obraně tvrdí, že bezpečnostní prostředí je dynamické, vyskytuje se v něm množství vnějších i vnitřních bezpečnostních hrozeb a systém přípravy obyvatelstva ČR na takové situace musí být schopen adekvátně reagovat. Používá k tomu komplexní přístup kombinující civilní i vojenské nástroje. Příprava obyvatel v oblasti obrany státu je pod záštitou Ministerstva obrany (dále rovněž „MO“) ČR, zatímco ve věcech nevojenského charakteru realizuje vzdělávání Ministerstvo vnitra ČR. Jejich působnost se v této oblasti vzájemně ovlivňuje a doplňuje, a tak je možné eliminovat duplicity, zvýšit efektivitu, sjednotit přístupy, opatření i nástroje.

Ministerstvo vnitra ČR je mimo jiného zodpovědné i za kontrolu plnění strategických cílů, které Konceptce ochrany obyvatelstva ukládá. Proto kromě provádění analýz současného stavu zřídilo v roce 2001 prostřednictvím generálního ředitelství HZS ČR centrální výzkumné pracoviště, Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, který je odborným orgánem *“...pro vědeckovýzkumnou, vzdělávací, výcvikovou a informační činnost ve věcech ochrany obyvatelstva. Poskytuje informační, expertizní, konzultační a poradenskou činnost orgánům a organizacím HZS ČR, ministerstvům, orgánům státní správy a samosprávy a právníkům a vybraným fyzickým osobám, jejichž činnost je důležitá pro zabezpečení plnění úkolů ochrany*

obyvatelstva.” (GŘ HZS ČR, 2019a) Tento institut byl zřízen již 1. ledna 2001 a je v seznamu výzkumných organizací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále rovněž „MŠMT“) od 6. prosince 2017 (Santus, 2017).

1.3 Slabá místa systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a opatření k jejich eliminaci

Ze Zprávy o analýze současného stavu (s. 16) vyplývá, že *“...v posledních letech dochází k nárůstu mimořádných událostí způsobených přírodními vlivy i lidskou činností.”*

Kvůli zhoršující se bezpečnostní situaci vně i uvnitř ČR je vyžadováno zkvalitnění přípravy obyvatel jako jednoho z prvků bezpečnostního systému. Lidé si často nejsou schopni poradit s každodenními riziky a neovládají ani pravidla chování při mimořádných událostech. To je způsobeno zrušením systému branné výchovy, ke kterému došlo již v roce 1991 (MV – GŘ HZS ČR, 2016). Obsah branné výchovy se týkal hlavně obrany státu. Koncepce přípravy k obraně říká, že v současnosti, za stavu míru, je tato příprava jen dobrovolná, přestože úloha občana je jedinečná, je totiž subjektem, ale i objektem obrany státu.

Důležité je především pravidelné rozvíjení vzdělávání v mateřských, základních (dále rovněž „ZŠ“) a středních (dále rovněž „SŠ“) školách (MV – GŘ HZS ČR, 2013). Stěžejní roli tomu přikládá i Koncepce přípravy k obraně (s. 4), podle ní *“...základním stavebním kamenem tohoto systému musí být vzdělávání”*. Podle Zprávy o analýze současného stavu však z provedených průzkumů vychází, že aktuální stav potřebám společnosti a výzvám, kterým je vystavena, neodpovídá.

Koncepce ochrany obyvatelstva konstatuje, že stav výchovy a vzdělávání neodpovídá reálným hrozbám současnosti ani důsledkům mimořádných událostí a krizových situací. Těch neustále přibývá, což by se mělo odrážet také v přípravě odborníků.

Podle Koncepce ochrany obyvatelstva (s. 37) *„...vývoj ve vyspělých zemích zcela jasně dokazuje, že efektivním způsobem přípravy na řešení mimořádných událostí a krizových situací je výchova a vzdělávání občanů k prevenci, sebeochraně a uvědomění si podílu spoluodpovědnosti na systému bezpečnosti.“* V České republice je tedy nutné usilovat o úpravy současných rámcových vzdělávacích programů (dále rovněž „RVP“) tak, aby zůstaly aktuální. Zpráva o analýze současného stavu (s. 3-4) říká, že tyto dokumenty usilují *“...o úpravu současných vzdělávacích dokumentů – RVP, s cílem dosáhnout optimální implementace dílčích*

problematik z oblasti bezpečnosti do vlastního procesu výuky tak, aby reagovaly na aktuální potřeby.“ Je nezbytné, aby garant školské politiky, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, odborně vedl úpravu těchto kurikulárních dokumentů (MV – GŘ HZS ČR, 2016), což dělá proces zdouhavějším. Takové úpravy jsou navíc pouze doporučením, nikoli nařízením.

Vzdělávání dětí, mládeže, absolventů pedagogických oborů, učitelů a lektorů není zajišťováno jen státem jako institucí. Koncepce ochrany obyvatelstva (s. 38) mluví také o podílu *“...nestátních neziskových organizací, zájmových sdružení koordinovaných orgány státní správy a zejména aktivnějším zapojením samotných občanů formou sebeochrany”*. Do procesu vzdělávání vstupují nestátní neziskové organizace nebo právnické a podnikající fyzické osoby, které nespádají pod odborně příslušné resorty nebo kontrolované subjekty, tudíž je těžké jejich činnost koordinovat a sledovat její kvalitu (MV – GŘ HZS ČR, 2016). Jelikož některá podnikání mohou být zdrojem mimořádných událostí nebo krizových situací, je žádoucí, aby se na výchově a vzdělávání podílely i tyto soukromé subjekty. To samé platí i pro objekty, které shromažďují větší množství lidí (MV – GŘ HZS ČR, 2013). Koncepce ochrany obyvatelstva uvádí, že začlenění soukromého sektoru do systému vzdělávání (finanční, materiální, apod.) je možné pouze, pokud budou nastavena pravidla, systém akreditací a kontroly tak, aby vzdělávání obdrželi konzistentní informace.

Aktuálně se *“...výchova a vzdělávání obyvatelstva, ale i odborníků realizuje impulzivně a nekoordinovaně, což vede k neefektivnímu a finančně náročnému řešení úkolů. Proto je naprosto nezbytné tuto oblast zpracovat do právních předpisů”* (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 43).

Právní normy také vyměřují financování výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva. Hospodaření s prostředky však bývá často neefektivní vzhledem k tomu, že jsou přerozdělovány konkrétním projektům a celková finanční náročnost není dostatečně zmapována. Za účelem dlouhodobého koncepčního plánování a rozvíjení činností by bylo zapotřebí uvést v praxi pravidelné kontrolování financování, jehož výsledky určí směr následujícího vývoje (MV – GŘ HZS ČR, 2013).

Koncepce vzdělávání doporučuje pro dosažení lepších materiálních podmínek vzdělávání využití vícezdrojového financování, jakým mohou být kupříkladu Evropské strukturální a investiční fondy (dále rovněž „ESIF“), díky kterým lze zřídit společná vzdělávací centra

a rozvíjet moderní metody vzdělávání, jakou je například e-learning⁹. Podle Koncepce ochrany obyvatelstva však vícezdrojové financování, jako ESIF, dotace ministerstev, krajské grantové programy a finanční dary soukromých subjektů, jen málo odráží potřeby vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva.

Resorty, pod které spadá výchova a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva, uskutečňují aktivity, které jsou finančně, personálně a materiálně náročné. Celému postupu chybí koordinace, systém, přirozená návaznost a dochází k duplicitám činností. Oproti tomu u dotačních programů na projekty neziskových organizací, na které jsou uvolňovány desítky milionů korun, je kontrola kvality zajištěna. Ministerstvo vnitra ČR tímto způsobem financuje kupříkladu projekt „Svět záchranářů“ zaměřený na oblast požárů a mimořádných událostí (MV – GŘ HZS ČR, 2016). Ministerstvo obrany ČR v Koncepti přípravy k obraně uvádí, že aktivity spojené s výchovou a vzděláváním v oblasti obrany státu vyžadují přibližně 200 mil. Kč ročně z jejich rozpočtové kapitoly. Koncepce ochrany obyvatelstva (s. 43) se k budoucímu rozvoji ochrany obyvatelstva vyjadřuje takto: *„Zlepšením koordinace při zadávání projektů a grantů bude možné cíleně se zaměřit na konkrétní potřeby této oblasti, což v konečném důsledku posílí její celkový rozvoj.“*

Dalším slabým místem je náhled společnosti na problematiku ochrany obyvatelstva. Koncepce ochrany obyvatelstva tvrdí, že pohledu na výchovu a vzdělávání v tomto oboru, stejně jako jejich postavení, prospěje větší zájem veřejnosti a zdokonalení funkčnosti systému ochrany obyvatelstva. Uvádí také, že zlepšování public relations je zatím realizováno formou ukázek techniky na veletrzích, výstavách nebo na cvičeních. Dále bude třeba propagovat činnosti a připravenost složek IZS na mimořádné události i krizové situace a jejich řešení. Půjde jmenovitě o propagaci pořízení speciální techniky, projekty, ukázky, přehlídky, cvičení a preventivně-výchovné akce. Podle Koncepce ochrany obyvatelstva medializace projektů není dostačující, a tak se laická ani odborná veřejnost nedozvídá o úspěších, kterých může dosáhnout pozitivně hodnocený projekt nebo vzdělávací akce. *„Proto je nutné navázat spolupráci s médii, která mají nejvyšší sledovanost, poslechnovost, nebo čtenost a atraktivní formou tak tvořit jednotlivé vstupy, aby se podařilo zaujmout co nejvíce lidí, a tím by bylo dosaženo*

---

⁹ „E-learning zahrnuje jak teorii a výzkum, tak i jakýkoliv vzdělávací proces (s různým stupněm intencionality), v němž jsou v souladu s etickými principy používány informační a komunikační technologie pracující s daty v elektronické podobě. Způsob využívání prostředků informačních a komunikačních technologií a dostupnost učebních materiálů jsou závislé především na vzdělávacích cílech a obsahu, charakteru vzdělávacího prostředí, potřebách a možnostech všech aktérů vzdělávacího procesu“ (Zounek, 2009, s. 37-38).

požadovaných výsledků. Zároveň je třeba věnovat pozornost atraktivitě zpracování materiálů a výstupy lidem předávat moderními metodami (např. aplikace v chytrých telefonech apod.) a k tomu využívat zkušeností z úspěšně realizovaných projektů“ (MV – GŘ HZS ČR, 2013, s. 46). Mezi projekty a akce, které podporují výchovu a vzdělávání lze zařadit dopravní soutěže mladých cyklistů, program Hasík CZ, exkurze na stanicích HZS ČR, pohybově-vědomostní soutěže, prezentace Armády ČR, besedy pro školy a činnosti asociace Záchraný kruh. Přímé zapojení do vzdělávání probíhá na centrální i regionální úrovni prostřednictvím koordinátorů BESIP¹⁰, HZS ČR a Ministerstva obrany ČR. Ředitelé škol a učitelé jsou o těchto událostech obeznámeni skrze terénní pracovníky, prostřednictvím kampaní, webových stránek nebo sociálních sítí (MV – GŘ HZS ČR, 2016).

Za slabé místo se dá považovat i propojení praxe s vědou. Koncepce ochrany obyvatelstva (s. 46) konstatuje, že „...chybí větší propojení praxe s vědou a výzkumem, je nedostatečně stanovena zpětná vazba, která by zhodnotila úspěšnost činností. Výsledky výzkumné činnosti jsou omezeně zveřejňovány a zaváděny do praxe a naopak.“ Dle Koncepce vzdělávání (s. 15) „...k výměně informací a zkušeností mezi akademickou obcí, výzkumnými pracovišti a aplikační sférou jsou na úrovni dotčených ministerstev organizovány pravidelně (minimálně jednou za rok) odborné semináře zaměřené na aktuální problematiku z oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení.“ To zpětnou vazbu činí bezprostřední, dochází k diskuzi praktiků s teoretiky.

Dalším možným východiskem propojení teorie a praxe může být naprogramování webových a mobilních aplikací zaměřujících se na pomoc při přípravě na mimořádné události a krizové situace a jejich řešení (MV – GŘ HZS ČR, 2013).

Vhodným řešením by podle Zprávy o analýze současného stavu bylo podpořit zavedení pravidelných výběrových testování znalostí žáků v bezpečnostních tématech. Česká školní inspekce má s takovými průzkumy již zkušenosti a výsledky lze využít pro žáky, učitele, rodiče, ale i jako zpětná vazba pro stát.

---

¹⁰ BESIP je expertním oddělením Ministerstva dopravy ČR na poli působení na lidský faktor při koordinaci bezpečnosti silničního provozu (BESIP, 2020).

Koncepce vzdělávání uvádí aktivity, které dotčená ministerstva a jiné ústřední správní úřady spolu s výzkumnými a vědeckými pracovišti a kraji, provádí v rámci výkonu vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva a krizového řízení:

- odborné kurzy pro cílové skupiny,
- cvičení složek IZS a orgánů krizového řízení,
- rozvíjení možností e-learningu a jiných moderních metod vzdělávání,
- mezinárodní spolupráce, výměna zkušeností a znalostí,
- spolupráce s vysokými školami,
- projekty propojení teorie a praxe, vědy a výzkumu v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení.

V neposlední řadě Koncepce ochrany obyvatelstva zmiňuje nedostatečné zapojení ČR do zahraničního dění ve výchově a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva. Spolupráci se zahraničím je třeba rozvíjet, ale sledování dění a vývoje v mezinárodních společenstvích (Evropská unie, dále rovněž „EU“, a Severoatlantická aliance, dále rovněž „NATO“) chybí. Kladně se dá nahlížet pouze na regionální přeshraniční spolupráci, která ale probíhá jen ve vybraných krajích. Nedostatky může mít na svědomí i nedostatečná jazyková vybavenost personálu. Je nutné zajistit další účast odborníků na mezinárodních jednáních a konferencích týkajících se výchovy a vzdělávání. Podle Koncepce přípravy k obraně (s. 11) „...není využíváno pozitivních zkušeností z řešení přípravy občanů k obraně v jiných zemích.“

Následující tabulka 1 shrnuje výše popsaná slabá místa v systému výchovy a vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva a opatření k jejich eliminaci.

Tabulka 1: Slabá místa systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a opatření k jejich eliminaci

Slabá místa	Opatření jejich k eliminaci
Zhoršování bezpečnostní situace	Zkvalitnění přípravy občanů
Neodpovídající úroveň vzdělávání	Kvalitní příprava odborníků
Neaktuálnost a neúplnost RVP	Pravidelná aktualizace RVP pomocí propojení praxe s vědou
Neefektivní zapojení RVP do osnov konkrétních škol	Nañizení konkrétní podoby osnov garantem školské politiky – MŠMT ČR
Obtížná koordinace a kontrola nestátních institucí	Nastavení pravidel, systému akreditací a kontroly
Neefektivní a nezmapované financování, které je často realizováno jen formou konkrétních projektů	Pravidelné kontroly financování, využití vícezdrojového financování pro podporu rozvoje moderních metod
Chybí koordinace, systém, návaznost a dochází k duplicitám	Zlepšení koordinace resortů při zadávání projektů a grantů podpořené legislativou
Nedostatečná informovanost veřejnosti o problematice ochrany obyvatelstva	Spolupráce s médii, atraktivně zpracované materiály, moderní metody komunikace
Nedostatečná zpětná vazba úspěšnosti činností	Zavedení pravidelného testování znalostí žáků pomocí České školní inspekce
Nedostatečné zapojení ČR do dění v zahraničí spojené s jazykovou vybaveností personálu	Účast na mezinárodních konferencích, jazykové vzdělávání personálu, sledování úspěšnosti projektů v zahraničí

Zdroj: vlastní zpracování s využitím Konceptce ochrany obyvatelstva, Konceptce vzdělávání, Konceptce přípravy k obraně a Zprávy o analýze současného stavu.

Z tabulky 1 je zřejmé, že zhoršování bezpečnostní situace vyžaduje zkvalitnění přípravy občanů, a to prostřednictvím vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva, což vyžaduje kvalifikované odborníky, aktualizované RVP a osnovy, stanovená pravidla, systém akreditací a kontrol, včetně kontrol financování. Důležitým faktorem je i koordinace mezi

zainteresanými resorty, například při zadávání projektů, spolupráce s médii a účast na mezinárodních konferencích. Vše by mělo být provázeno pravidelným testováním znalostí žáků, které může sloužit jako kontrola výstupů všech snah o zlepšení systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva.

2 SYSTÉM VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA

Tato kapitola se zabývá systémem výchovy a vzdělávání dětí, mládeže, absolventů pedagogických oborů, učitelů a lektorů a používanými výukovými metodami v oblasti ochrany obyvatelstva.

2.1 Systém výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva v České republice

Školský zákon (ČR, 2004a) deklaruje, že vzdělávání stojí na svobodném šíření vědomostí, které vychází z aktuálního pohledu na svět, ve shodě s obecnými cíli vzdělávání, se závěry vyplývajícími z vědy, výzkumu a vývoje a s využitím současných pedagogických přístupů a metod. Mezi obecné výstupy vzdělávání zákon (ČR, 2004a, § 2) zařazuje „...získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání, pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost a získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.“

Podle Koncepce přípravy k obraně je příprava občanů k obraně státu ukotvena v zákoně č. 222/1999 Sb., o zajištění obrany ČR a má povahu vzdělávání (ČR, 1999). Za stavu míru je prováděno formou základního a středního vzdělávání a jiných státem schválených aktivit. Příprava ostatních občanů je v takovém případě dobrovolná. Při vyhlášení krizových stavů, stavu ohrožení státu či válečného stavu, je naopak tato preparace povinná. „*Plnění úkolů ochrany obyvatelstva za stavu ohrožení státu a válečného stavu se zásadně neliší od plnění úkolů za mírového stavu*“ (Urban, 2020).

Dle Koncepce ochrany obyvatelstva je třeba optimalizovat stav výchovy a vzdělávání obyvatelstva a podporovat jeho rozvoj. Je nutné, aby odrážel aktuální hrozby, což vyžaduje snížení počtu nepřipravených obyvatel, aby nedocházelo ke ztrátám na životech a zdraví osob, zvířat, majetku a životním prostředí, tak je možné minimalizovat i finanční náklady. Je tedy žádoucí, aby všichni obyvatelé znali zásady předcházení vzniku mimořádných událostí a krizových situací a reagovali na ně odpovídajícím způsobem. Výchova a vzdělávání v tomto případě vyžaduje dobře připravené odborníky a funkční systém. Oblast ochrany člověka za mimořádných událostí (dále rovněž „OČMU“) je součástí RVP.

HZS ČR je garantem problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí a jeho úkolem je maximálně podporovat systém výchovy a vzdělávání v tématech bezpečnosti. HZS ČR se snaží kontinuálně aktualizovat a rozšiřovat výuku, tvořit pracovní pomůcky a metody. Společně s učiteli cílí na přípravu nové generace na rizikové situace (Talichová, 2017).

Zpráva o analýze současného stavu uvádí, že RVP sice zahrnují i problematiku bezpečnosti, ale jednotlivé školy tato témata vkládají do svých školních vzdělávacích programů (dále rovněž „ŠVP“) rozdílně. Je v kompetenci samotných škol rozhodnout o formě a metodách práce a způsobu zapojení jednotlivých okruhů do ŠVP. Bezpečnostní témata jsou v RVP roztržena skrz celý dokument a kvůli tomu mohou být nedostatečně zohledněna v ŠVP a individuálních vzdělávacích plánech. Pro pedagogy pak může být nesnadné s těmito podklady pracovat a některé souvislosti mohou být nejasné. Tento přístup není vhodný ani pro žáky, kteří si tak mohou jen těžko uvědomit význam této problematiky. Nevyhovující se jeví i skutečnost, že většina škol tato témata zařazuje do obsahu různých předmětů.

Koncepce ochrany obyvatelstva rovněž zmiňuje, že zavedení samostatného předmětu, který by pokryl problematiku bezpečnosti, by napomohlo dosáhnout přiměřené úrovně vzdělávání. Navíc by bylo možné výuku v těchto tématech samostatně ohodnotit¹¹.

Podle Zprávy o analýze současného stavu vzdělávání na tomto poli neodpovídá požadovaným výsledkům. Vhodným řešením, které může napomoci zkvalitnění výuky, je zřízení expertní pracovní skupiny, jejímž úkolem bude začlenění výuky bezpečnostních témat do RVP a zabezpečení měřitelnosti výsledků. O výuku těchto témat v rámci samostatného předmětu se snaží i sousední státy ČR. Polsko takto výuku již organizuje (MV – GŘ HZS ČR, 2016).

RVP vydaný podle pokynu MŠMT ČR ze dne 4. března 2003, Ochrana člověka za mimořádných událostí, je určen pro učitele ZŠ a SŠ a byl distribuován na všechny školy v ČR. Tato příručka má připravit žáky na dopady živelních pohrom a mimořádných událostí a obsahuje 4 témata – ochrana obyvatelstva, živelní pohromy, havárie s únikem nebezpečných látek a radiační havárie jaderných energetických zařízení, po kterých následují doplňující

---

¹¹ „Podstatou školního hodnocení je zjištění kompetencí – vědomostí, dovedností a postojů – žáka a formulace hodnotících soudů na základě porovnání skutečného stavu se stavem předpokládaným, formulovaným jako cíle výuky“ (Kalhous, Obst, 2009, s. 404).

informace a testy. Příručka ale počítá se zařazením problematiky bezpečnosti do jiných předmětů nikoli s vytvořením samostatného předmětu (MV – GŘ HZS ČR, 2003).

Podle současných potřeb vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva a krizového řízení Koncepce vzdělávání stanovuje cílové skupiny následovně:

- studenti a akademičtí pracovníci vysokých škol v oborech týkajících se ochrany obyvatelstva a krizového řízení a pedagogiky;
- pedagogičtí pracovníci mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol, kteří vyučují bezpečnostní témata;
- zaměstnanci právnických a podnikajících fyzických osob podle jejich pracovní náplně (povinnosti týkající se krizového a obranného plánování a ochrany obyvatelstva), styční bezpečnostní zaměstnanci subjektů kritické infrastruktury, volení funkcionáři;
- úředníci územních samosprávných celků, státní zaměstnanci, osoby ve služebním poměru podle zvláštních právních předpisů pro ozbrojené síly a bezpečnostní sbory.

Pro jednotlivé cílové skupiny vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva se rozlišují tyto formy vzdělávání (MV – GŘ HZS ČR, 2017):

- kurzy, školení, instrukčně metodická zaměstnání;
- jednorázové přednášky, multimediální projekce, e-learning;
- cvičení, praktické ukázky techniky a činností, exkurze na pracovištích složek IZS nebo orgánů krizového řízení;
- stáže a praxe na pracovištích složek IZS nebo orgánů krizového řízení;
- projekty pro rozvoj vzdělávání;
- publikační činnost;
- vedení, konzultace a oponentura diplomových a jiných prací;
- výuka v akreditovaných studijních programech¹².

---

¹² Vzdělávací programy obsahují soubor závazných požadavků státu na vlastnosti a schopnosti žáků a nastiňují učivo jednotlivých ročníků, předmětů nebo projektů škol. Jedná se o stěžejní pedagogické dokumenty (Kalhous, Obst, 2009).

Koncepce vzdělávání popisuje i nově zpracované vzdělávací moduly pro cílové skupiny vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva a krizového řízení:

- A. krizové řízení při nevojenských krizových situacích (v gesci MV)
- B. obrana státu (v gesci MO)
- C. ochrana obyvatelstva (v gesci MV)
- D. financování bezpečnosti a ochrana ekonomiky (v gesci MF)
- E. vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek (v gesci MV)
- F. hospodářská opatření pro krizové stavy (v gesci SSHR)
- G. integrovaný záchranný systém a požární ochrana (v gesci MV)
- H. krizové řízení v oblasti zdravotnictví (v gesci MZ)
- I. kritická infrastruktura (v gesci MV)
- J. ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky (v gesci MV)
(MV – GŘ HZS ČR, 2017)

2.2 Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na základních školách

Díky pokynu MŠMT ČR ze 4. března 2003 byla problematika ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (dále rovněž „OČBRMU“) rozpracována v RVP a zároveň byly doporučeny metody pro efektivní výchovu a vzdělávání. Jmenovitě jde o prožitkovou pedagogiku – praktický nácvik, simulační hry a skupinový trénink¹³. Množství učiva a jeho obsah je však vždy nutné rozčlenit tak, aby odpovídal věku a schopnostem žáků (MZ ČR, 2016).

Aktualizace těchto dokumentů se ale v roce 2003 nezastavila. Zpráva o analýze současného stavu uvádí, že v roce 2013 byl RVP pro základní vzdělávání upraven, problematika bezpečnosti tak byla rozpracována skrz celý dokument a toto téma bylo pojato širěji a podrobněji. Koncepce ochrany obyvatelstva zmiňuje, že rovněž bylo vytvořeno velké množství kombinovatelných pomůcek pro základní školy.

---

¹³ Skupinová výuka podle Zormanové (2012) prospívá rozvoji dovednosti spolupráce na řešení náročných problémových úkolů, organizaci, vzájemné koordinaci a týmové práci.

Podle Zprávy o analýze současného stavu roztržitost tématu bezpečnosti v RVP i ŠVP klade vysoké nároky na pedagogy, kteří musí znát souvislosti mezi cíli, doporučenou úrovní znalostí a výsledky žáků. Někteří pedagogové tedy mohou předpokládat, že žáci potřebné informace získali již v jiných předmětech a dochází tak k opomíjení problematik. Tento problém se týká spíše 2. stupně, protože na 1. stupni je výuka vedena především jedním pedagogem.

Zpráva o analýze současného stavu shrnuje závěry ze šetření České školní inspekce, ze kterých vyplývá, že i když mají školy možnost vytvořit pro problematiku OČBRMU samostatný předmět, tak to nedělají a raději toto téma zařazují nejčastěji do prvouky a občanské výchovy. Nejběžnějšími formami výuky jsou praktická cvičení, nácviky, projektové dny, besedy a v neposlední řadě výklad učitele¹⁴. Z šetření vychází, že učebnice a pomůcky vyhovují, ale je třeba je inovovat. Nejpoužívanější metodou ověřování znalostí je pak samostatná praktická činnost.

Dle Konceptu přípravy k obraně je problematika obrany státu sice dostatečně zařazena v RVP, ale do výuky je zahrnuta okrajově a tato výuka nemá očekávané výsledky. Šetření České školní inspekce ukázalo, že více než okrajově tuto problematiku vyučuje jen polovina ZŠ.

O metodách vyučování bezpečnostních témat pojednávají Podklady k výuce témat OČBRMU v ZŠ (MZ ČR, 2016). Zdůrazňují, že je velmi důležité, aby jednotlivá vyučovaná témata byla propojována a aby docházelo k opakování a dalšímu rozšiřování učiva. Doporučuje nácvik dovedností a použití více forem a metod výuky, protože pro žáky je prospěšné využít teoretické znalosti v praxi. Jde především o to, aby žáci získali jistotu při vykonávání praktických činností a byli samostatní.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (MŠMT ČR, 2017, s. 12) v klíčových kompetencích, které jsou stěžejní pro osobní rozvoj, uvádí, že žák „...se rozhoduje zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka.“ Problematika bezpečnosti se pak na prvním stupni objevuje ve vzdělávacích oblastech „Člověk

---

¹⁴ Nejběžnější monologická metoda předávání vědomostí, která je hojně používána na základních i středních školách. Vyžaduje srozumitelný přednes v přiměřeném tempu, návaznost na již získané vědomosti, používání příkladů, dotazování se, získání zpětné vazby a postup od jednoduchého k náročnějšímu, od známého k neznámému a od konkrétního k abstraktnímu (Zormanová, 2012).

a jeho svět“, přičemž učivo se týká zejména rozlišování nebezpečí, rizikových situací, mimořádných událostí, krizových situací, označování nebezpečných látek, volání na tísňovou linku, varování, evakuace, požárů a IZS. Na druhém stupni navazuje:

- „Výchovou k občanství“ (ohrožení a obrana státu, terorismus),
- „Fyzikou“ (ochrana před radioaktivním zářením),
- „Chemii“ (havárie s únikem nebezpečných látek, hořlaviny),
- „Přírodopisem“ (živelní pohromy),
- „Zeměpisem“ (živelní pohromy),
- „Výchovou ke zdraví“ (první pomoc, následky hromadného zasažení obyvatel, tísňové volání, sebeochrana, varování, evakuace),
- „Tělesnou výchovou“ (ukrytí).

2.3 Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na středních školách

Vzdělávání v oblasti bezpečnosti na středních školách je v RVP pro SŠ zakomponováno podobně jako v RVP pro ZŠ. Rozdíl je ale v objemu učiva v jednotlivých programech. Zpráva o analýze současného stavu také zdůrazňuje, že je žádoucí, aby žáci, kteří během studia dosáhnou plnoletosti, znali kromě základních zásad sebeochrany i svá práva a povinnosti, které mají vůči státu při mimořádných událostech a krizových situacích, a také jak těmto fenoménům předcházet. Samozřejmostí by měla být i znalost pravidel silničního provozu a povinností týkajících se obrany státu. V návaznosti na tyto poznatky Zpráva o analýze současného stavu konstatuje, že bezpečnostní témata jsou v RVP pro SŠ zařazena nedostatečně a jejich roztržitost je náročná na koordinaci a přístup pedagogů. SŠ se stejně jako ZŠ potýkají s problémy, které plynou z integrování problematiky bezpečnosti do jiných předmětů. Může tak docházet k nepochopení, záměnám nebo opomíjení problematik. Koncepce přípravy k obraně zmiňuje, že problematika obrany státu se okrajově vyučuje podle RVP z roku 2007, které jsou neaktuální a nevyhovující.

Dle šetření České školní inspekce Zpráva o analýze současného stavu konstatuje, že většina SŠ zařazuje témata OČBRMU do občanské výchovy, tělesné výchovy, chemie, biologie nebo

jiných odborných předmětů. Nejčastějšími metodami výuky jsou pak výklad učitele, diskuze¹⁵, besedy, projektové dny, praktická cvičení, nácviky, exkurze a zážitková vyučování. Znalosti jsou často ověřovány samostatně praktickými činnostmi. SŠ shledávají učebnice a pomůcky méně vyhovujícími.

RVP pro gymnázia obsahují problematiku ochrany obyvatelstva v programech výchovy ke zdraví. Žáci by po absolvování předmětů z těchto programů měli být schopni se odpovědně zachovat při konkrétních mimořádných událostech, prokázat v praxi své znalosti a dovednosti a měli by být schopni se angažovat v likvidaci následků hromadného zasažení obyvatel. Do výuky jsou zařazena témata jako hrozba a mimořádná událost, charakteristika živelních pohrom a mimořádných událostí, první pomoc, klasifikace poranění, ale i sociální dovednosti, které jsou třeba při řešení mimořádných událostí jako rozhodnost, efektivní komunikace a obětavost (Balada, 2007).

2.4 Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na vysokých školách

Zpráva o analýze současného stavu konstatuje, že kurzy a akce pro pedagogy nemohou plně nahradit získávání znalostí na VŠ a z tohoto důvodu je žádoucí se zaměřit na vytvoření adekvátních podmínek pro výuku bezpečnostních témat v rámci přípravy budoucích pedagogů. *„Vzdělávání studentů vysokých škol v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení je realizováno v rámci studijních programů. Vysoké školy zřízené dle zákona č. 111/1998 Sb., při akreditaci studijních programů vycházejí z platného „Společného minima pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti“. V současné době platí společné minimum, které bylo schváleno usnesením Bezpečnostní rady státu č. 32 ze dne 3. července 2007“ (MV – GR HZS ČR, 2017 s. 15).*

Vláda ČR pro podporu výuky problematiky bezpečnosti v předškolním, základním a středním vzdělávání schválila usnesení „Začlenění tématik Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult“

---

¹⁵ Výuková metoda, která pro svou efektivitu vyžaduje soustředění se na dané téma, respektování ostatních účastníků a vyslechnutí jejich argumentů se snahou je pochopit a nevyklouzat je z diskuse (Zormanová, 2012). *„Metoda předpokládá u všech zúčastněných určitou sumu vědomostí vztahujících se k řešenému problému“ (Kalhous, Obst, 2009, s. 321).*

č. 734 ze dne 5. října 2011, aby zajistila kompetentní pedagogy k výuce dané problematiky (MV – GŘ HZS ČR, 2016).

Příprava budoucích pedagogů je dle Koncepce ochrany obyvatelstva postupně implementována do studijních programů na pedagogických fakultách podle výše zmíněného usnesení vlády (Vláda ČR, 2011). Výukou v oblasti ochrany obyvatelstva se zabývají v ČR přibližně dvě desítky VŠ, ale výuka v této oblasti je bohužel často roztržštěná a nesourodá a přínos absolventů do praxe tak neodpovídá očekávání. Spolupráce VŠ s odborníky na poli ochrany obyvatelstva může přispět k zajištění odborně způsobilého personálu jak v řadách pedagogů, tak i mezi ostatními odborníky na ochranu obyvatelstva. Na druhé straně mohou být výsledky bakalářských, diplomových a disertačních prací využity v praxi.

Koncepce ochrany obyvatelstva zmiňuje, že je žádoucí propojit problematiky výuky ochrany obyvatelstva a přípravy občanů k obraně státu. Koncepce přípravy k obraně, která vychází z Meziřezortní expertní pracovní skupiny pro výuku bezpečnostních témat zřízenou usnesením vlády č 174 ze dne 8. března 2017, konstatuje, že systém přípravy budoucích pedagogů na poli obrany státu je nefunkční a usnesení vlády č. 734 z 5. října 2011 není naplňováno, protože má charakter doporučení a neodpovídá aktuálním požadavkům. Kromě toho v praxi chybí poptávka po učitelích s aprobačí v problematice bezpečnosti. Koncepce přípravy k obraně vidí řešení v aktualizaci společného minima pro profilující oblasti vzdělávání odborníků a v jednotném posuzování žádostí o akreditaci studijních programů VŠ. Ministerstvo obrany ČR se na přípravě budoucích pedagogů podílí formou přednášek, spolupráce na studijních materiálech, vedením a posuzováním závěrečných prací a odbornou konzultací.

Dle Koncepce vzdělávání je podmínkou pro udělení akreditace k výuce problematiky bezpečnosti kladné stanovisko Ministerstva obrany ČR i Ministerstva vnitra ČR. Kromě akademických pracovníků VŠ se na vzdělávání podílejí i externí odborníci. Jde především o lektorskou a konzultační činnost, vedení a oponenturu bakalářských a diplomových prací, spolupráci na praktické výuce a participaci na tvorbě vzdělávacích programů, studijních opor a náplně předmětů.

Podle minimálních obsahových standardů „Společného minima pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti“ (Vláda ČR, 2007, s. 3) je cílem vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva „...seznámit studenty s problematikou ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových situacích v podmínkách ČR a s řešením této problematiky v světě, zejména v rámci EU a NATO.“ Během tohoto vzdělávání by studenti měli být seznámeni se:

- vznikem a vývojem ochrany obyvatelstva v ČR i v zahraničí;
- právními předpisy, koncepčními materiály, havarijními, krizovými plány, plány obrany a dalšími dokumenty;
- pojmy individuální a kolektivní ochrana, zařízení civilní ochrany, varování a informování, ukrytí, evakuace, nouzové přežití, humanitární pomoc, monitorování, dekontaminace;
- zdravotnickými riziky a jejich řešením;
- ochranou obyvatelstva v živelních pohromách, při provozních haváriích, teroristických útocích, válečném stavu;
- vzděláváním managementu, výcvikem jednotek, preventivně výchovnou činností obyvatel (hlavně dětí a mládeže).

(Vláda ČR, 2007)

2.5 Vzdělávání odborníků v oblasti ochrany obyvatelstva

Koncepce ochrany obyvatelstva dělí vzdělávání odborníků do tří skupin:

- pedagogové;
- lektori, dobrovolníci.
- pracovníci zabývající se problematikou ochrany obyvatelstva a krizového řízení;

Stěžejními skupinami pro tuto práci jsou pedagogové a lektori.

Vzdělávání pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (ČR, 2004b, § 2), definuje pedagogické pracovníky následovně: „*Pedagogickým pracovníkem se rozumí ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu.*“

Dle Koncepce vzdělávání jsou pedagogičtí pracovníci vzděláváni ve dvou rovinách, a to na vysokých školách a formou dalšího vzdělávání. Systematická příprava pedagogů patří mezi

priority EU. Koncepce ochrany obyvatelstva ale vyjadřuje nedostatek tohoto personálu s odbornými znalostmi v oblasti ochrany obyvatelstva. Z tohoto důvodu Národní institut dalšího vzdělávání (dále rovněž „NIDV“) pořádá akreditované kurzy pro učitele, kteří se mohou zúčastnit i kurzů přímo u HZS ČR nebo získat potřebné znalosti samostudiem. Koncepce přípravy k obraně zmiňuje podíl lektorů Ministerstva obrany ČR na programech NIDV.

Národní institut dalšího vzdělávání řídí přímo MŠMT ČR a je veden v rejstříku škol a školských zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Své služby poskytuje školám, školským zařízením a dalším vzdělávacím institucím. Tato organizace má 13 krajských pracovišť a ústředí v Praze (NIDV, 2019).

HZS ČR pořádá vzdělávací kurzy akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR na téma OČBRMU pro učitele ZŠ a SŠ, které jsou zařazeny do systému dalšího vzdělávání pedagogů (GŘ HZS ČR, 2019b).

Koncepce přípravy k obraně považuje nekompetentnost pedagogů na ZŠ a SŠ za nejzávažnější problém. Ti se navíc neřídí doporučeními ze strany MŠMT ČR o formách a metodách výuky. Podle Zprávy o analýze současného stavu stále není dosahováno požadované úrovně znalostí pedagogů v oblasti ochrany obyvatelstva, protože plnohodnotnou přípravu na VŠ, které se stávajícím pedagogům většinou nedostalo, nelze plně nahradit formou kurzů. Navíc zájem o tyto aktivity klesá, i když jsou bezplatné. Z šetření České školní inspekce v letech 2014 a 2015 vyplynulo, že se školení o OČBRMU nezúčastnilo 59,9 % škol. Koncepce přípravy k obraně uvádí, že kurzů k tématu obrany státu se nikdy nezúčastnili pedagogové ze 74 % škol v ČR.

Podle Kalhouse a Obsta (2009) učitel rozumí nezbytnosti odborného růstu a celoživotního vzdělávání sebe sama k osvojení si stále přibývajících aktuálních poznatků ve svém oboru. Také se snaží sbírat zpětnou vazbu od dalších členů pedagogického sboru, žáků a jejich rodin. Vyhledává nabídky dalšího vzdělávání (poskytovaného pedagogickými centry, univerzitami, profesními organizacemi atd.), možnosti zúčastnit se seminářů a konferencí, které vnímá prospěšnými pro svou profesionalizaci.

Vzdělávání lektorů v oblasti ochrany obyvatelstva

Koncepce vzdělávání považuje za nezbytné v rámci vzdělávání cílových skupin v oblasti ochrany obyvatelstva zajišťovat kompetentní lektory. Koncepce ochrany obyvatelstva

vyjadřuje obavu, že lektori často nedisponují pedagogickými a prezentačními dovednostmi. Kurzy pro tuto skupinu vzdělávání organizuje jen HZS ČR, jiná ucelená příprava lektorů není.

Proto je třeba zřídit optimální podmínky pro jejich aktivity a rozvoj. Jmenovitě je nutné zajistit výukové materiály, informační podporu, kurzy, odborné semináře, konference, veletrhy, stáže na odborných pracovištích nebo v zahraničí, studijní pobyty a možnost získat pedagogické minimum na poli pedagogiky a psychologie. V neposlední řadě je žádoucí hledat možnosti jejich motivace, tj. finanční a morální ocenění (MV – GŘ HZS ČR, 2017).

Koncepce vzdělávání směřuje k využití lektorů pomocí komplexní databáze MV – GŘ HZS ČR, která umožní vyhledání konkrétního lektora na základě odbornosti, praxe, znalosti jazyka a prezentačních dovedností.

2.6 Didaktické pomůcky pro vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva

Zpráva o analýze současného stavu konstatuje, že implementace doporučení na zlepšení systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva vyústí v nárůst poptávky po kompetentních učitelích, ale stejně tak po kvalitních didaktických pomůckách. Dle Koncepce ochrany obyvatelstva je zařazení znalostí z praxe do osnov výuky problematiky bezpečnosti stěžejní pro zajištění moderních a aktuálních metod. K tomu může napomoci i používání moderních informačních technologií a komunikačních prostředků (MO ČR, 2019).

Dotčené resorty a další subjekty podle své odborné působnosti vytvořily řadu podkladů, pomůcek a projektů pro výuku problematiky bezpečnosti na školách. Některé materiály byly distribuovány bezplatně na všechny ZŠ a SŠ v České republice, další jsou k dispozici na webových stránkách a portálech pro pedagogy. Kromě toho existují učebnice pro jednotlivé stupně a ročníky, interaktivní výukové materiály, videoklipy, DVD, příručky a metodické materiály, které jsou kontinuálně aktualizovány. Bohužel z šetření České školní inspekce vyplývá, že učitelé často o těchto pomůckách nevědí, nebo vyžadují jejich inovování, což je následkem nedostatečné propagace těchto materiálů (MV – GŘ HZS ČR, 2016).

Příklady konkrétních dokumentů, projektů, učebnic a pomůcek shrnují následující tabulky 2 a 3.

Tabulka 2: Dokumenty a projekty na podporu výchovy a vzdělávání v oblasti bezpečnosti

Autor	Dokumenty	Projekty
MV ČR	Podklady k výuce témat OČBRMU v ZŠ	Vaše cesty k bezpečí (ochrana obyvatelstva, požární prevence a bezpečnost občana)
MO ČR	Podklady k výuce přípravy občanů k obraně státu v základních školách	Prezentace Armády ČR na ZŠ
		Soutěže pro žáky a třídy ZŠ (např. „Pozdrav do mise“)
HZS ČR		Program Hasík CZ
MV ČR a asociace „Záchranný kruh“		„Chraň svůj svět, chraň svůj život“
		„Včas umět a znát je napořád“

Zdroj: vlastní zpracování s využitím Zprávy o analýze současného stavu

Dokumentů a projektů na toto téma není mnoho a ty, které by byly určeny pro střední školy, chybí úplně. Je patrné, že hlavním aktérem je zde MV ČR jako ústřední orgán státní správy pro vnitřní záležitosti včetně veřejného pořádku a bezpečnosti.

Tabulka 3: Učebnice a pomůcky na podporu výchovy a vzdělávání v oblasti bezpečnosti

Autor	Učebnice a pomůcky
Ministerstvo vnitra	Víš, odkud voláš o pomoc na tísňovou linku 112?
	Příručka pro učitele ZŠ a SŠ „Ochrana člověka za mimořádných událostí“
	Příručka "Pro případ ohrožení"
	Příručka "Ochrana před přirozenými a zvláštními povodněmi v ČR"
	Příručka „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“
	Příručka „Výchova a prevence v oblasti požární ochrany“

Fortuna	OČMU – Sebeochrana a vzájemná pomoc
	OČMU – Havárie s únikem nebezpečných látek, Radiační havárie
	OČMU – Živelní pohromy
	Ochrana člověka za mimořádných událostí
ALBRA	OČMU – Osobní bezpečí
	OČMU – Osobní bezpečí – Neztratím se? Neztratím!
	OČMU – Osobní bezpečí – Bezpečí a nebezpečí
	OČMU – Osobní bezpečí – Počítej se vším
	OČMU – Osobní bezpečí – S mapou nezabloudím
	OČMU – Osobní bezpečí – Pomáhám zraněným
	OČMU – Povodně
	OČMU – Požáry
	OČMU – Havárie
	OČMU – Od vichřice k zemětřesení
Nová škola Brno	Jak se zachovat, když ...
občanské sdružení „Centrum pro bezpečný stát“	„Co dělat...“ – aneb Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí

Zdroj: vlastní zpracování s využitím Zprávy o analýze současného stavu

MV ČR se hojně angažuje i ve vytváření učebnic a pomůcek, ale stejně jako u nakladatelství Fortuna a ALBRA se jednotlivé materiály soustředí na konkrétní bezpečnostní problematiku. Jednoduchá komplexní příručka, která by obsáhla všechna témata hlavně z praktického hlediska, by mohla zjednodušit práci učitelů. Naproti tomu dle Kalhouse a Obsta (2009, s. 297) „...dobrému učiteli stačí tabule a křída, špatnému nepomohou ani ty nejnákladnější výukové prostředky.“

3 ANALÝZA IMPLEMENTACE KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA DO ČINNOSTI ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL VYBRANÝCH KRAJŮ

Tato kapitola obsahuje analýzu začlenění Koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti základních a středních škol v Pardubickém a Středočeském kraji a návrhy a opatření, které z tohoto výzkumu vyplývají.

3.1 Metodika analýzy implementace Koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti základních a středních škol

Pro účely této práce byl zvolen Středočeský a Pardubický kraj. Středočeský kraj má nejvyšší počet ZŠ a druhý nejvyšší počet SŠ z krajů v České republice, a proto je vhodným vzorkem. V Pardubickém kraji sídlí Univerzita Pardubice, která může výsledky této práce využít jako vzdělavatel ZŠ a SŠ v tématech OČMU a je tedy žádoucí získat informace o vzdělávání v tomto kraji. Výzkumným vzorkem jsou všechny základní školy s prvním i druhým stupněm a střední školy zřízené podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve Středočeském a Pardubickém kraji.

Dotazování byli přímo ředitelé základních a středních škol nebo jejich zástupci prostřednictvím dotazníkového šetření na přelomu zimy a jara roku 2020. Kontakty na jednotlivé ředitele Středočeského kraje byly vyhledávány prostřednictvím rejstříku škol MŠMT ČR (2020). Práce s ním byla obtížná, protože neumožňuje třídění základních škol podle stupňů a neumí zobrazit více než 400 výsledků najednou, což je například u celkového počtu 557 škol ve Středočeském kraji nedostatečné a nepřehledné. Potřebné informace proto musely být vyhledávány ručně přímo na webových stránkách jednotlivých škol. Oproti tomu Školský portál Pardubického kraje (2019) vede samostatnou evidenci škol, která umožňuje i třídění podle stupně základních škol a působí mnohem více uživatelsky přívětivě. Prostřednictvím e-mailů, které jsou k nahlédnutí v přílohách A, C a E, bylo ve dvou etapách kontaktováno 354 ředitelů základních škol a 152 ředitelů středních škol Středočeského kraje a 148 ředitelů základních škol a 74 středních škol Pardubického kraje (viz tabulka 4). První etapa proběhla 14. až 18. února 2020 a druhá, ve které byli znovu osloveni ředitelé, kteří v první etapě dotazník nevyplnili, byla uskutečněna 6. března 2020.

Dotazníky (Brožková, 2020a, 2020b, 2020c, 2020d) pro jednotlivé skupiny (ZŠ Středočeského a Pardubického kraje a SŠ Středočeského a Pardubického kraje) byly vytvořeny prostřednictvím webových stránek Vyplňto.cz a pomocí odkazu byly přiloženy k e-mailu. Tyto dotazníky byly anonymní a jsou k nahlédnutí v přílohách B a D. Jednotlivé otázky byly konzultovány s magistrou pedagogiky, která vyučuje na ZŠ v Pardubicích, a inženýrkou ekonomie působící ve veřejné správě.

Pomocí vzorce (1) byl vypočítán minimální počet respondentů dle velikosti souboru (MF ČR, 2005).

$$n = \frac{z^2 * N * r * (1-r)}{(d^2 * N) + [z^2 * r * (1-r)]} \quad (1)$$

Kde: n = počet respondentů,

z = koeficient spolehlivosti při 5% hladině spolehlivosti z tabulky (1,96),

N = velikost souboru,

r = očekávaná míra odchylky (3 %),

d = přípustná míra odchylky (5 %).

Na základě tohoto výpočtu bylo zjištěno, že minimální počet respondentů je 40 ZŠ a 35 SŠ Středočeského kraje a 34 ZŠ a 28 SŠ Pardubického kraje. Po ukončení dotazování 1. dubna 2020 bylo získáno 83 odpovědí ze ZŠ (23 % z 354 škol) a 49 ze SŠ (32 % z 152) Středočeského kraje a 56 odpovědí ze ZŠ (38 % z 148) a 37 ze SŠ (50 % z 74) Pardubického kraje. Minimální počet byl tedy překročen. Následující tabulka 4 přehledně shrnuje počet respondentů.

Tabulka 4: Počet respondentů

Školy	Kraj	Celkový počet škol	Minimum respondentů	Skutečný počet respondentů
Základní s 1. i 2. stupněm	Středočeský	354	40	83
	Pardubický	148	34	56
Střední	Středočeský	152	35	49
	Pardubický	74	28	37
Celkem		728	137	225

Zdroj: vlastní zpracování

Identifikační otázky mohly být vynechány, protože dotazníky byly rozesílány přímo respondentům, kteří do jednotlivých skupin patří. První nepovinná otevřená otázka byla na název školy a sloužila pouze pro ulehčení práce při zpracovávání dotazníků. Otázka č. 2 rozdělovala respondenty na dvě skupiny, kde první skupina, která vzdělává žáky v tématech OČBRMU, pokračovala k otázce č. 4 a druhá skupina byla v otázce č. 3 dotázána, proč v těchto tématech žáky nevzdělává a tím pro druhou skupinu dotazník skončil. Otázky č. 4 a 5 se týkaly organizace vzdělávání témat OČBRMU, přičemž otázku č. 5 vyplňovali pouze respondenti, u kterých bylo po otázce č. 4 nutné jejich odpověď upřesnit. V otázce č. 6 byli respondenti dotazováni na konkrétní aprobační učitelů, kteří se na školách tématy bezpečnosti zabývají a otázka č. 7 navazovala s kurzy a školeními, které učitelé v posledních 2 letech absolvovali. Otázka č. 8 téma učitelů doplňovala o názor respondentů, zda je přínosné připravovat budoucí učitele pro kvalifikaci v oblasti OČBRMU. Otázky č. 9, 10, 11 a 12 se pak týkaly učebnic, pomůcek a materiálů využívaných ke vzdělávání v bezpečnostní problematice. V otázce č. 13 byli respondenti dotazováni na konkrétní metody a formy vzdělávání žáků a poslední 14. otázka zjišťovala konkrétní partnery, se kterými škola spolupracuje při bezpečnostních tématech. Dotazník pro SŠ se od dotazníku pro ZŠ lišil pouze v detailech některých odpovědí. Například u otázky č. 6 o aprobaci učitelů chyběla odpověď „Učitel 1. stupně základní školy“ a u otázek týkajících se učebnic odpovědi neobsahovaly zmíněná vydavatelství, protože pro SŠ není nabídka těchto materiálů tak bohatá.

Výsledky výzkumu jsou zpracovány v následujících podkapitolách do grafů a tabulek s využitím programu Microsoft Excel pro Office 365.

Jindrová a Seinerová (2014) uvádějí, že dotazník je nástrojem, který je možné použít ve všech vědních disciplínách. Tento typ šetření nevyžaduje vždy stanovení a ověřování hypotéz. Pokud o souboru zatím nejsou potřebné informace známy, je možné ověřovat jeho jednotlivé vlastnosti.

Při formulaci hypotéz je třeba dodržovat pravidla. Dle Gavory (2008) je hypotéza oznamovací věta, která formuluje tvrzení o vztahu, rozdílu, či úrovni proměnných. Ty by měly být měřitelné, aby bylo možné hypotézu empiricky ověřit a na závěr výzkumu ji přijmout nebo odmítnout.

Hypotézy této práce byly ověřovány statistickými testy. Jde o test hypotézy o relativní četnosti, který je dle Briše a Litschmannové (2010) parametrickým testem pro normální rozdělení populace. Nulová hypotéza (H_0) je zřejmá, ale alternativní hypotéza (H_1) má tři

varianty, které jsou dány hodnotou výběrové relativní četnosti p . Pokud je p nižší než testovaná hodnota (π_0), pak platí $\pi < \pi_0$, pokud je p vyšší než π_0 , pak je tento vztah dán jako $\pi > \pi_0$ a jestliže je p blízko π_0 , tak je zvolen tvar $\pi \neq \pi_0$. Počet respondentů je značen n . Následující vzorec (2) slouží pro zvolení testového kritéria a stanovení jeho nulového rozdělení (Briš, Litschmannová, 2010).

$$T(X) = P_1 = \frac{p - \pi}{\sqrt{\pi(1 - \pi)}} * \sqrt{n} \quad (2)$$

Takto byly testovány následující hypotézy, k jejichž přesné formulaci kromě jiného posloužily i závěry Tematické zprávy České školní inspekce (2016):

- A: Více než čtyři pětiny respondentů vzdělávají své žáky v tématech OČBRMU více než okrajově.
- B: Nadpoloviční většina respondentů zařazuje témata OČBRMU do obsahu jiných předmětů.
- C: Více než jedna třetina učitelů z dotazovaných škol se v posledních dvou letech účastnila kurzu na téma OČBRMU.
- D: Více než polovina respondentů považuje dostupné učebnice a pomůcky s tematikou OČBRMU za částečně vyhovující v nedostatečném množství s potřebou je inovovat.

Dalším použitým testem je chí-kvadrát test nezávislosti (χ^2 – test). Jde o metodu vytvořenou Karlem Pearsonem v roce 1904 a dodnes patří mezi základní a hojně využívané testy nezávislosti v kontingenční tabulce. Nulová hypotéza (H_0), která je tímto testem ověřována, tvrdí, že náhodné veličiny jsou nezávislé, což znamená, že pravděpodobnost uskutečnění konkrétní varianty náhodné veličiny neovlivní uskutečnění konkrétní varianty náhodné veličiny druhé (Holčík, Komenda, 2015). Při tomto testu je tedy nutné určit, co nastane, pokud nulová hypotéza nebude přijata a toto tvrzení se označuje alternativní hypotéza (H_1). Hladina významnosti je stanovena na 0,05, počet stupňů volnosti je roven 2 a kritická hranice χ^2 – testu (χ^2_α) je 5,99. Následující vzorec (3) slouží pro výpočet marginálních četností (Holčík, Komenda, 2015).

$$n_i = \sum_{j=1}^c n_{ij} \quad n_j = \sum_{i=1}^r n_{ij} \quad (3)$$

Další vzorec (4) se používá k výpočtu očekávaných četností (Holčík, Komenda, 2015).

$$e_{ij} = np_{ij} = np_i p_j = n \frac{n_i}{n} \frac{n_j}{n} = \frac{n_i n_j}{n} \quad (4)$$

Poslední a nejdůležitější vzorec (5), který předchozí dva vzorce využívá, je chí-kvadrát test (Holčík, Komenda, 2015).

$$X^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(n_{ij} - e_{ij})^2}{e_{ij}} \quad (5)$$

Pomocí chí-kvadrát testu byly testovány následující hypotézy:

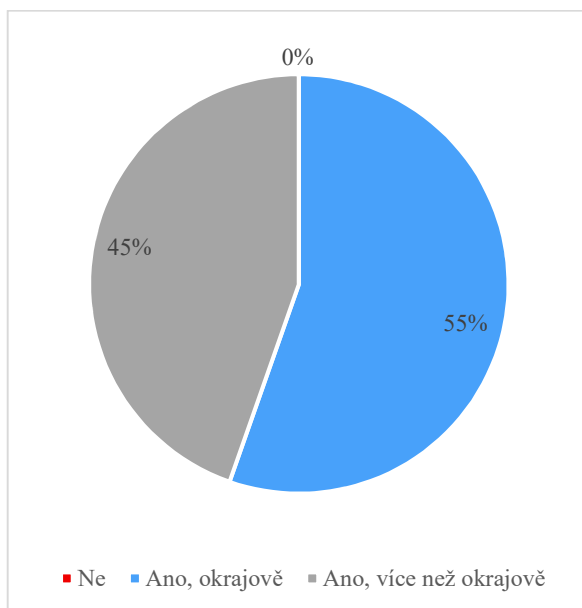
- E: Organizační formy výuky žáků v tématech OČBRMU nezávisí na kraji, ve kterém se škola nachází.
- F: Organizační formy výuky žáků v tématech OČBRMU nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.
- G: Pozitivní postoj respondentů k přípravě budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU na pedagogických fakultách nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.
- H: Názor respondentů na kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.

Dále pro lepší představu o školách, které se staly respondenty této práce, je vhodné využít typologii, tedy zobecnění podle podobných znaků. Konkrétně jde o „ideální typ“ nebo „čistý typ“ podle sociologa a ekonoma Maxe Webera, který tuto metodu aplikoval kromě jiného i na hospodářský trh. Je to koncepční či analytický model, který je možné využít pro pochopení světa. Jde o zobecnění společných vlastností, nejedná se tedy o dokonalý model, ale o stav v jeho skutečné podobě. Může tak být vytvořen styčný bod, se kterým mohou být porovnávány, a tak i pochopeny jevy v reálném světě. Cílem této metody je vytvořit ucelenou představu o daném jevu vystupňováním jeho reálných vlastností (Giddens, Sutton, 2013). Tato metoda propojuje výsledek šetření i teorii. Pro účely této práce jsou vypracovány dva ideální typy, a to pro základní a pro střední školy.

3.2 Výsledky analýzy implementace Koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti základních škol

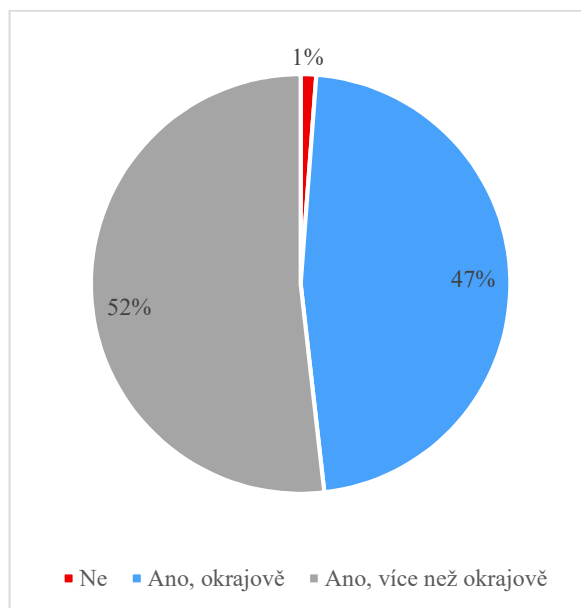
Následující grafy 1 až 15 znázorňují rozložení odpovědí základních škol Pardubického a Středočeského kraje na jednotlivé otázky dotazníku.

Graf 1: Jak ZŠ Pardubického kraje vzdělávají žáky v tématech OČBRMU

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2: Jak ZŠ Středočeského kraje vzdělávají žáky v tématech OČBRMU

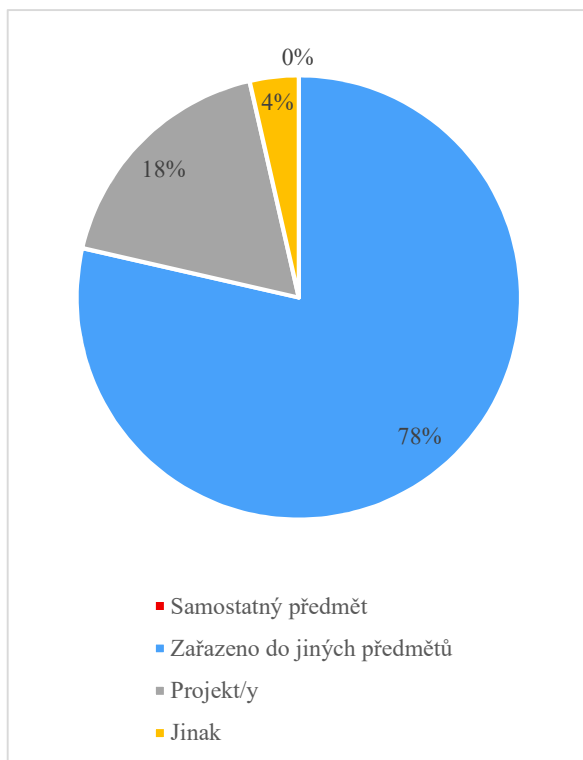

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku č. 2: „Vzdělává Vaše škola žáky v tématech OČBRMU?“ odpověděla většina škol z Pardubického kraje, tedy 31 (55 %), že v těchto tématech vzdělávají žáky okrajově. Oproti tomu většina ZŠ ze Středočeského kraje (43; 52 %) odpověděla, že své žáky v oblasti bezpečnosti vzdělává více než okrajově. 25 (45 %) ZŠ z Pardubického kraje vzdělává své žáky na poli ochrany obyvatelstva více než okrajově. 39 (47 %) škol ze Středočeského kraje se v rámci vzdělávání věnuje tématům bezpečnosti okrajově a 1 (1 %) škola odpověděla, že své žáky v této problematice nevzdělává.

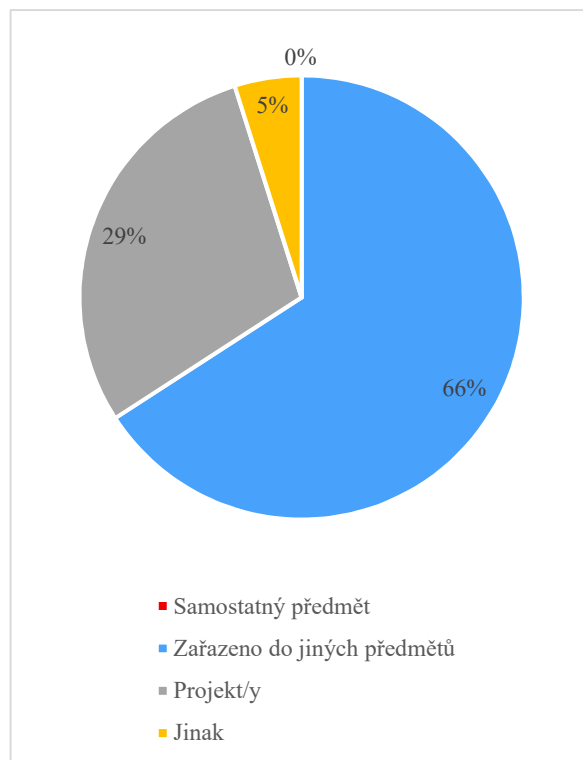
Na navazující otázku č. 3: „Proč Vaše škola nevzdělává žáky v tématech OČBRMU?“ tato jedna škola ze Středočeského kraje odpověděla, že jsou zaměřeni hlavně na péči o postižené, a tak své žáky v této oblasti nevzdělávají. Tento respondent následně dotazník ukončil a dále nebude započítáván.

Graf 3: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU na ZŠ v Pardubickém kraji

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU na ZŠ ve Středočeském kraji

Zdroj: vlastní zpracování

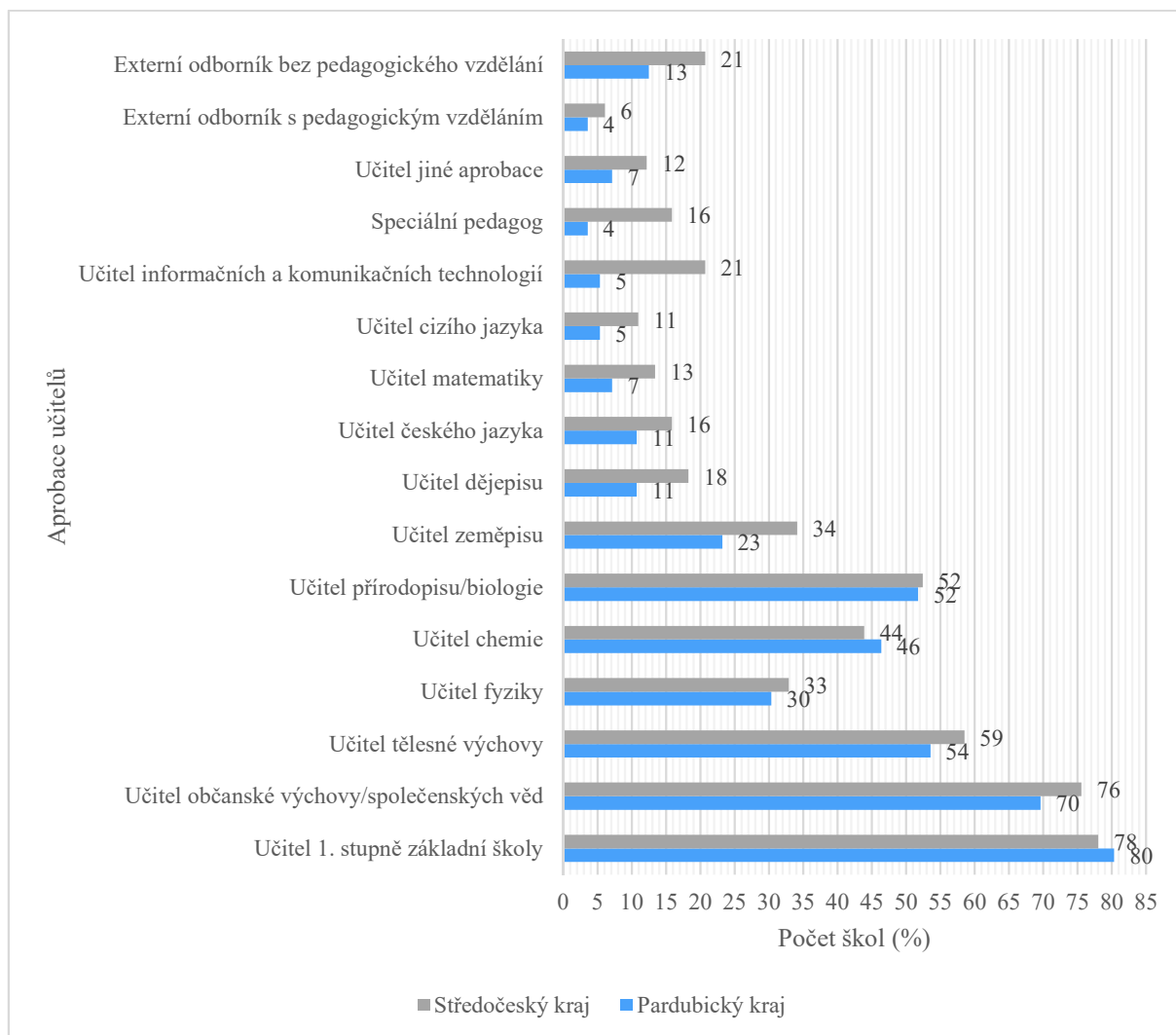
Na další otázku, č. 4, kde byli respondenti dotazováni, jak je organizováno vzdělávání v tématech OČBRMU, žádný z tázaných nevedl, že by tuto problematiku vyučoval v rámci samostatného předmětu. V Pardubickém kraji 44 (78 %) škol říká, že ochranu obyvatelstva zařazují do jiných předmětů, 10 škol (18 %) do projektů a 2 školy (4 %) jinak. Ve Středočeském kraji 54 škol (66 %) zařazuje tuto problematiku do jiných předmětů, 24 škol (29 %) do projektů a 4 školy (5 %) jinak.

Na navazující otázku č. 5, která upřesňovala odpovědi, pokud respondent u otázky č. 4 označil odpovědi „projekt/y“ nebo „jinak“, odpovídalo 12 škol z Pardubického a 28 škol ze Středočeského kraje. Školy Pardubického kraje často zmiňovaly projektové dny v průběhu školního roku ve spolupráci s HZS ČR, Policií ČR, Armádou ČR a zdravotníky, Českým červeným křížem, nebo Střední zdravotnickou školou Pardubice. V souvislosti s HZS ČR šlo například o návštěvy hasičské zbrojnice a ukázky jejich práce. Respondenti uváděli i konkrétní projekty jako Malý záchranář, ZáPoLím, Umíš si poradit? pro 1. stupeň, OČMU pro 2. stupeň ZŠ, nebo nácviky evakuace. Školy Středočeského kraje rovněž zmiňovaly projektové dny za

účasti HZS ČR, Policie ČR, Armády ČR, zdravotníků, rodičů a konkrétní projekty jako Ničeho se nebojíme, Bezpečná škola, Hasík, Branné dny, OČMU, Den v terénu a Dny ochrany.

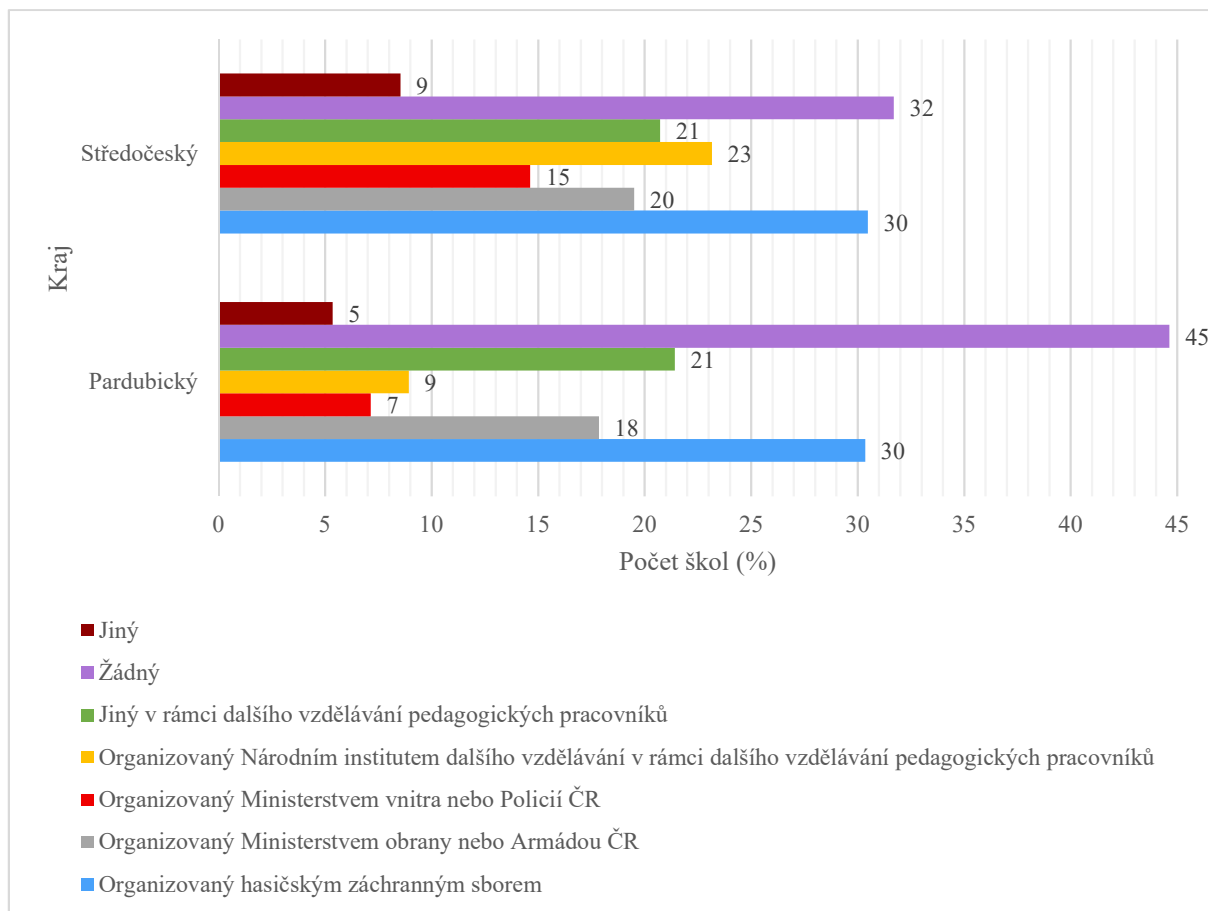
Graf 5: Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU na ZŠ Pardubického a Středočeského kraje

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu 5 k otázce č. 6: „Jaká je aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU na Vaší škole?“ je patrné, že učitelé, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti ochrany obyvatelstva, jsou v Pardubickém (45; 80 %) a Středočeském kraji (64; 78 %) učitelé s aprobací 1. stupně ZŠ. Dále jsou to učitelé občanské výchovy či společenských věd, které zvolilo 39 škol (70 %) z Pardubického a 62 škol (76 %) ze Středočeského kraje a učitelé tělesné výchovy s 30 (54 %) a 48 (59 %) hlasy. Často byli zmiňováni i učitelé přírodopisu či biologie a chemie.

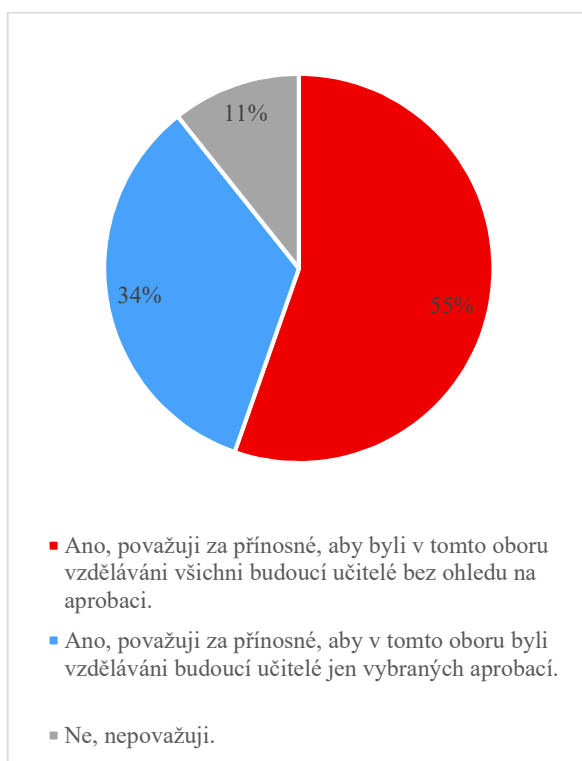
Graf 6: Kurzy/školení absolvované učiteli ZŠ Pardubického a Středočeského kraje k tématu OČBRMU v posledních 2 letech

Zdroj: vlastní zpracování

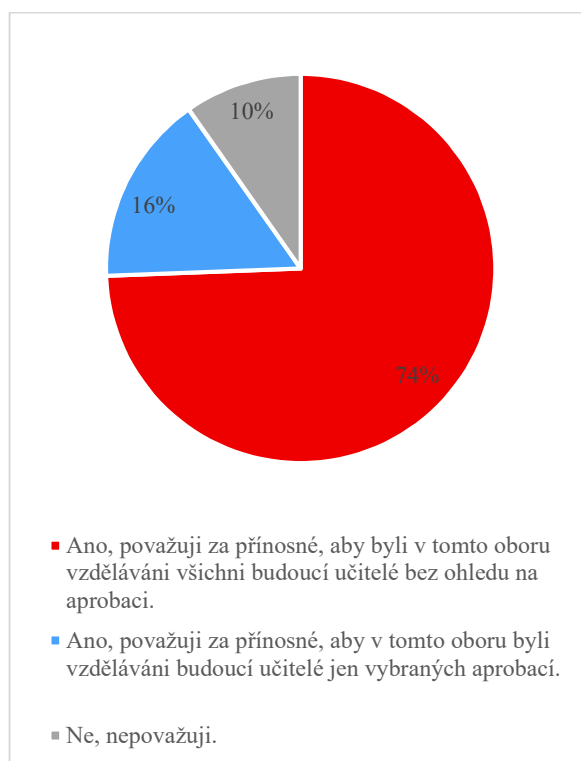
Největší počet respondentů v obou krajích (25; 45 % v Pardubickém a 26; 32 % ve Středočeském kraji) odpovědělo, že učitelé neabsolvovali žádný kurz k tématu OČMU v posledních 2 letech. 17 škol (30 %) z Pardubického a 25 škol (30 %) ze Středočeského kraje tvrdí, že jejich učitelé absolvovali kurz organizovaný HZS ČR. Patrné rozdíly mezi kraji jsou u kurzů pořádaných Národním institutem dalšího vzdělávání, který absolvovalo 5 škol (9 %) z Pardubického a 19 škol (23 %) ze Středočeského kraje, a u kurzů MV ČR nebo Policie ČR, který absolvovaly 4 školy (7 %) z Pardubického a 12 škol (15 %) ze Středočeského kraje. Do otevřené odpovědi „jiné“ školy vyplňovaly školení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, požární ochrany, kurz Českého červeného kříže, zdravotní kurz, kurz první pomoci nebo kurzy pořádané Asociací Bezpečná škola nebo Systémem R.B.O.

Graf 7: Přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU pedagogickými fakultami podle ZŠ Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování

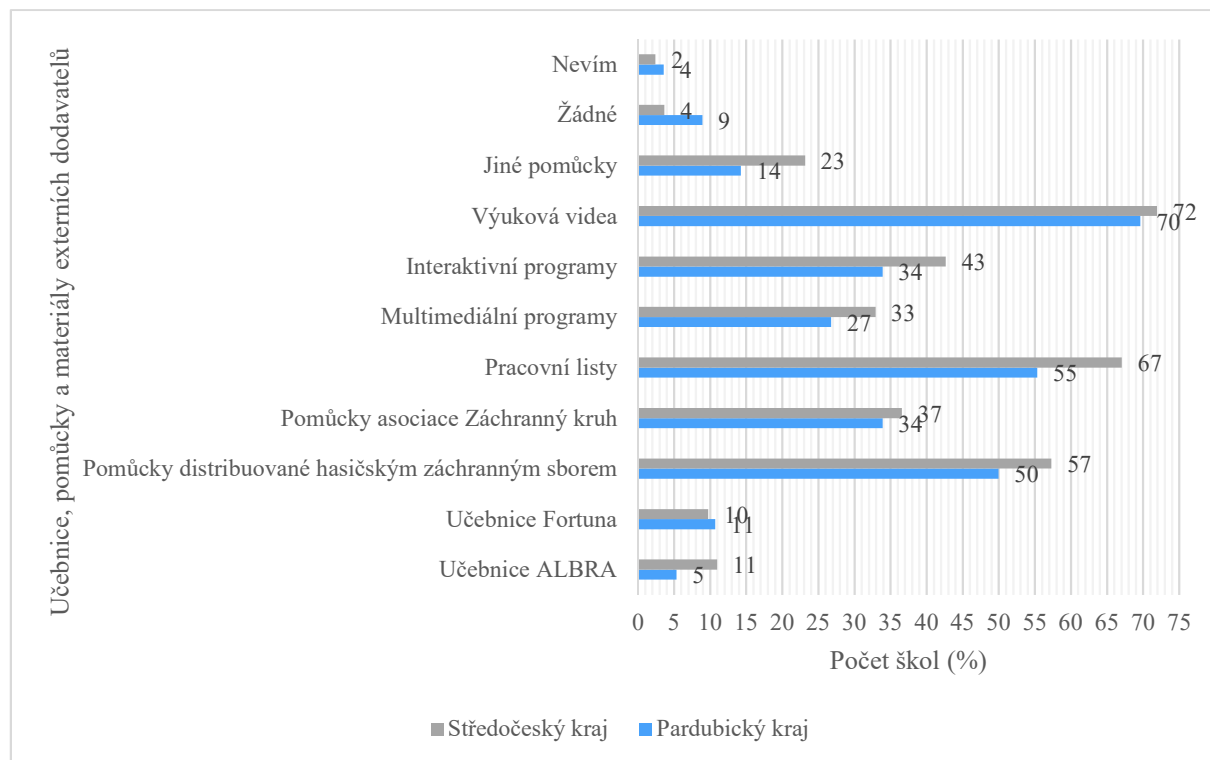
Graf 8: Přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU pedagogickými fakultami podle ZŠ Středočeského kraje

Zdroj: vlastní zpracování

Nadpoloviční většina, tedy 31 škol (55 %) respondentů z Pardubického kraje považuje za přínosné, aby byli v tématech bezpečnosti vzdělávání všichni budoucí učitelé bez ohledu na aprobaci. S tímto souhlasí i necelé tři čtvrtiny (61; 74 %) respondentů ze Středočeského kraje. Stanovisko, že přínosné by bylo vzdělávat budoucí učitele jen vybraných aprobací v oblasti ochrany obyvatelstva, zaujalo 19 škol (34 %) z Pardubického a 13 škol (16 %) ze Středočeského kraje. Za přínosné to nepovažuje pouze 6 respondentů (11 %) Pardubického a 8 (10 %) Středočeského kraje.

Graf 9: Učebnice, pomůcky a materiály externích dodavatelů, které ZŠ využívají ke vzdělávání žáků v OČBRMU

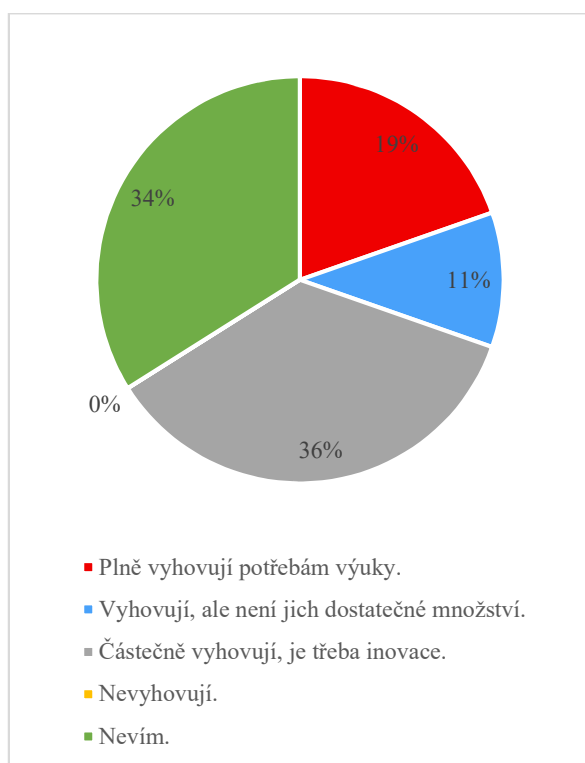
Zdroj: vlastní zpracování

U otázky č. 9: „Jaké učebnice, pomůcky a materiály externích dodavatelů na Vaší škole využíváte ke vzdělávání žáků v OČBRMU?“ v Pardubickém kraji označovali respondenti nejčastěji výuková videa (39; 70 %), pracovní listy (31; 55 %) a pomůcky distribuované hasičským záchranným sborem (28; 50 %). Na druhé straně jen 6 škol (11 %) užívá učebnice nakladatelství Fortuna a 3 školy (5 %) nakladatelství ALBRA. Ve Středočeském kraji byly odpovědi obdobné. 59 škol (72 %) používá výuková videa, 55 škol (67 %) pracovní listy a 47 škol (57 %) pomůcky distribuované hasičským záchranným sborem. Středočeský kraj využívá interaktivní programy (35; 43 %) a multimediální programy (27; 33 %) více než Pardubický kraj, kde interaktivní programy zvolilo 19 škol (34 %) a multimediální programy 15 škol (27 %). Středočeský kraj rovněž málo využívá učebnice nakladatelství Fortuna (8; 10 %) a nakladatelství ALBRA (9; 11 %).

V otázce č. 10 byli respondenti dotazováni na konkrétní příklady pomůcek a jejich dodavatele. Školy Pardubického kraje uváděly odkazy na webové stránky HZS ČR, asociace Záchranný kruh, videa Policie ČR, či materiály pro výuku první pomoci. Několik škol uvedlo zapůjčené fyzické pomůcky jako například resuscitační loutky a materiály nakladatelství

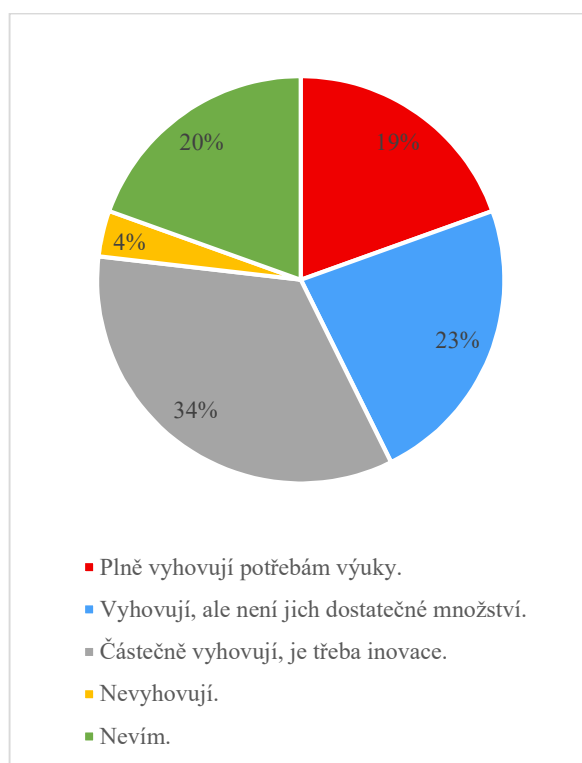
ALBRA a Fortuna. Jednou byla zmíněna i příručka MŠMT ČR pro základní školy. Školy Středočeského kraje odpovídaly obdobně. Kromě toho uváděly materiály vydávané MV ČR, Novou školou, Mladou frontou, MO ČR a výukové pomůcky v rámci projektových dnů s jednotlivými složkami IZS.

Graf 10: Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU respondentů ze ZŠ Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování

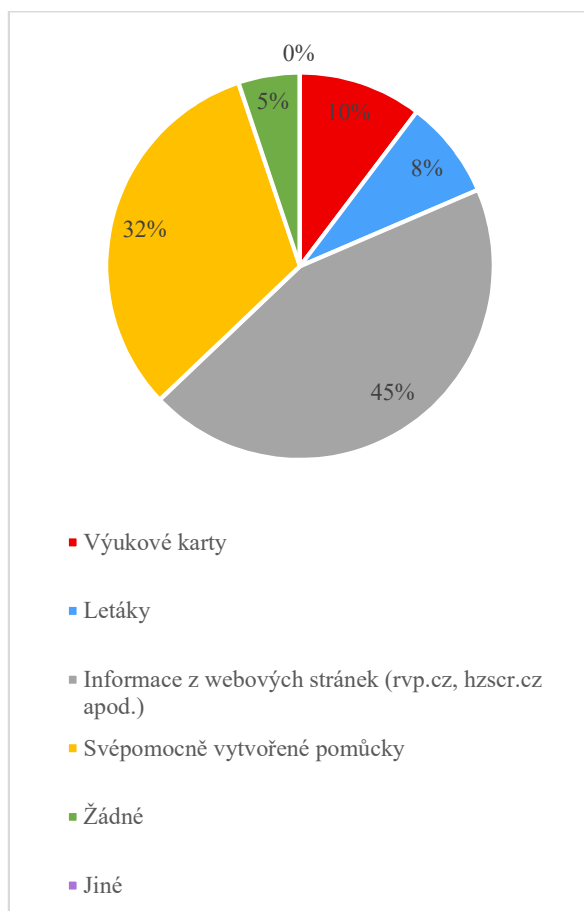
Graf 11: Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU respondentů ze ZŠ Středočeského kraje

Zdroj: vlastní zpracování

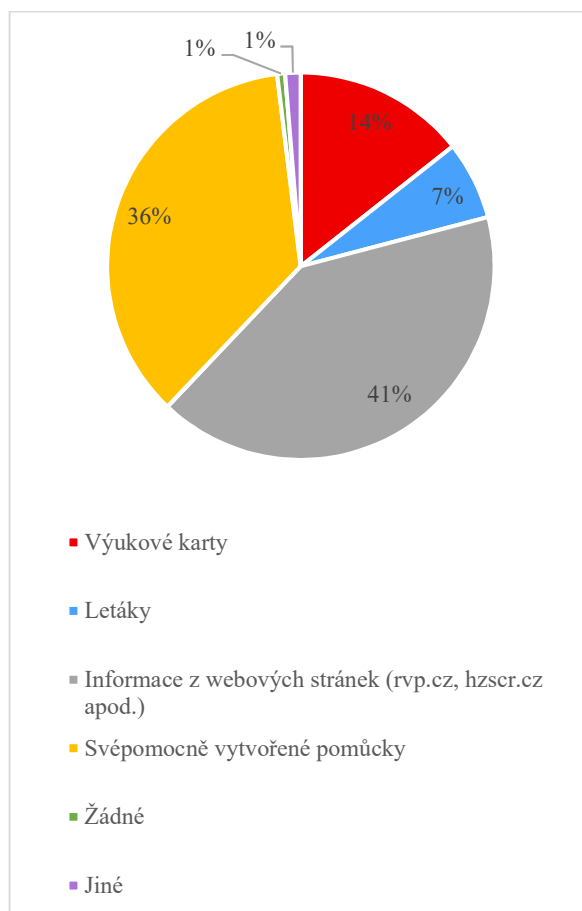
V otázce č. 11 měli respondenti vyjádřit svůj názor na kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU. 11 škol (19 %) Pardubického kraje považuje tyto materiály za zcela vyhovující, 6 škol (11 %) hodnotí tyto pomůcky jako vyhovující, ale není jich dostatečné množství a dalších 20 škol (36 %) říká, že pomůcky částečně vyhovují, ale je třeba je inovovat. Žádná ze škol Pardubického kraje neuvedla, že by tyto materiály byly nevhovující, ale 19 škol (34 %) nezaujalo žádné stanovisko. 16 škol (19 %) Středočeského kraje shledává materiály plně vyhovujícími, 19 škol (23 %) vyhovujícími, ale v nedostatečném množství a 28 škol (34 %) částečně vyhovujícími s tím, že vyžadují inovaci. Jen 3 školy (4 %) uvádí, že tyto pomůcky nevhovují a 16 škol (20 %) nemá na toto téma názor.

Graf 12: Materiály a podklady pro výuku OČBRMU vytvářené/zajišťované samotnými učiteli na ZŠ Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování

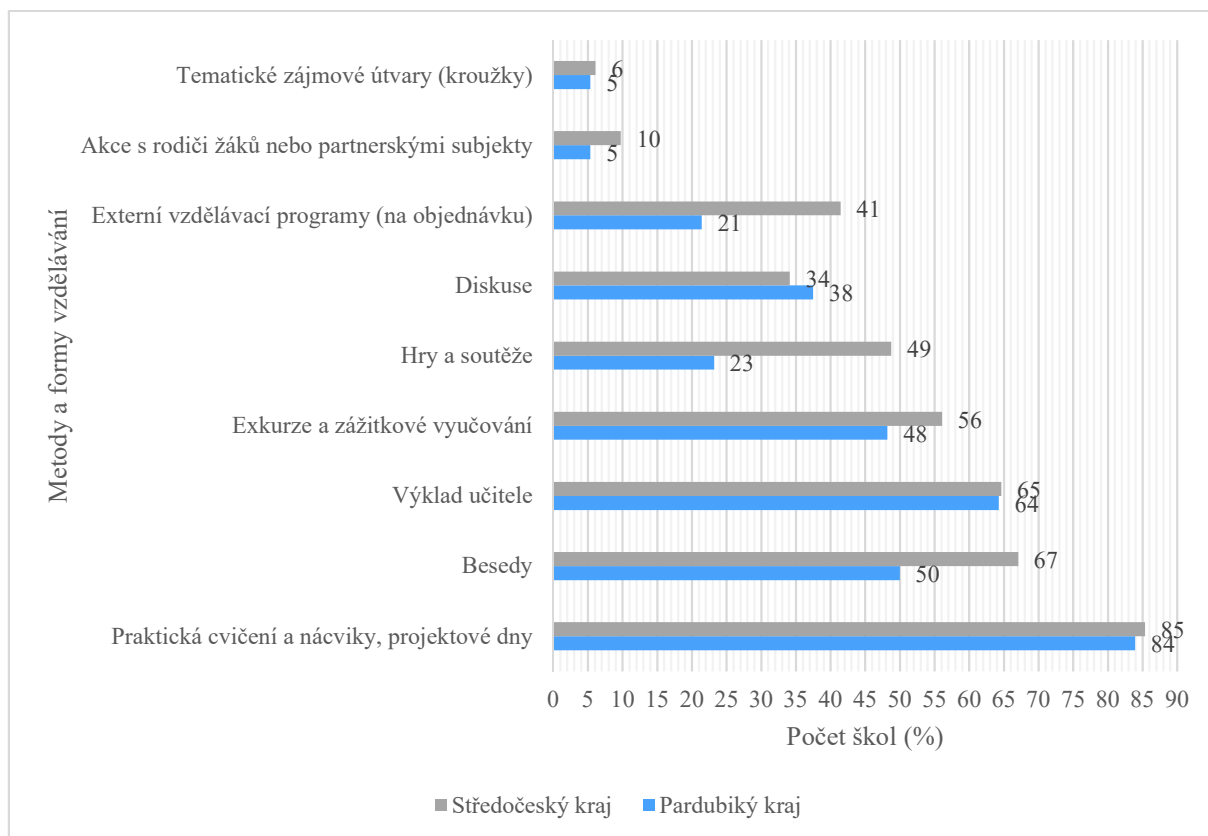
Graf 13: Materiály a podklady pro výuku OČBRMU vytvářené/zajišťované samotnými učiteli na ZŠ Středočeského kraje

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední otázka související s materiály k výuce problematiky bezpečnosti (č. 12) se týkala podkladů, které vytváří či zajišťují samotní učitelé. Naprostá většina v Pardubickém (43; 45 %) i Středočeském kraji (63; 41 %) odpověděla, že učitelé materiály vypracovávají s pomocí informací z webových stránek rvp.cz, hzscr.cz apod. 31 škol (32 %) z Pardubického a 55 škol (36 %) ze Středočeského kraje vytváří pomůcky svépomocí. 10 (10 %) Pardubických škol a 22 (14 %) Středočeských škol používá výukové karty a 8 škol (8 %) Pardubického a 10 škol (7 %) Středočeského kraje využívá letáky k této tématice. 5 škol (5 %) Pardubického kraje odpovědělo, že jejich učitelé nevytváří žádné pomůcky a stejně odpověděla 1 škola (1 %) Středočeského kraje. 2 školy Středočeského kraje pak vyplnily odpověď „jiné“, kde uvedly, že učitelé využívají své znalosti ze školení a praktické výuky během projektů se složkami IZS.

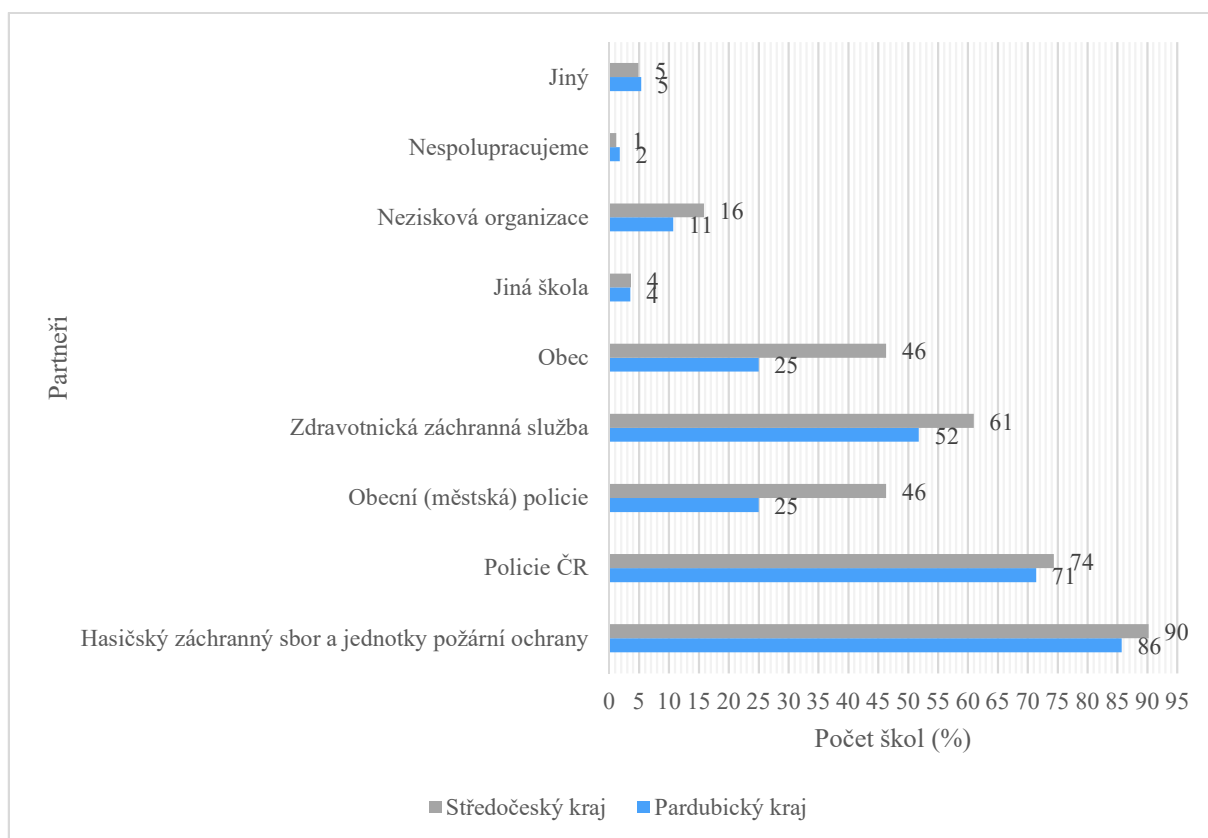
Graf 14: Metody a formy vzdělávání žáků ZŠ v oblasti OČBRMU

Zdroj: vlastní zpracování

V otázce č. 13 byli respondenti dotazováni na konkrétní metody a formy vzdělávání žáků na poli ochrany obyvatelstva. Nejhojněji využívané metody jsou v obou krajích praktická cvičení, nácviky a projektové dny (47; 84 % Pardubický kraj; 70; 85 % Středočeský kraj), dále výklad učitele (36; 64 % Pardubický kraj; 53; 65 % Středočeský kraj), besedy (28; 50 % Pardubický kraj; 55; 67 % Středočeský kraj) a exkurze či zážitková vyučování (27; 48 % Pardubický kraj; 46; 56 % Středočeský kraj). Výrazné rozdíly mezi kraji jsou u her a soutěží, které využívá 13 škol (23 %) z Pardubického a 40 škol (49 %) ze Středočeského kraje. Rovněž externí vzdělávací programy na objednávku více využívá Středočeský (34; 41 %) než Pardubický kraj (12; 21 %). Nejméně jsou u obou krajů praktikovány akce s rodiči či partnerskými subjekty (3; 5 % Pardubický kraj; 8; 10 % Středočeský kraj) a tematické zájmové útvary (3; 5 % Pardubický kraj; 5; 6 % Středočeský kraj).

Graf 15: Partneři spolupracující se ZŠ při tématech OČBRMU

Zdroj: vlastní zpracování

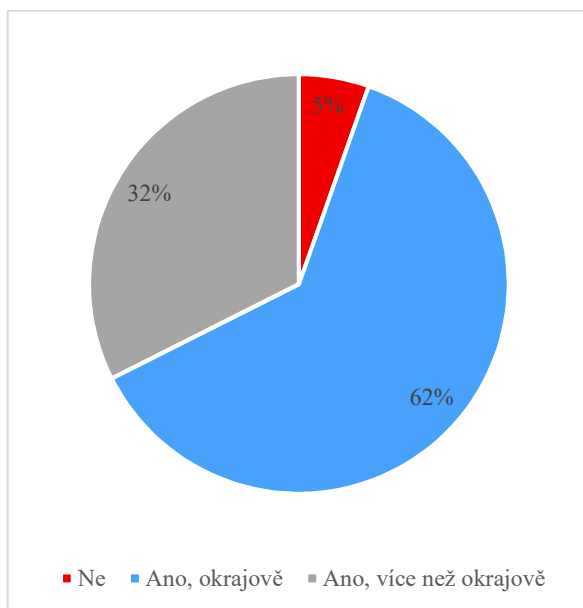
Poslední otázka č. 14: „Se kterými partnery spolupracujete při tématech OČBRMU?“ uzavřela dotazník. Školy obou krajů nejčastěji spolupracují s hasičským záchranným sborem či jednotkami požární ochrany (48; 86 % Pardubický kraj; 74; 90 % Středočeský kraj), s Policií ČR (40; 71 % Pardubický kraj; 61; 74 % Středočeský kraj) a zdravotnickou záchrannou službou (29; 52 % Pardubický kraj; 50; 61 % Středočeský kraj). Středočeský kraj výrazně více spolupracuje s obcí (38; 46 %) než Pardubický kraj (14; 25 %). Stejně tak Středočeský kraj více využívá služeb obecní či městské policie (38; 46 %) než Pardubický kraj (14; 25 %). V obou krajích se vyskytla jedna škola, která nespolupracuje s žádnou organizací. V Pardubickém kraji pak 3 školy (5 %) označily odpověď „jiné“, ke které doplnily, že kooperují s Armádou ČR a Českým červeným křížem. 4 školy (5 %) Středočeského kraje rovněž uvedly Armádu ČR.

3.3 Výsledky analýzy implementace Koncepce ochrany obyvatelstva do činnosti středních škol

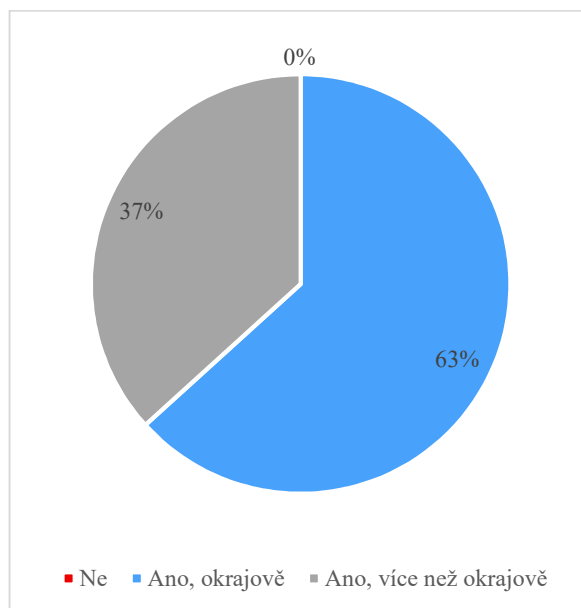
Následující grafy 16 až 30 znázorňují rozložení odpovědí středních škol Pardubického a Středočeského kraje na jednotlivé otázky dotazníku.

Graf 16: Jak SŠ Pardubického kraje vzdělávají žáky v tématech OČBRMU

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 17: Jak SŠ Středočeského kraje vzdělávají žáky v tématech OČBRMU

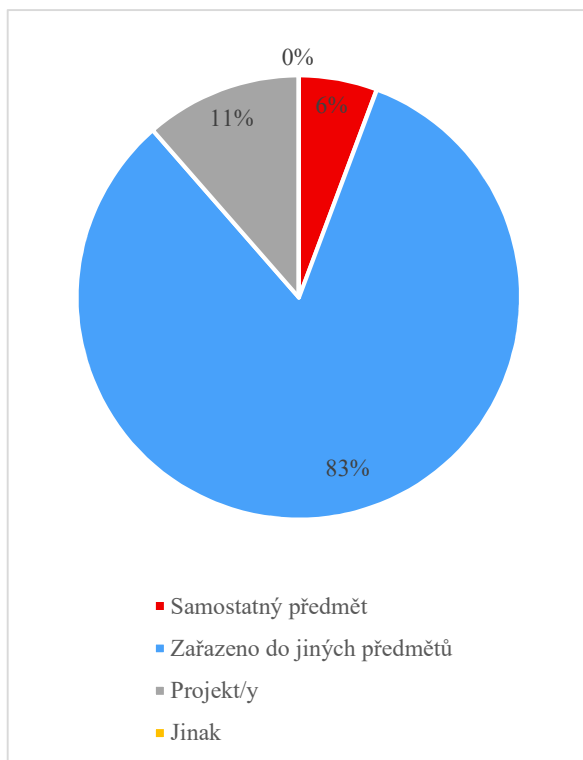

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku, zda školy vzdělávají své žáky v tématech bezpečnosti, většina středních škol v Pardubickém (23; 62 %) i Středočeském kraji (31; 63 %) odpověděla, že své žáky vzdělává okrajově. Odpověď „více než okrajově“ pak označilo 12 škol (33 %) z Pardubického a 18 škol (37 %) ze Středočeského kraje. Své žáky v této problematice nevzdělávají 2 školy (5 %) z Pardubického kraje.

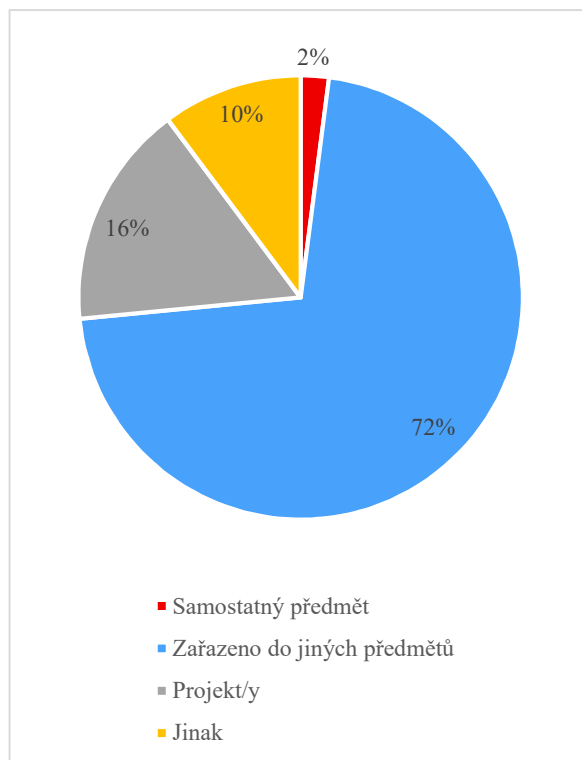
Na navazující otázku č. 3: „Proč Vaše škola nevzdělává žáky v tématech OČBRMU?“ jedna škola neodpověděla a druhá uvedla, že to nepovažují za důležité. Tito respondenti následně dotazník ukončili a dále nebudou započítáváni.

Graf 18: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU na SŠ v Pardubickém kraji

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 19: Organizace vzdělávání v tématech OČBRMU na SŠ ve Středočeském kraji

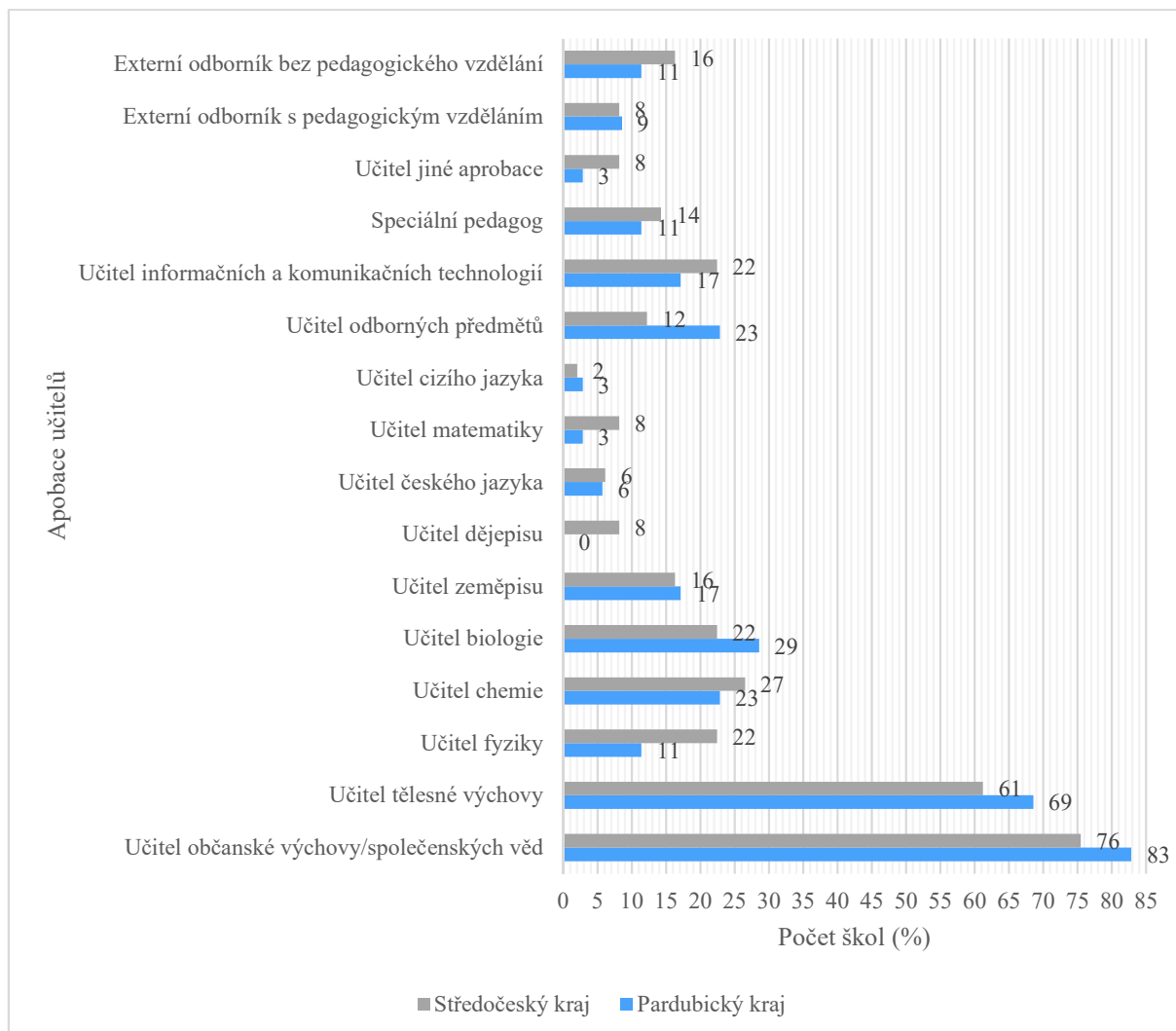

Zdroj: vlastní zpracování

V následující otázce č. 4 byli respondenti dotazováni, jak je organizováno vzdělávání v tématech ochrany obyvatelstva. Většina středních škol z obou krajů (29; 83 % Pardubický kraj; 35; 72 % Středočeský kraj) uvedla, že tuto problematiku zařazují do jiných předmětů. Jen 2 školy (6 %) Pardubického a 1 škola (2 %) Středočeského kraje mají samostatný předmět s tematikou OČBRMU. Další 4 školy (11 %) z Pardubického, 8 škol (16 %) ze Středočeského kraje vzdělávají prostřednictvím projektů a 5 škol (10 %) jinak.

Na navazující otázku č. 5, která upřesňovala odpovědi, pokud respondent u otázky č. 4 označil odpovědi „projekt/y“ nebo „jinak“, odpovídaly 4 školy z Pardubického a 13 škol ze Středočeského kraje. Školy Pardubického kraje uváděly projektové dny s nácvikem evakuace, Den prevence, přednášky, semináře a kurzy sebeobrany. Školy Středočeského kraje byly konkrétnější a kromě projektových dnů a přednášek zmiňovaly Branný den, Den prevence, projekty ve spolupráci s HZS ČR nebo jinou složkou IZS, seminář Aktivní útočník, Učíme se chránit život a zdraví pro 1. ročníky, Chování člověka za mimořádných událostí pro 2. ročníky a Zdravý životní styl pro 3. ročníky.

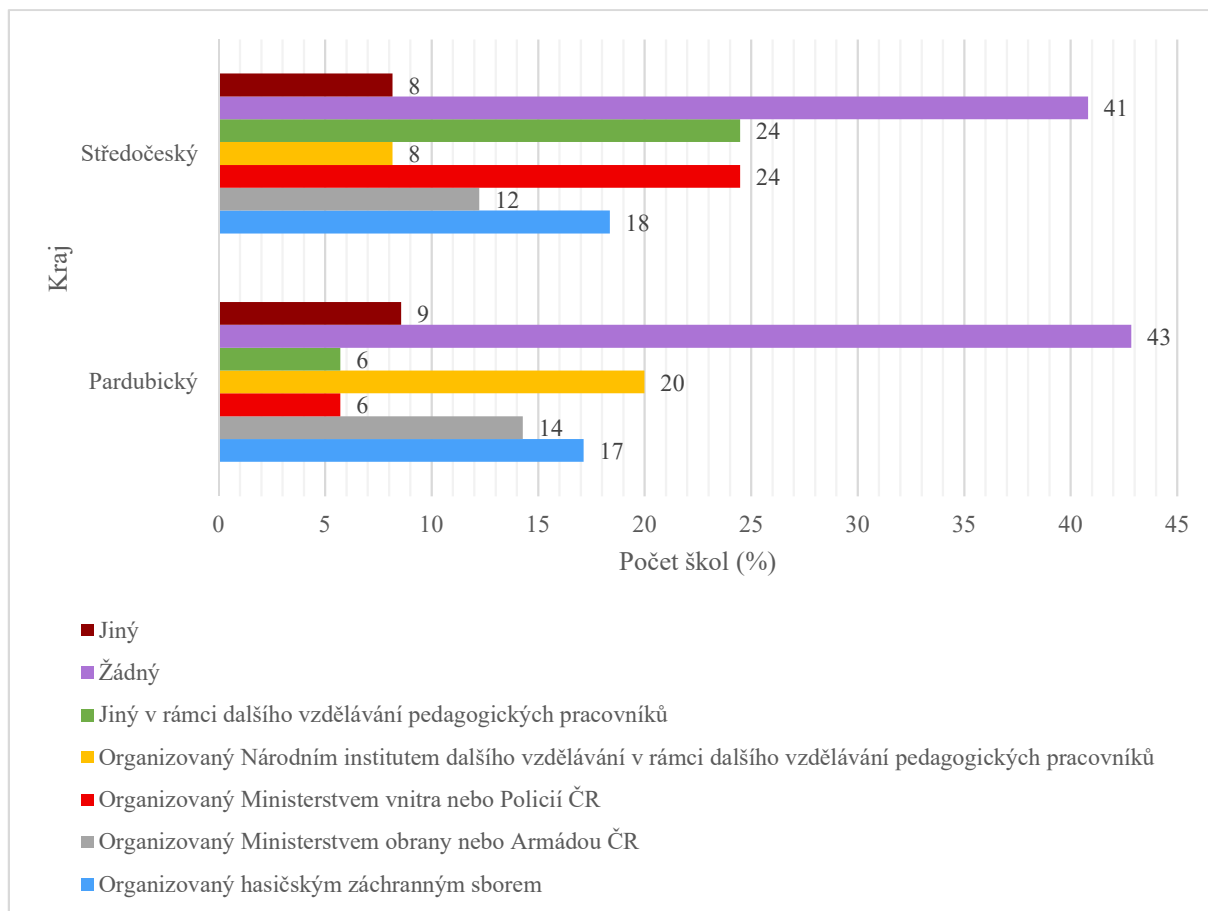
Graf 20: Aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU na SŠ Pardubického a Středočeského kraje

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 6 se týkala aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti bezpečnosti. Respondenti z obou krajů se shodli, že největší měrou se na této činnosti podílejí učitelé občanské výchovy či společenských věd (29; 83 % Pardubický kraj; 37; 76 % Středočeský kraj) a učitelé tělesné výchovy (24; 69 % Pardubický kraj; 30; 61 % Středočeský kraj). Několikrát byli zmíněni i učitelé biologie, chemie, zeměpisu a informačních a komunikačních technologií. Nejméně zastoupeni jsou pak učitelé cizího jazyka, matematiky, českého jazyka a dějepisu.

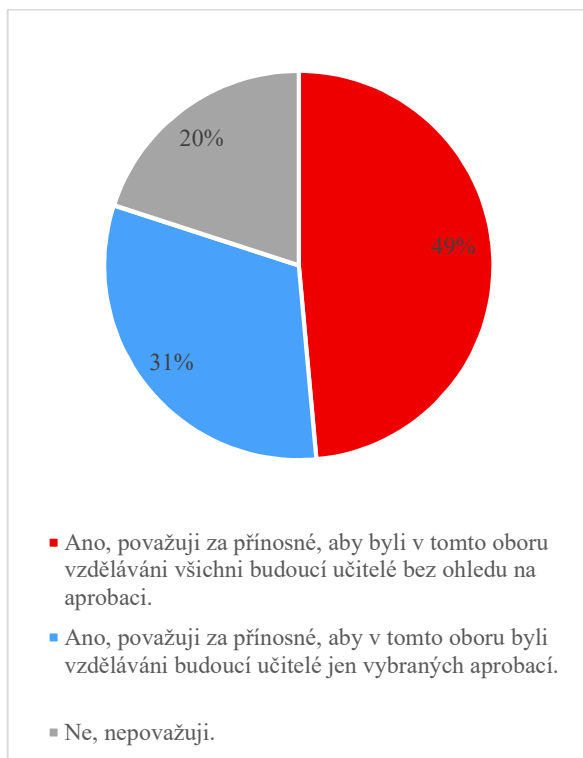
Graf 21: Kurzy/školení absolvované učiteli SŠ Pardubického a Středočeského kraje k tématu OČBRMU v posledních 2 letech

Zdroj: vlastní zpracování

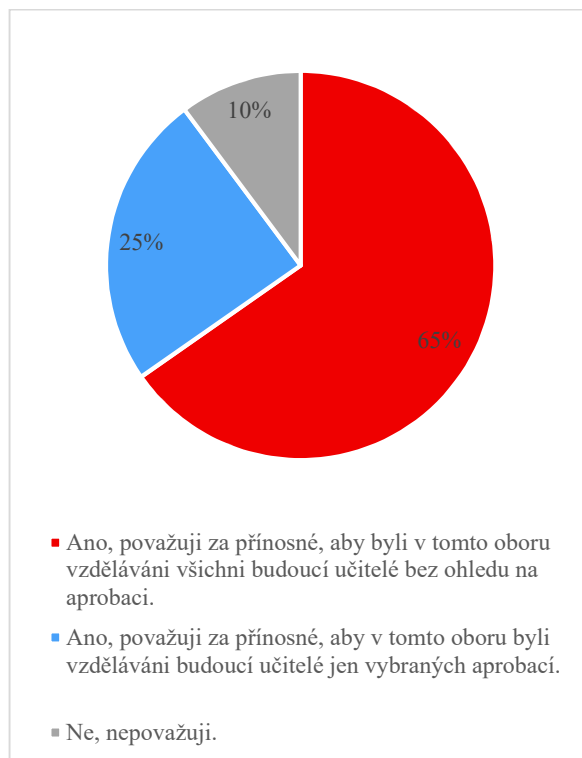
Většina škol na otázku, jaký kurz či školení absolvovali učitelé k tématu ochrany obyvatelstva v posledních 2 letech, odpověděla, že jejich učitelé neabsolvovali žádný (15; 43 % Pardubický kraj; 20; 41 % Středočeský kraj). Kurzu organizovaného MV ČR či Policií ČR se účastnili učitelé 2 škol (6 %) z Pardubického a 12 škol (24 %) ze Středočeského kraje. 7 škol (20 %) Pardubického a 4 školy (8 %) Středočeského kraje uvedly, že jejich učitelé absolvovali kurz Národního institutu dalšího vzdělávání. Kurz organizovaný hasičským záchranným sborem absolvovali učitelé ze 6 škol (17 %) Pardubického a 9 škol (18 %) Středočeského kraje. Kurzu, který organizovalo MO ČR či Armáda ČR, se zúčastnili učitelé 5 škol (14 %) z Pardubického a 6 škol (12 %) ze Středočeského kraje. Další školy uvedly, že se jejich učitelé účastnili jiných kurzů. Respondenti z Pardubického kraje zmiňovali konkrétně školení pořádané Českým červeným křížem, Pardubickým krajem či Vysokou školou báňskou – Technickou univerzitou Ostrava a školy Středočeského kraje uváděly školení v rámci projektu Bezpečná škola, kurzy první pomoci a kurz Ozbrojený útočník.

Graf 22: Přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU pedagogickými fakultami podle SŠ Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování

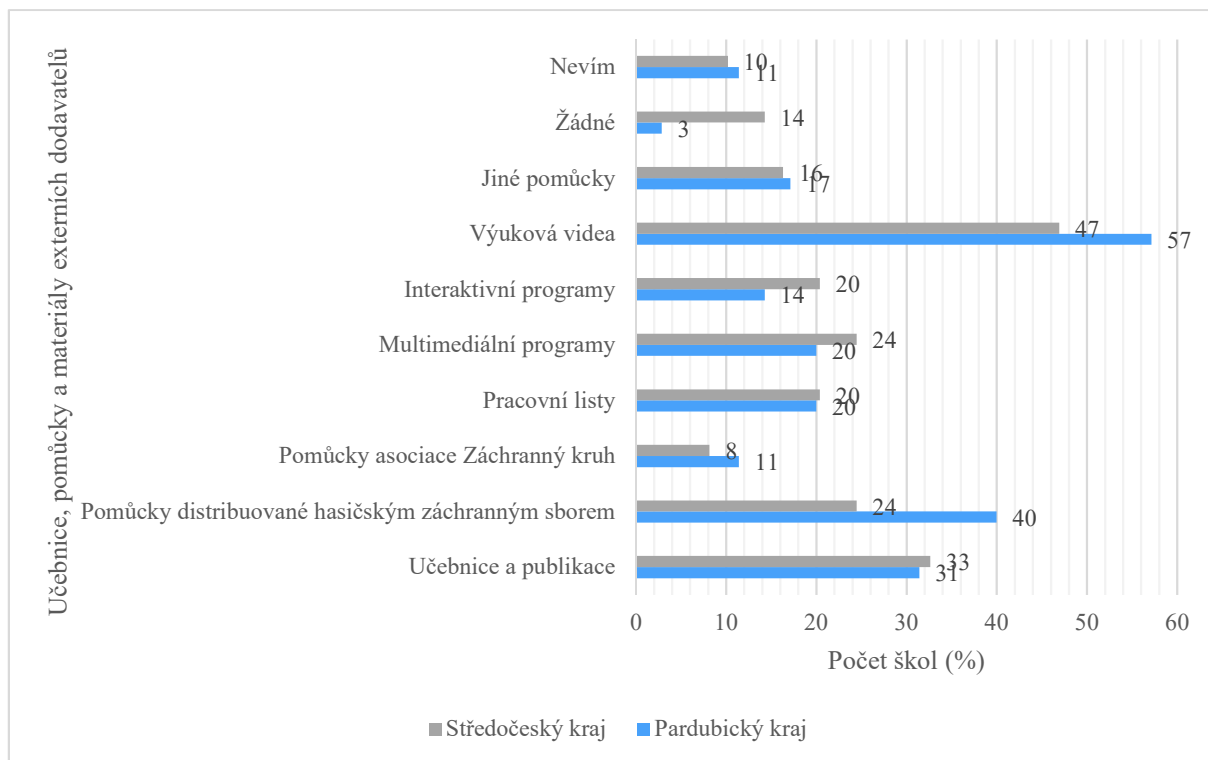
Graf 23: Přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU pedagogickými fakultami podle SŠ Středočeského kraje

Zdroj: vlastní zpracování

Přibližně polovina respondentů z Pardubického kraje (17; 49 %) a necelé dvě třetiny respondentů ze Středočeského kraje (32; 65 %) považuje za přínosné, aby byli v tématech bezpečnosti vzdělávání všichni budoucí učitelé bez ohledu na aprobaci. Za přínosné u budoucích učitelů jen vybraných aprobací to pokládá 11 škol (31 %) z Pardubického a 12 škol (25 %) ze Středočeského kraje. 7 škol (20 %) Pardubického a 5 škol (10 %) Středočeského to za přínosné nepovažuje.

Graf 24: Učebnice, pomůcky a materiály externích dodavatelů, které SŠ využívají ke vzdělávání žáků v OČBRMU

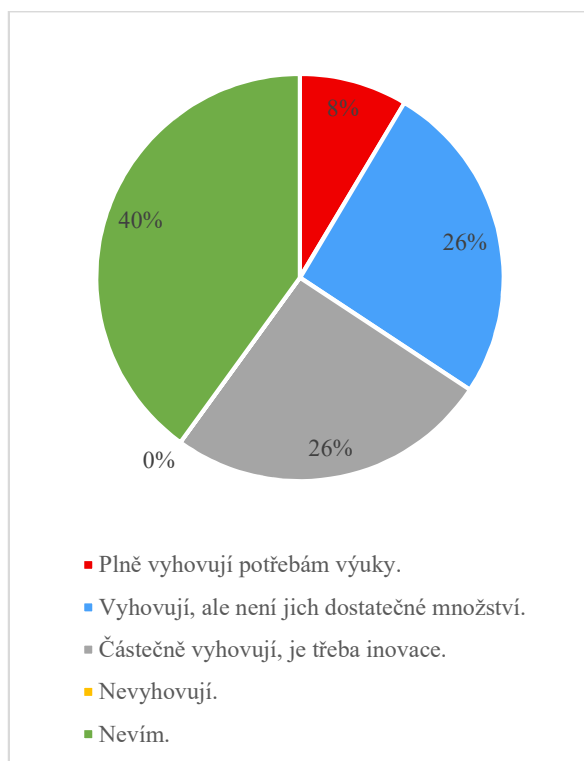

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku č. 9: „Jaké učebnice, pomůcky a materiály externích dodavatelů na Vaší škole využíváte ke vzdělávání žáků v OČBRMU?“ v Pardubickém kraji označovali respondenti nejčastěji výuková videa (20; 57 %), pomůcky distribuované hasičským záchranným sborem (14; 40 %) a učebnice či publikace (11; 31 %). Ve Středočeském kraji respondenti volili obdobně výuková videa (23; 47 %), učebnice či publikace (16; 33 %), pomůcky distribuované hasičským záchranným sborem (12; 24 %) a multimediální programy (12; 24 %).

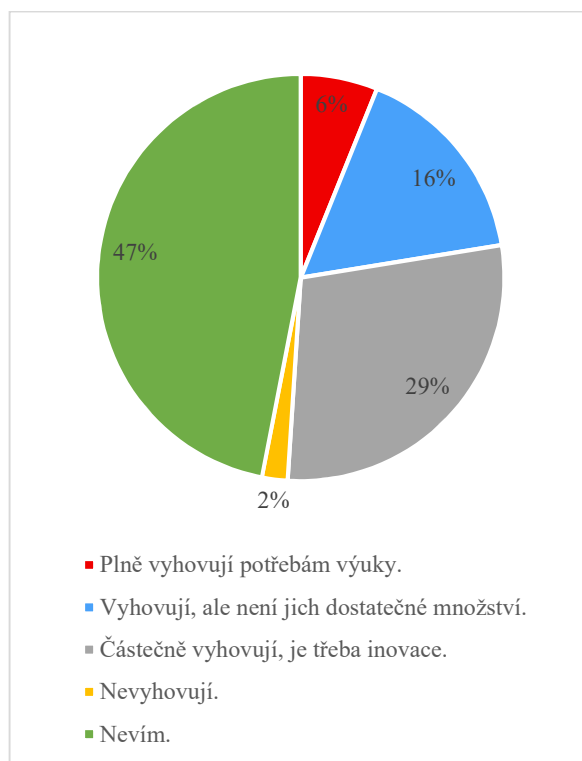
Další otázka (č. 10) se týkala konkrétních příkladů pomůcek a jejich dodavatelů. Střední školy Pardubického kraje uváděly Ochranu člověka za mimořádných událostí vydávanou MV ČR, Co dělat... od Centra pro bezpečný stát, Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu, případové studie, knihy a zákony týkající se krizového managementu. Oproti tomu školy Středočeského kraje zmiňovaly pomůcky pro první pomoc, pracovní listy, deskové hry a výuková videa asociace Záchranný kruh, plakáty, web drážní inspekce, příručku Jak přežít nejen teroristický útok a Jak se zachovat, když... od Nové školy.

Graf 25: Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU respondentů ze SŠ Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování

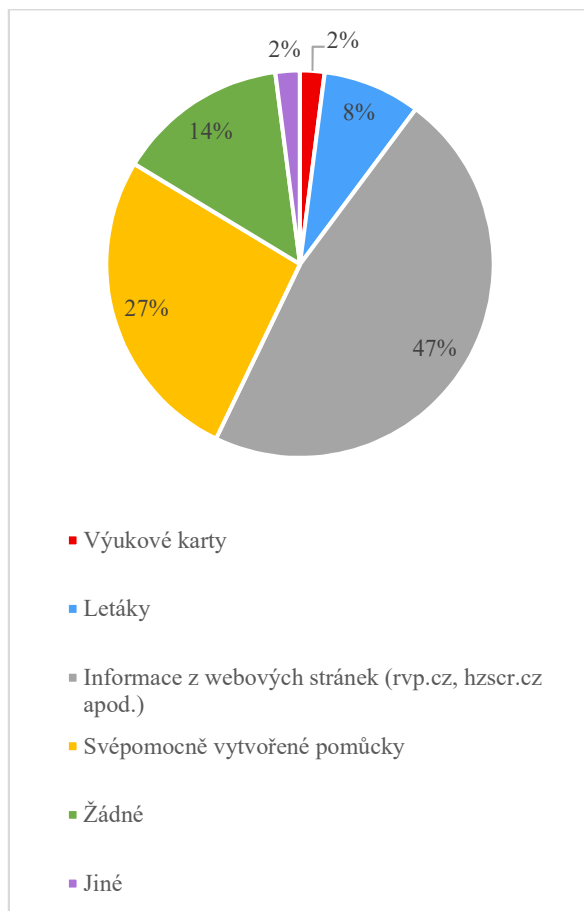
Graf 26: Hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU respondentů ze SŠ Středočeského kraje

Zdroj: vlastní zpracování

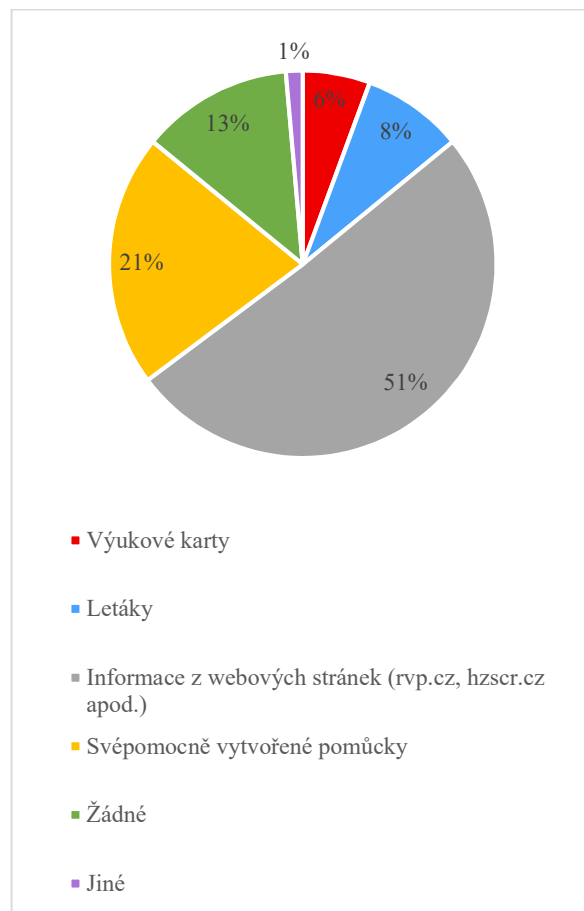
Většina středních škol obou krajů k hodnocení kvality dostupných učebnic a pomůcek nezaujímá stanovisko (14; 40 % Pardubický kraj; 23; 47 % Středočeský kraj). Za nevyhovující je považuje pouze 1 škola (2 %) ze Středočeského kraje. 9 škol (26 %) Pardubického a 8 škol (29 %) Středočeského kraje shledává tyto pomůcky za částečně vyhovující a vyžadující inovaci. Za vyhovující, ale v nedostatečném množství, je považuje 9 škol (26 %) z Pardubického a 8 škol (26 %) ze Středočeského kraje a za plně vyhovující je pokládají jen 3 školy (8 %) Pardubického a 3 školy (6 %) Středočeského kraje.

Graf 27: Materiály a podklady pro výuku OČBRMU vytvářené/zajišťované samotnými učiteli na SŠ Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 28: Materiály a podklady pro výuku OČBRMU vytvářené/zajišťované samotnými učiteli na SŠ Středočeského kraje

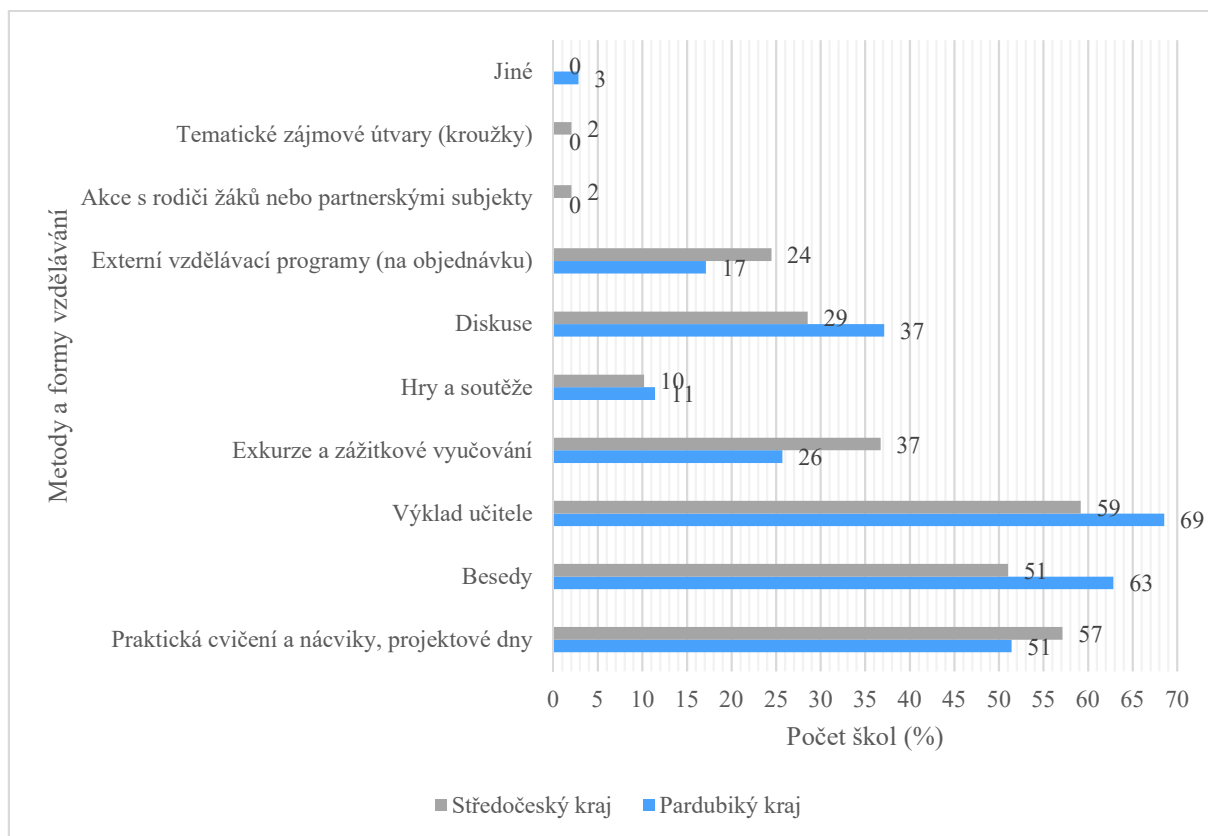

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední otázka související s materiály k výuce problematiky bezpečnosti (č. 12) se týkala podkladů, které vytváří či zajišťují samotní učitelé. V obou krajích (23; 47 % Pardubický kraj; 36; 51 % Středočeský kraj) učitelé nejčastěji vypracovávají materiály za pomoci informací z webových stránek rvp.cz, hzscr.cz apod. Svépomocí vytváří pomůcky učitelé z 13 škol (27 %) Pardubického a 15 škol (21 %) Středočeského kraje. S letáky pracují učitelé ze 4 škol (8 %) Pardubického a 6 škol (8 %) Středočeského kraje a výukové karty používají jen učitelé z 1 školy (2 %) Pardubického a 4 škol (6 %) Středočeského kraje. 7 škol (14 %) z Pardubického a 9 škol (13 %) ze Středočeského kraje zvolilo odpověď „žádné“. Skrze odpověď „jiné“ respondenti zmínili materiály získané od složek IZS.

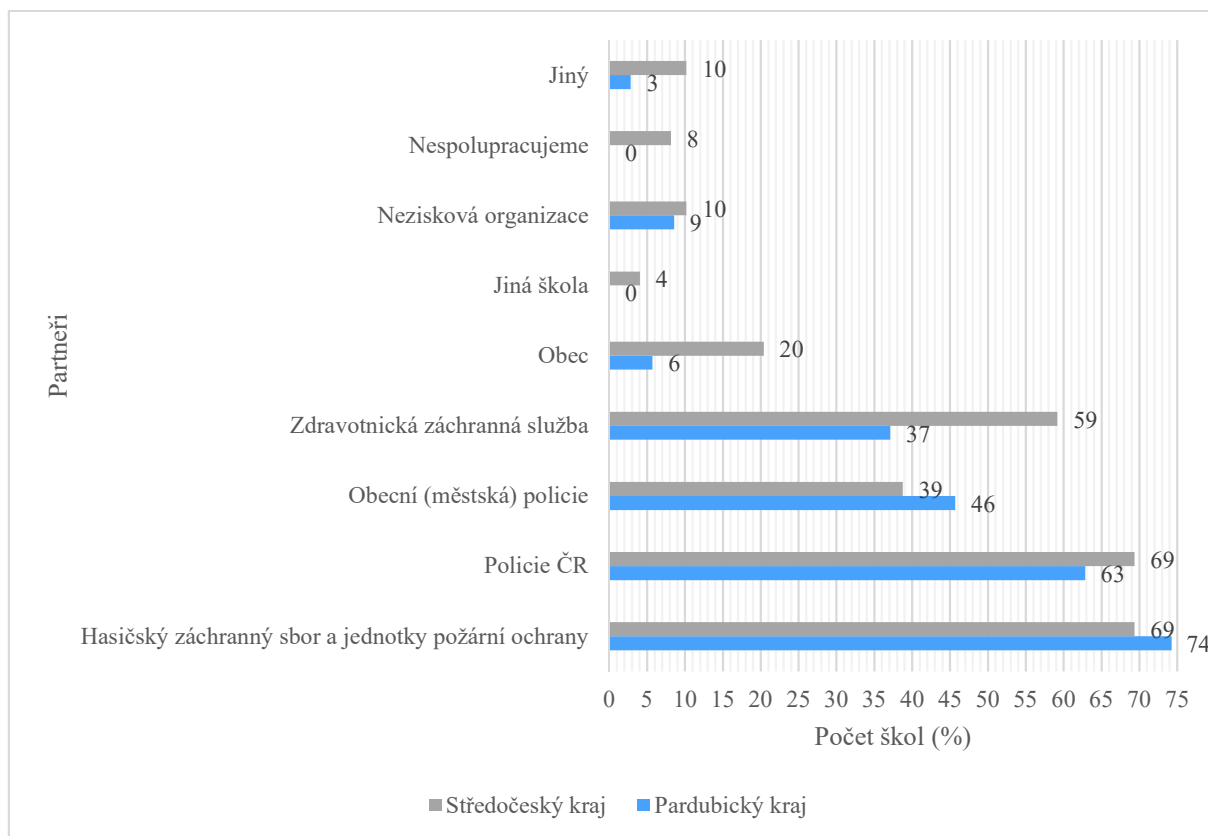
Graf 29: Metody a formy vzdělávání žáků SŠ v oblasti OČBRMU

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi nejčastěji využívané metody a formy vzdělávání žáků středních škol v problematice bezpečnosti u obou krajů shodně patří výklad učitele (24; 69 % Pardubický kraj; 29; 59 % Středočeský kraj), besedy (22; 63 % Pardubický kraj; 25; 51 % Středočeský kraj) a praktická cvičení, nácviky či projektové dny (18; 51 % Pardubický kraj; 28; 57 % Středočeský kraj). Exkurze či zážitková vyučování (18; 37 %) a externí vzdělávací programy (12; 24 %) využívají více školy Středočeského kraje. Školy Pardubického kraje více využívají diskuse (13; 37 %). Nejméně jsou u obou krajů praktikovány akce s rodiči či partnerskými subjekty (0; 0 % Pardubický kraj; 1; 2 % Středočeský kraj) a tematické zájmové útvary (0; 0 % Pardubický kraj; 1; 2 % Středočeský kraj). Respondenti z Pardubického kraje prostřednictvím odpovědi „jiné“ doplnili, že využívají rozbory skutečných událostí a samostudium.

Graf 30: Partneři spolupracující se SŠ při tématech OČBRMU

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední otázka č. 14: „Se kterými partnery spolupracujete při tématech OČBRMU?“ uzavřela dotazník. Nejčastěji školy obou krajů spolupracují s hasičským záchranným sborem a jednotkami požární ochrany (26; 74 % Pardubický kraj; 34; 69 % Středočeský kraj) a Policíí ČR (22; 63 % Pardubický kraj; 34; 69 % Středočeský kraj). Školy Středočeského kraje (29; 59 %) spolupracují více se zdravotnickou záchrannou službou než školy Pardubického kraje (13; 37 %). S obecní či městskou policií spolupracuje 16 škol (46 %) Pardubického a 19 škol (39 %) Středočeského kraje. 8 škol (4 %) Středočeského kraje odpovědělo, že s žádným partnerem nespolupracují. Respondenti z Pardubického kraje prostřednictvím odpovědi „jiné“ doplnili, že spolupracují s Českým červeným křížem. Tuto organizaci uvedli i respondenti ze Středočeského kraje a mimo to zmínili Vězeňskou službu ČR, hospic Nablízku a Vojenskou policii.

3.4 Výsledky testů a určení „ideálního typu“ škol

Tato podkapitola obsahuje ověření hypotéz, ideální typy ZŠ a SŠ Pardubického a Středočeského kraje z hlediska implementace témat ochrany obyvatelstva do výuky a stanoviska, která z provedených analýz vyplývají.

Ověření hypotéz výpočtem

První hypotéza (A) „Více než čtyři pětiny respondentů vzdělávají své žáky v tématech OČBRMU více než okrajově.“ je zaměřena na celkovou úroveň vzdělávání v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje. A_0 je zvolena jako $\pi = 0,8$ a A_1 je tedy $\pi > 0,8$. Následující tabulka 5 zobrazuje relativní četnosti odpovědí k otázce č. 2.

Tabulka 5: Relativní četnosti odpovědí k otázce č. 2

Odpovědi respondentů	Relativní četnosti
Ne	0,0133
Ano, okrajově	0,5511
Ano, více než okrajově	0,4356

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota výběrové relativní četnosti je $p_1 = 0,4356$, hodnota testové statistiky je tedy $P_1 = -13,66$, z čehož je zřejmé, že v kritické oblasti (kritická hranice; nekonečno), určené hodnotou kritické hranice 1,64, neleží. A_0 tedy není zamítnuta. Na hladině významnosti 0,05 není podíl respondentů vyšší než čtyři pětiny.

Další hypotéza (B) je rovněž zaměřena na celkovou úroveň vzdělávání v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje a je formulována takto: „Nadpoloviční většina respondentů zařazuje témata OČBRMU do obsahu jiných předmětů.“ B_0 je tedy zvolena jako $\pi = 0,5$ a B_1 je $\pi > 0,5$. Následující tabulka 6 uvádí relativní četnosti odpovědí k otázce č. 4.

Tabulka 6: Relativní četnosti odpovědí k otázce č. 4

Odpovědi respondentů	Relativní četnosti
Jinak	0,0495
Projekt/y	0,2072
Samostatný předmět	0,0135
Zařazeno do jiných předmětů	0,7297

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota výběrové relativní četnosti je $p_2 = 0,7297$ hodnota testové statistiky je tedy $P_2 = 6,85$, z čehož je zřejmé, že v kritické oblasti (kritická hranice; nekonečno), určené hodnotou kritické hranice 1,64, leží. B_0 je tímto zamítnuta. Podíl respondentů se statisticky významně liší od $\pi = 0,5$. Jde celkem o 72,97 % respondentů.

Třetí hypotézou (C) ověřovanou pomocí testu relativní četnosti je tvrzení, že „Více než jedna třetina učitelů z dotazovaných škol se v posledních dvou letech účastnila kurzu na téma OČBRMU.“ C_0 je tedy zvolena jako $\pi = \frac{1}{3}$ a C_1 jako její opak $\pi > \frac{1}{3}$. Následující tabulka 7 uvádí relativní četnosti odpovědí k otázce č. 7.

Tabulka 7: Relativní četnosti odpovědí k otázce č. 7

Odpovědi respondentů	Relativní četnosti
Organizovaný hasičským záchranným sborem	0,1979
Organizovaný Ministerstvem obrany nebo Armádou ČR	0,1285
Organizovaný Ministerstvem vnitra nebo Policií ČR	0,1042
Organizovaný Národním institutem dalšího vzdělávání v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků	0,1215
Jiný v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků	0,1493
Žádný	0,2986

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota výběrové relativní četnosti je $p_3 = 0,7014$ hodnota testové statistiky je tedy $P_3 = 13,25$, z čehož je zřejmé, že v kritické oblasti (kritická hranice; nekonečno), určené hodnotou kritické hranice 1,96, leží. C_0 je tímto zamítnuta, protože podíl respondentů se statisticky významně liší od $\pi = \frac{1}{3}$.

Čtvrtá hypotéza (D) ověřovaná testem relativní četnosti je formulována takto: „Více než polovina respondentů považuje dostupné učebnice a pomůcky s tematikou OČBRMU za částečně vyhovující v nedostatečném množství s potřebou je inovovat.“ D_0 je tedy zvolena jako $\pi = 0,5$ a D_1 je $\pi > 0,5$. Následující tabulka 8 uvádí relativní četnosti odpovědí k otázce č. 11.

Tabulka 8: Relativní četnosti odpovědí k otázce č. 11

Odpovědi respondentů	Relativní četnosti
Plně vyhovují potřebám výuky.	0,14865
Vyhovují, ale není jich dostatečné množství.	0,18919
Částečně vyhovují, je třeba inovace.	0,31982
Nevím.	0,32432
Nevyhovují.	0,01802

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota výběrové relativní četnosti je $p_4 = 0,5090$ hodnota testové statistiky je tedy $P_4 = 0,2685$, z čehož je zřejmé, že v kritické oblasti (kritická hranice; nekonečno), určené hodnotou kritické hranice 1,64, neleží. D_0 tímto není zamítnuta. Podíl respondentů se statisticky významně neliší od 50 %.

Následující hypotézy jsou ověřeny prostřednictvím chí-kvadrát testu nezávislosti. První hypotéza (E) zní: „Organizační formy výuky žáků v tématech OČBRMU nezávisí na kraji, ve kterém se škola nachází.“ a je ověřována ve tvaru E_0 : organizační formy výuky nezávisí na kraji, E_1 : organizační formy výuky závisí na kraji. Následující tabulka 9 zobrazuje teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 2.

Tabulka 9: Teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 2 z pohledu kraje

Teoretické četnosti	Ano, více než okrajově	Ano, okrajově	Ne
Pardubický kraj	40,51	51,25	1,24
Středočeský kraj	57,49	72,75	1,76

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota testovací statistiky je zde $\chi^2 = 1,56$, což je nižší hodnota než hodnota kritické hranice, která je 5,99. Z tohoto důvodu E_0 není zamítnuta a organizační formy výuky tedy nezávisí na kraji, ve kterém se škola nachází.

Další hypotéza (F) je formulována následovně: „Organizační formy výuky žáků v tématech OČBRMU nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.“ a je ověřována ve tvaru F_0 : organizační formy výuky nezávisí na stupni vzdělávání, F_1 : organizační formy výuky závisí na stupni vzdělávání. Následující tabulka 10 zobrazuje teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 2.

Tabulka 10: Teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 2 z pohledu stupně vzdělávání

Teoretické četnosti	Ano, více než okrajově	Ano, okrajově	Ne
Střední školy	37,46	47,4	1,15
Základní školy	60,54	76,6	1,85

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota testovací statistiky je zde $\chi^2 = 4,92$, což je nižší hodnota než hodnota kritické hranice, která je 5,99. Z tohoto důvodu F_0 není zamítnuta a organizační formy výuky tedy nezávisí na stupni vzdělávání.

Třetí hypotéza (G) ověřovaná chí-kvadrát testem zní následovně: „Pozitivní postoj respondentů k přípravě budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU na pedagogických fakultách nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.“ Toto je ověřováno ve tvaru G_0 : pozitivní postoj respondentů k přípravě budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU nezávisí na stupni vzdělávání, G_1 : pozitivní postoj respondentů k přípravě budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU závisí

na stupni vzdělávání. Následující tabulka 11 zobrazuje teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 8.

Tabulka 11: Teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 8 z pohledu stupně vzdělávání

Teoretické četnosti	Ano, považuji za přínosné, aby byli v tomto oboru vzdělávání všichni budoucí učitelé bez ohledu na aprobaci.	Ano, považuji za přínosné, aby v tomto oboru byli vzdělávání budoucí učitelé jen vybraných aprobací.	Ne, nepovažuji.
Střední školy	53,89	21,02	9,94
Základní školy	87,11	33,98	16,06

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota testovací statistiky je zde $\chi^2 = 1,71$, což je nižší hodnota než hodnota kritické hranice, která je 5,99. Z tohoto důvodu G_0 není zamítnuta a názor respondentů na přínos přípravy budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblasti bezpečnosti tedy nezávisí na stupni vzdělávání.

Poslední hypotéza (H): „Názor respondentů na kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.“ byla ověřena pomocí hypotéz H_0 : názor respondentů na kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU nezávisí na stupni vzdělávání, H_1 : názor respondentů na kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU závisí na stupni vzdělávání. Následující tabulka 12 zobrazuje teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 11.

Tabulka 12: Teoretické četnosti odpovědí k otázce č. 11 z pohledu stupně vzdělávání

Teoretické četnosti	Plně vyhovují potřebám výuky.	Vyhovují, ale není jich dostatečné množství.	Částečně vyhovují, je třeba inovace.	Nevím.	Nevyhovují.
Střední školy	12,61	16,05	27,14	27,52	1,53
Základní školy	20,39	25,95	43,86	44,48	2,47

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnota testovací statistiky je zde $\chi^2 = 12,31$, což je vyšší hodnota než hodnota kritické hranice, která je 9,48 (v tomto výpočtu je hladina významnosti stanovena na 0,05, počet stupňů

volnosti je roven 4). Z tohoto důvodu je H_0 zamítnuta, protože názor respondentů na kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU závisí na stupni vzdělávání.

Ideální typ základní školy

Ideální neboli „čistý“ typ základní školy, dle výpočtů z dat dotazníku, své žáky v tématech ochrany obyvatelstva vzdělává a zařazuje tuto problematiku do obsahu jiných předmětů. Na prvním stupni žáky v oblasti ochrany obyvatelstva vzdělává učitel s aprobací učitele prvního stupně a na druhém stupni se na této problematice největší měrou podílí učitelé občanské výchovy či společenských věd, tělesné výchovy, přírodopisu či biologie a chemie, a tak je tato problematika zařazována převážně do těchto předmětů. Tito učitelé v posledních dvou letech neabsolvovali žádný kurz na téma OČBRMU. Ředitel této školy či jeho zástupce považuje za přínosné, aby pedagogické fakulty připravovali budoucí učitele pro kvalifikaci v oblastech bezpečnosti bez ohledu na jejich aprobaci. V hodinách se k výuce této problematiky využívají výuková videa, pracovní listy a další pomůcky, které distribuuje hasičský záchranný sbor. Učitelé tyto pomůcky shledávají částečně vyhovujícími, ale myslí si, že je třeba je inovovat. Jsou nuceni další informace vyhledávat na internetu, s jeho pomocí vytváří další materiály. Tato problematika je během školního roku kromě výkladu učitelů zařazována i formou praktických cvičení a projektových dnů. Škola spolupracuje s hasičským záchranným sborem či jednotkami požární ochrany a Policií ČR.

Ideální typ střední školy

Ideální neboli „čistý“ typ střední školy, dle výpočtů z dat dotazníku, své žáky v tématech ochrany obyvatelstva vzdělává okrajově a tuto problematiku zařazuje do obsahu jiných předmětů. Zařazení těchto témat do výuky má na starost především učitel občanské výchovy či společenských věd a učitel tělesné výchovy, zařazeny jsou do jejich předmětů. Tito učitelé v posledních dvou letech neabsolvovali žádný kurz na téma OČBRMU. Ředitel školy či jeho zástupce považuje za přínosné, aby budoucí učitelé na pedagogických fakultách byli připravováni pro kvalifikaci v těchto oblastech bez ohledu na jejich aprobaci. V hodinách jsou využívána výuková videa s tematikou bezpečnosti. Učitelé nevědí, co si o kvalitě těchto materiálů mají myslet. K doplnění této výuky si další informace hledají na internetu. Tato témata vyučují během školního roku formou výkladu učitele, besedami, praktickými cvičeními

a projektovými dny. Škola spolupracuje s hasičským záchranným sborem či jednotkami požární ochrany a Policií ČR.

Shrnutí výsledků provedených analýz

První hypotéza (A) vztahující se k otázce č. 2 zněla: „Více než čtyři pětiny respondentů vzdělávají své žáky v tématech OČBRMU více než okrajově.“ a byla ověřována testem relativní četnosti. Výsledek jí odporoval a ze statistického testu vyplynulo, že méně než čtyři pětiny respondentů vzdělávají své žáky v tématech OČBRMU více než okrajově. Ke stejné otázce se řadí i další hypotézy (E): „Organizační formy výuky žáků v tématech OČBRMU nezávisí na kraji, ve kterém se škola nachází.“ a (F) „Organizační formy výuky žáků v tématech OČBRMU nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.“ obě byly ověřovány pomocí chí-kvadrát testu a obě byly uznány za přijaté.

Hypotéza (B): „Nadpoloviční většina respondentů zařazuje témata OČBRMU do obsahu jiných předmětů.“, která se odvíjí od otázky č. 4, byla pomocí testu relativních četností přijata, protože podíl respondentů se statisticky významně liší od 50 %. Z celkového rozsahu respondentů se jedná o 73 % respondentů.

Následující tvrzení (C): „Více než jedna třetina učitelů z dotazovaných škol se v posledních dvou letech účastnila kurzu na téma OČBRMU.“ bylo testováno pomocí relativních četností a takto bylo přijato, protože kurzů za téma ochrany obyvatelstva se v posledních dvou letech účastnila více než jedna třetina učitelů.

Hypotéza (G) vztahující se k otázce č. 8: „Pozitivní postoj respondentů k přípravě budoucích učitelů pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU na pedagogických fakultách nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.“ byla ověřována chí-kvadrát testem, který potvrdil, že postoj respondentů k přípravě budoucích učitelů pro kvalifikaci na poli bezpečnosti nezávisí na stupni vzdělávání, na kterém působí respondenti.

Na otázce č. 11 závisí tvrzení (D): „Více než polovina respondentů považuje dostupné učebnice a pomůcky s tematikou OČBRMU za částečně vyhovující v nedostatečném množství s potřebou je inovovat.“ A (H) „Názor respondentů na kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU nezávisí na tom, zda se jedná o základní, respektive střední stupeň vzdělávání.“ První z těchto hypotéz byla ověřována pomocí testu o relativních četnostech a nebyla zcela potvrzena, protože počet respondentů se statisticky významně neliší od 50 %.

Druhá hypotéza byla hodnocena chí-kvadrát testem, a to negativně. Názor na kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou bezpečnosti je závislý na stupni vzdělávání, na kterém působí respondenti.

Z ideálních typů základní a střední školy je patrné, že školy v tématech OČBRMU žáky vzdělávají, ale místo, aby vytvořily samostatný předmět, tak tuto látku dělí mezi vyučované předměty a učitele. To by sice zvýšilo poptávku po kvalifikovaných vyučujících, kterých je nedostatek, ale stávající učitelé mají možnost využít široké spektrum bezplatných kurzů na téma OČBRMU, kde si své znalosti mohou rozšířit. Dále je žádoucí lépe obeznámit učitele s inovovanými dostupnými pomůckami a učebnicemi pro výuku témat ochrany obyvatelstva, pokud už existují, a tyto materiály pravidelně inovovat dle aktuálních potřeb v tomto dynamickém bezpečnostním prostředí. V případě vytvoření samostatného předmětu je vhodné zachovat projektové dny a praktické nácviky během školního roku. Školy by měly být motivovány ke spolupráci s obcí, zdravotnickou záchrannou službou, neziskovými organizacemi a dalšími školami, kromě spolupráce s hasičským záchranným sborem či jednotkami požární ochrany a Policií ČR.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo posoudit současnou úroveň výchovy a vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva v základních a středních školách a případně navrhnout doporučení, která by vedla ke zkvalitnění tohoto systému. V návaznosti na tento cíl se nabízelo hned několik výzkumných otázek, které se týkaly organizační formy výuky žáků, účasti učitelů na kurzech a materiálů sloužících k výuce. Těchto dílčích cílů se podařilo dosáhnout rešerší koncepcí a dokumentů, kterými byly Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (MV – GŘ HZS ČR, 2013), Koncepce přípravy občanů k obraně státu (MO ČR, 2019), Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení (MV – GŘ HZS ČR, 2017) a Zpráva o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu (MV – GŘ HZS ČR, 2016) a provedeným kvantitativním výzkumem.

Dotazníkovým šetřením se podařilo získat data od 225 respondentů, kterými byli ředitelé či zástupci ředitelů základních a středních škol Pardubického a Středočeského kraje. Bylo tedy možné zmapovat, zda a jak školy vzdělávají své žáky v tématech ochrany obyvatelstva. Jaké pomůcky k tomu využívají, s kým za tím účelem spolupracují, kteří zaměstnanci školy se tomu věnují a jestli se dále vzdělávají za využití státních nebo soukromých kurzů a školení, aby tak zkvalitnili a inovovali výchovu a vzdělávání a seznámili se s aktuálními hrozbami.

S využitím odborné literatury a vládních dokumentů tato práce došla k závěru, že zhoršování bezpečnostní situace vyžaduje zkvalitnění přípravy občanů, a to prostřednictvím vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva, což vyžaduje kvalifikované odborníky a aktualizované rámcové vzdělávací programy a osnovy. Toho je možné dosáhnout propojením praxe s vědou a nařízením konkrétní podoby osnov garantem školské politiky – Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Dále je třeba nastavit pravidla, systém akreditací a kontrol, včetně kontrol financování. Důležitým faktorem je i koordinace mezi zainteresovanými resorty, například při zadávání projektů a grantů, což je žádoucí podpořit legislativou. Spolupráce s médii, atraktivní zpracování materiálů a moderní metody komunikace mohou napomoci podnítit zájem veřejnosti o problematiku ochrany obyvatelstva. Aby bylo možné se poučit z úspěšných projektů v zahraničí, je nutné podporovat účast na mezinárodních konferencích a nejen za tímto účelem jazykově vzdělávat personál. Vše by mělo být provázeno pravidelným testováním znalostí žáků, které může sloužit jako kontrola výstupů všech snah o zlepšení systému vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva.

Na základě získaných dat byly provedeny statistické testy a vypracovány ideální typy základních a středních škol. Z toho vychází, že by bylo vhodné zavést pro problematiku ochrany obyvatelstva samostatný předmět na základních i středních školách. Všechny školy by tak mohly vzdělávat své žáky více než okrajově. Nebylo by ale vhodné vyměnit projekty za samostatný předmět, projekty je žádoucí i nadále zachovat, protože mají pozitivní vliv na vzdělávání žáků i učitelů, kteří tak kromě jiného získávají materiály k výuce. Co se týče učitelů, je stále nejčastější variantou pro většinu prvních stupňů základních škol i nadále vyučováním problematiky bezpečnosti pověřit učitele s aprobační „učitel 1. stupně“. Další stupně vzdělávání by však měly pro samostatný předmět obstarat dostatečně kvalifikovaného učitele. To zvýší poptávku po učitelích s kvalifikací v oblasti ochrany obyvatelstva a bude tedy třeba zajistit vzdělávání budoucích učitelů na pedagogických fakultách v bezpečnostní problematice. Stávající i budoucí učitelé by měli využívat kurzů k tématu OČBRMU, které jsou často bezplatně dostupné. Veškeré materiály určené ke vzdělávání žáků na poli ochrany obyvatelstva by měly být pravidelně aktualizovány a učitele je vhodné informovat o těchto pomůckách a jejich inovacích. Praktická cvičení by měla během výuky žáků v oblasti bezpečnosti doplňovat výklad učitele spolu s pomůckami, protože takto rozmanité formy výuky by mohly přispět k lepším výsledkům a porozumění takto komplexní problematice. V neposlední řadě by školy měly být lépe informovány o možnostech spolupráce s jednotlivými partnery na poli bezpečnosti a těchto spoluprací využívat v rámci výuky během samostatného předmětu i projektů.

Do budoucna by bylo vhodné, aby se této obsáhlé problematice věnovaly další bakalářské, diplomové a disertační práce, které mohou být přínosné pro zdokonalování systému vzdělávání na poli ochrany obyvatelstva.

POUŽITÁ LITERATURA

ANTUŠÁK, Emil, 2009. *Krizový management: hrozby – krize – příležitosti*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-488-8.

BALADA, Jan, 2007. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. ISBN 978-80-87000-11-3.

BESIP, 2020. *Kdo jsme*. [online]. [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: <https://www.ibesip.cz/O-Besip/BESIP-o-nas>

BRIŠ, Radim a Martina LITSCHMANNOVÁ, 2010. *Statistika I*. [online]. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta elektrotechniky a informatiky [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: https://homel.vsb.cz/~dom033/predmety/statistika/ucebni_text/13Testovani.pdf

BROŽKOVÁ, Barbora, 2020a. *Implementace OČBRMU v základních školách Středočeského kraje*. Dostupné z: <https://implementace-ocbrmu-v-zs-stc.vyplnto.cz>

BROŽKOVÁ, Barbora, 2020b. *Implementace OČBRMU v základních školách Pardubického kraje*. Dostupné z: <https://implementace-ocbrmu-v-zs.vyplnto.cz>

BROŽKOVÁ, Barbora, 2020c. *Implementace OČBRMU ve středních školách Středočeského kraje*. Dostupné z: <https://implementace-ocbrmu-ve-ss-st.vyplnto.cz>

BROŽKOVÁ, Barbora, 2020d. *Implementace OČBRMU ve středních školách Pardubického kraje*. Dostupné z: <https://implementace-ocbrmu-ve-ss.vyplnto.cz>

Česká školní inspekce, 2016. *Tematická zpráva: Vzdělávání v bezpečnostních tématech* [online]. [cit. 2019-12-23]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/TZ_Vzdelavani_bezpecnost/flipviewerexpress.html

ČR, 1999. Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republik. [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>

ČR, 2000a. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

ČR, 2000b. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). [online]. [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

- ČR, 2004a. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. [cit. 2020-03-16]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-320>
- ČR, 2004b. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>
- ČR, 2015. Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru). [online]. [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-320>
- GAVORA, Peter, 2008. *Úvod do pedagogického výskumu*. 4., rozš. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK. ISBN 978-80-223-2391-8.
- GIDDENS, Anthony a Philip W. SUTTON, 2013. *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0807-1.
- GŘ HZS ČR, 2019a. *Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč*. [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/menu-ochrana-obyvatelstva-rady-a-doporuceni-institut-ochrany-obyvatelstva-lazne-bohdanec.aspx>
- GŘ HZS ČR, 2019b. *Kurzy pro učitele a vedení školy*. [online]. [cit. 2020-04-07]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/kurzy-pro-ucitele-a-vedeni-skoly.aspx>
- HOLČÍK, Jiří a Martin KOMENDA, 2015. *Matematická biologie: e-learningová učebnice*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8095-9.
- JANOŠEK, Michal, 2006. Kyberterorismus: terorismus informační společnosti. *Obrana a strategie*. 2006, č. 2, roč. 6. ISSN 1214-6463.
- JINDROVÁ, Pavla a Kateřina SEINEROVÁ, 2014. *Zpracování dotazníkových řešení: distanční opora*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. ISBN 978-80-7395-754-4.
- KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST, 2009. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-571-4.
- MARÁDOVÁ, Eva, 2007. *Ochrana člověka za mimořádných událostí*. Vyd. 1. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 978-80-86991-24-5.

- MAREŠ, Miroslav, 2004. Ekoterorismus v České republice. *Rexter* [online]. 1. 5. 2004, 2(1), 43 [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: http://www.hnutizivot.cz/download1/aktuality_ekoterorismus.pdf
- MF ČR, 2005. *Pokyn CHJ - 4: Pokyn upravující metodiku výběru vzorku pro prověřování správnosti operací při výkonu finanční kontroly ve veřejné správě* [online]. [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Pokyn-MF_c-004_2005-01-13_Pokyn-CHJ-4-2005-01-13.pdf
- MO ČR, 2019. *Koncepce přípravy občanů k obraně státu: 2019-2024*. Praha: Vojenský historický ústav Praha. ISBN 978-807-2787-753.
- MŠMT ČR, 2017. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha. [online]. [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/41216_1_1/
- MŠMT ČR, 2020. *Rejstřík škol a školských zařízení* [online]. [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: <https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>
- MV – GŘ HZS ČR, 2003. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. Vyd. 2., opr. a rozš. Praha: MV – GŘ HZS ČR. ISBN 80-866-4008-6.
- MV – GŘ HZS ČR, 2013. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. Praha: MV – GŘ HZS ČR. ISBN 978-80-86466-50-7.
- MV – GŘ HZS ČR, 2016. *Zpráva o výsledcích podrobné analýzy současného stavu výuky všech bezpečnostních témat ve školách s návrhy dalšího postupu*. [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/soubor/vlada-iii-mat-zprava-o-vzdel-bezpecnosti-pdf.aspx>
- MV – GŘ HZS ČR, 2017. *Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení*. [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/soubor/koncepce-vzdelavani-oobakr-pdf.aspx>
- MV ČR, 2019. *Bezpečnostní strategie ČR*. [online]. [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-strategie-cr.aspx>
- MZ ČR, 2016. *Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách*. [online]. [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: https://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/podklady-k-vyuce-temat-ochrany-cloveka-za-beznych-rizik-a-mimoradnych-udalosti-v_12468_3491_3.html

NIDV, 2019. *Poslání*. [online]. [cit. 2020-04-07]. Dostupné z: <https://www.nidv.cz/onas/poslani>

PACINDA, Štefan a Ján PIVOVARNÍK, 2010. *Kolektivní ochrana obyvatelstva*. Praha: MV – GR HZS ČR. ISBN 978-80-86640-67-9.

Pardubický kraj, 2019. *Evidence škol a školských zařízení v Pardubickém kraji. Školský portál Pardubického kraje: Klíč ke vzdělání a vědění na dosah* [online]. [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: <https://www.klickevzdelani.cz/skolynew>

SANTUS, Arnold, 2017. *MV GR HZS ČR, Institut ochrany obyvatelstva*. [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj-2/mv-gr-hzs-cr-institut-ochrany-obyvatelstva>

TALICHOVÁ, Martina, 2017. *OČMU*. [online]. [cit. 2020-01-03]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/group/view.php?id=806>

URBAN, Jiří. 2020. *Ochrana obyvatelstva*. [online]. [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/ochrana-obyvatelstva>

Vláda ČR, 2007. *Společné minimum pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti*. [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/vysoke_skoly/minimum.pdf

Vláda ČR, 2011. *Začlenění tématik „Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“ do studijních programů pedagogických fakult*. [online]. [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/soubor/material-usneseni-734-pdf.aspx>

Vláda ČR, 2015. *Bezpečnostní strategie ČR*, Praha. Ministerstvo zahraničních věcí ČR. ISBN 978-80-7441-005-5.

ZORMANOVÁ, Lucie, 2012. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4100-0.

ZOUNEK, Jiří, 2009. *E-learning – jedna z podob učení v moderní společnosti*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-802-1051-232.

PŘÍLOHY

Příloha A – E-mail ředitelům základních škol

Příloha B – Dotazník pro základní školy

Příloha C – E-mail ředitelům středních škol

Příloha D – Dotazník pro střední školy

Příloha E – Druhý e-mail ředitelům středních škol Pardubického kraje

PŘÍLOHA A – E-MAIL ŘEDITELŮM ZÁKLADNÍCH ŠKOL

E-mail určený ředitelům základních škol Pardubického kraje

Dobrý den,

jsem studentkou Univerzity Pardubice a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku. Vaše škola byla zařazena do užšího výběru ze všech škol České republiky. Dotazník poslouží jako podklad k mé bakalářské práci na téma „Implementace koncepce ochrany obyvatelstva v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje“.

Vyplnění tohoto dotazníku Vám zabere jen pár minut. Odpovědi budou anonymizované. V případě zájmu Vám mohu výsledky dotazníkového šetření zaslat.

Klikněte, prosím, na tento odkaz, kde po krátkém úvodu naleznete tlačítko „**Vyplnit dotazník**“: <https://implementace-ocbrmu-v-zs.vyplnto.cz/> *(Tento dotazník by měl být vyplňován ředitelem školy nebo jiným pověřeným pedagogem.)*

Předem děkuji za Vaši ochotu i čas.

Se srdečným pozdravem

Barbora Brožková

E-mail určený ředitelům základních škol Středočeského kraje

Dobrý den,

jsem studentkou Univerzity Pardubice a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku. Vaše škola byla zařazena do užšího výběru ze všech škol České republiky. Dotazník poslouží jako podklad k mé bakalářské práci na téma „Implementace koncepce ochrany obyvatelstva v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje“.

Vyplnění tohoto dotazníku Vám zabere jen pár minut. Odpovědi budou anonymizované. V případě zájmu Vám mohu výsledky dotazníkového šetření zaslat.

Klikněte, prosím, na tento odkaz, kde po krátkém úvodu naleznete tlačítko „**Vyplnit dotazník**“: <https://implementace-ocbrmu-v-zs-stc.vyplnto.cz/> *(Tento dotazník by měl být vyplňován ředitelem školy nebo jiným pověřeným pedagogem.)*

Předem děkuji za Vaši ochotu i čas.

Se srdečným pozdravem

Barbora Brožková

PŘÍLOHA B – DOTAZNÍK PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Implementace OČBRMU v základních školách

Úvodní text

Zrušení výuky civilní obrany bez náhrady bylo důvodem pro doplnění výuky problematiky „ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí“ (dále jen „OČBRMU“) do revidovaného **Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání**. Cílem výuky v této oblasti je připravit žáky na dopady možných živelních pohrom, havárií a dalších mimořádných událostí způsobených lidskou činností, které ohrožují zdraví, životy nebo majetek. Následující otázky se týkají **výuky v tématech OČBRMU na Vaší škole**.

Dotazník

1. Název Vaší školy: (nepovinná otázka) -> otázka 2
  - (otevřená odpověď – delší text)

2. Vzdělává Vaše škola žáky v tématech OČBRMU (ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí)?
  - Ne -> otázka 3
  - Ano, okrajově -> otázka 4
  - Ano, více než okrajově -> otázka 4

3. Proč Vaše škola nevzdělává žáky v tématech OČBRMU (ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí)?
  - (otevřená odpověď – delší text) -> konec dotazníku

4. Jak je organizováno vzdělávání v tématech OČBRMU (ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí) na Vaší škole?
  - Samostatný předmět -> otázka 6
  - Zařazeno do jiných předmětů -> otázka 6
  - Projekt/y -> otázka 5
  - Jinak -> otázka 5

5. Jaké projekty organizujete v rámci vzdělávání v tématech OČBRMU?

- (otevřená odpověď – delší text) -> otázka 6

6. Jaká je aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU na Vaší škole? (Více možností) -> otázka 7

- Učitel 1. stupně základní školy
- Učitel občanské výchovy/společenských věd
- Učitel tělesné výchovy
- Učitel fyziky
- Učitel chemie
- Učitel přírodopisu/biologie
- Učitel zeměpisu
- Učitel dějepisu
- Učitel českého jazyka
- Učitel matematiky
- Učitel cizího jazyka
- Učitel informačních a komunikačních technologií
- Speciální pedagog
- Učitel jiné aprobace
- Externí odborník s pedagogickým vzděláním
- Externí odborník bez pedagogického vzdělání

7. Jaký kurz/školení absolvovali Vaši učitelé k tématu OČBRMU v posledních 2 letech? (Více možností) -> otázka 8

- Organizovaný hasičským záchranným sborem
- Organizovaný Ministerstvem obrany nebo Armádou ČR
- Organizovaný Ministerstvem vnitra nebo Policií ČR

- Organizovaný Národním institutem dalšího vzdělávání v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- Jiný v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- Žádný
- Jiný: (otevřená odpověď)

8. Považujete za přínosné, aby pedagogické fakulty připravovaly budoucí učitele pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU? -> otázka 9

- Ano, považuji za přínosné, aby byli v tomto oboru vzdělávání všichni budoucí učitelé bez ohledu na aprobaci.
- Ano, považuji za přínosné, aby v tomto oboru byli vzdělávání budoucí učitelé jen vybraných aprobací.
- Ne, nepovažuji.

9. Jaké učebnice, pomůcky a materiály externích dodavatelů na Vaší škole využíváte ke vzdělávání žáků v OČBRMU? (Více možností) -> otázka 10

- Učebnice ALBRA
- Učebnice Fortuna
- Pomůcky distribuované hasičským záchranným sborem
- Pomůcky asociace Záchranný kruh
- Pracovní listy
- Multimediální programy
- Interaktivní programy
- Výuková videa
- Jiné pomůcky
- Žádné
- Nevím

10. Uved'te, prosím, příklady konkrétních pomůcek, které na Vaší škole používáte ke vzdělávání žáků v OČBRMU, a jejich dodavatele (nepovinná otázka): -> otázka 11

- (otevřená odpověď – delší text)

11. Jak byste ohodnotil(a) kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU? -> otázka 12

- Plně vyhovují potřebám výuky.
- Vyhovují, ale není jich dostatečné množství.
- Částečně vyhovují, je třeba inovace.
- Nevyhovují.
- Nevím.

12. Jaké další materiály a podklady pro výuku OČBRMU jsou vytvářeny/zajišťovány samotnými učiteli? (Více možností) -> otázka 13

- Výukové karty
- Letáky
- Informace z webových stránek (rvp.cz, hzscr.cz apod.)
- Svépomocně vytvořené pomůcky
- Žádné
- Jiné materiály: (otevřená odpověď)

13. Jaké metody a formy vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU využíváte? (Více možností) -> otázka 14

- Praktická cvičení a nácviky, projektové dny
- Besedy
- Výklad učitele
- Exkurze a zážitkové vyučování
- Hry a soutěže
- Diskuse

- Externí vzdělávací programy (na objednávku)
- Akce s rodiči žáků nebo partnerskými subjekty
- Tematické zájmové útvary (kroužky)
- Jiné: (otevřená odpověď)

14. Se kterými partnery spolupracujete při tématech OČBRMU? (Více možností) -> konec dotazníku

- Hasičský záchranný sbor a jednotky požární ochrany
- Policie ČR
- Obecní (městská) policie
- Zdravotnická záchranná služba
- Obec
- Jiná škola
- Nezisková organizace
- Nespolečujeme
- Jiný partner: (otevřená odpověď)

Závěrečný text

Děkuji Vám za Vaši ochotu i čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku. Přeji hezký den.

PŘÍLOHA C – E-MAIL ŘEDITELŮM STŘEDNÍCH ŠKOL

E-mail určený ředitelům středních škol Pardubického kraje

Dobrý den,

Jsem studentkou Univerzity Pardubice a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku. Vaše škola byla zařazena do užšího výběru ze všech škol České republiky. Dotazník poslouží jako podklad k mé bakalářské práci na téma „Implementace koncepce ochrany obyvatelstva v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje“.

Vyplnění tohoto dotazníku Vám zabere jen pár minut. Odpovědi budou anonymizované. V případě zájmu Vám mohu výsledky dotazníkového šetření zaslat.

Klikněte, prosím, na tento odkaz, kde po krátkém úvodu naleznete tlačítko „**Vyplnit dotazník**“: <https://implementace-ocbrmu-ve-ss.vyplnto.cz/> *(Tento dotazník by měl být vyplňován ředitelem školy nebo jiným pověřeným pedagogem.)*

Předem děkuji za Vaši ochotu i čas.

Se srdečným pozdravem

Barbora Brožková

E-mail určený ředitelům středních škol Středočeského kraje

Dobrý den,

Jsem studentkou Univerzity Pardubice a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění krátkého dotazníku. Vaše škola byla zařazena do užšího výběru ze všech škol České republiky. Dotazník poslouží jako podklad k mé bakalářské práci na téma „Implementace koncepce ochrany obyvatelstva v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje“.

Vyplnění tohoto dotazníku Vám zabere jen pár minut. Odpovědi budou anonymizované. V případě zájmu Vám mohu výsledky dotazníkového šetření zaslat.

Klikněte, prosím, na tento odkaz, kde po krátkém úvodu naleznete tlačítko „**Vyplnit dotazník**“: <https://implementace-ocbrmu-ve-ss-st.vyplnto.cz/> *(Tento dotazník by měl být vyplňován ředitelem školy nebo jiným pověřeným pedagogem.)*

Předem děkuji za Vaši ochotu i čas.

Se srdečným pozdravem

Barbora Brožková

PŘÍLOHA D – DOTAZNÍK PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

Implementace OČBRMU ve středních školách

Úvodní text

Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí (dále jen „OČBRMU“) je v **Rámcovém vzdělávacím programu pro střední odborné vzdělávání** zahrnuta do oblasti Vzdělávání pro zdraví. Cílem výuky v této oblasti je připravit žáky na dopady možných živelních pohrom, havárií a dalších mimořádných událostí způsobených lidskou činností, které ohrožují zdraví, životy nebo majetek. Následující otázky se týkají **výuky v tématech OČBRMU na Vaší škole.**

Dotazník

1. Název Vaší školy: (nepovinná otázka) -> otázka 2
  - (otevřená odpověď – delší text)
2. Vzdělává Vaše škola žáky v tématech OČBRMU (ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí)?
  - Ne -> otázka 3
  - Ano, okrajově -> otázka 4
  - Ano, více než okrajově -> otázka 4
3. Proč Vaše škola nevzdělává žáky v tématech OČBRMU (ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí)?
  - (otevřená odpověď – delší text) -> konec dotazníku
4. Jak je organizováno vzdělávání v tématech OČBRMU (ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí) na Vaší škole?
  - Samostatný předmět -> otázka 6
  - Zařazeno do jiných předmětů -> otázka 6
  - Projekt/y -> otázka 5
  - Jinak -> otázka 5

5. Jaké projekty organizujete v rámci vzdělávání v tématech OČBRMU?

- (otevřená odpověď – delší text) -> otázka 6

6. Jaká je aprobace učitelů, kteří se větší měrou podílejí na vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU na Vaší škole? (Více možností) -> otázka 7

- Učitel občanské výchovy/společenských věd
- Učitel tělesné výchovy
- Učitel fyziky
- Učitel chemie
- Učitel biologie
- Učitel zeměpisu
- Učitel dějepisu
- Učitel českého jazyka
- Učitel matematiky
- Učitel cizího jazyka
- Učitel odborných předmětů
- Učitel informačních a komunikačních technologií
- Speciální pedagog
- Učitel jiné aprobace
- Externí odborník s pedagogickým vzděláním
- Externí odborník bez pedagogického vzdělání

7. Jaký kurz/školení absolvovali Vaši učitelé k tématu OČBRMU v posledních 2 letech? (Více možností) -> otázka 8

- Organizovaný hasičským záchranným sborem
- Organizovaný Ministerstvem obrany nebo Armádou ČR
- Organizovaný Ministerstvem vnitra nebo Policií ČR

- Organizovaný Národním institutem dalšího vzdělávání v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
  - Jiný v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
  - Žádný
  - Jiný: (otevřená odpověď)
8. Považujete za přínosné, aby pedagogické fakulty připravovaly budoucí učitele pro kvalifikaci v oblastech OČBRMU? -> otázka 9
- Ano, považuji za přínosné, aby byli v tomto oboru vzdělávání všichni budoucí učitelé bez ohledu na aprobaci.
  - Ano, považuji za přínosné, aby v tomto oboru byli vzdělávání budoucí učitelé jen vybraných aprobací.
  - Ne, nepovažuji.
9. Jaké učebnice, pomůcky a materiály externích dodavatelů na Vaší škole využíváte ke vzdělávání žáků v OČBRMU? (Více možností) -> otázka 10
- Učebnice a publikace
  - Pomůcky distribuované hasičským záchranným sborem
  - Pomůcky asociace Záchranný kruh
  - Pracovní listy
  - Multimediální programy
  - Interaktivní programy
  - Výuková videa
  - Jiné pomůcky
  - Žádné
  - Nevím

10. Uved'te, prosím, příklady konkrétních pomůcek, které na Vaší škole používáte ke vzdělávání žáků v OČBRMU, a jejich dodavatele (nepovinná otázka): -> otázka 11

- (otevřená odpověď – delší text)

11. Jak byste ohodnotil(a) kvalitu dostupných učebnic a pomůcek s tematikou OČBRMU? -> otázka 12

- Plně vyhovují potřebám výuky.
- Vyhovují, ale není jich dostatečné množství.
- Částečně vyhovují, je třeba inovace.
- Nevyhovují.
- Nevím.

12. Jaké další materiály a podklady pro výuku OČBRMU jsou vytvářeny/zajišťovány samotnými učiteli? (Více možností) -> otázka 13

- Výukové karty
- Letáky
- Informace z webových stránek (rvp.cz, hzscr.cz apod.)
- Svépomocně vytvořené pomůcky
- Žádné
- Jiné materiály: (otevřená odpověď)

13. Jaké metody a formy vzdělávání žáků v oblasti OČBRMU využíváte? (Více možností) -> otázka 14

- Praktická cvičení a nácviky, projektové dny
- Besedy
- Výklad učitele
- Exkurze a zážitkové vyučování
- Hry a soutěže
- Diskuse

- Externí vzdělávací programy (na objednávku)
- Akce s rodiči žáků nebo partnerskými subjekty
- Tematické zájmové útvary (kroužky)
- Jiné: (otevřená odpověď)

14. Se kterými partnery spolupracujete při tématech OČBRMU? (Více možností) -> konec dotazníku

- Hasičský záchranný sbor a jednotky požární ochrany
- Policie ČR
- Obecní (městská) policie
- Zdravotnická záchranná služba
- Obec
- Jiná škola
- Nezisková organizace
- Nespolečujeme
- Jiný partner: (otevřená odpověď)

Závěrečný text

Děkuji Vám za Vaši ochotu i čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku. Přeji hezký den.

Příloha E – Druhý e-mail ředitelům středních škol Pardubického kraje

Dobrý den,

nerada Vás obtěžuji, ale znovu Vás žádám o vyplnění krátkého dotazníku. Sesbírány již byly odpovědi od základních a středních škol Středočeského kraje i základních škol Pardubického kraje. Středních škol Pardubického kraje bohužel dotazník vyplnilo značně méně. Pokud jste již dotazník vyplnili, tuto zprávu, prosím, ignorujte.

Klikněte, prosím, na tento odkaz, kde po krátkém úvodu naleznete tlačítko „**Vyplnit dotazník**“: <https://implementace-ocbrmu-ve-ss.vyplnto.cz/> *(Tento dotazník by měl být vyplňován ředitelem školy nebo jiným pověřeným pedagogem.)*

Jelikož Vaše škola byla zařazena do užšího výběru ze všech škol České republiky, je pro mě vyplnění dotazníku klíčové. Výsledky poslouží jako podklad k mé bakalářské práci na téma „Implementace koncepce ochrany obyvatelstva v základních a středních školách Pardubického a Středočeského kraje.“ Vyplnění tohoto dotazníku Vám zabere jen pár minut. Odpovědi budou anonymizované. V případě zájmu Vám mohu výsledky dotazníkového šetření zaslat.

Předem děkuji za Vaši ochotu i čas.

Se srdečným pozdravem

Barbora Brožková